

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF VAN DE SITE H.H. LEUVEN AAN DE NAAMSESTRAAT TE LEUVEN (VLAAMS- BRABANT)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 876

Rapport opgemaakt door: Evelien Dirix en Gabriella Kaszas

Mevrouwhofstraat 1a
3511 Hasselt

april 2019

Dossiernummer: 20377

Code OE: 2019B330

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de site H.H. Leuven aan de Naamsestraat te Leuven (prov. Vlaams-Brabant)

Auteur

Evelien Dirix en Gabriella Kaszas

Projectnummer

- 20377 (intern)
- 2019B330 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Hasselt, februari-april 2018

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 876

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v000	25/02/2019	Interne draft
V001	24/04/2019	Externe draft
V002	24/04/2019	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Evelien Dirix
Project Manager	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Bureaustudie	8
1	Inleiding	8
1.1	Thesaurus	8
1.2	Administratieve gegevens.....	8
1.3	Locatie en omschrijving werken	9
1.4	Wettelijk kader	11
1.5	Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie	12
2	Aard van de bedreiging.....	13
2.1	Huidige situatie.....	13
2.2	Toekomstige situatie	16
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	20
3.1	Topografische situering	20
3.2	Bodemkundige situering.....	24
4	Assessmentrapport: Archeologische voorkennis.....	30
4.1	Historisch kader.....	31
4.2	Inventarissen Onroerend Erfgoed	33
4.3	Cartografische en iconografische bronnen.....	39
4.4	Synthese historische bebouwing	53
5	Besluit	56
5.1	Interpretatie en datering	56
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	56
5.3	Samenvatting.....	57
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	58
7	Bibliografie.....	59

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	9
Figuur 2: Meest recente kadasterkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	10
Figuur 3: Gewestplan met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	10
Figuur 4: De recentste Orthofotomozaïek met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	11
Figuur 5: Panorama zone A. (Bron: Google Earth, 2019)	13
Figuur 6: Bestaand toestandsplan zone A. (Bron: initiatiefnemer, 2019)	14
Figuur 7: Panorama zone B. (Bron: Google Earth, 2019)	14
Figuur 8: Bestaand toestandsplan zone B. (Bron: initiatiefnemer, 2019)	15
Figuur 9: Panorama zone C. (Bron: Google Earth, 2019)	15
Figuur 10: Bestaand toestandsplan zone B. (Bron: initiatiefnemer, 2019)	16
Figuur 11: Toekomstplan (Bron: initiatiefnemer / ABO nv / CadGIS, 2019)	17
Figuur 12: Toekomstplan (Bron: initiatiefnemer / ABO nv / CadGIS, 2019)	19
Figuur 13: De topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: NGI, 2019)	20
Figuur 14: De Traditionele Landschappenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	21
Figuur 15: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied en de waterlopen. (Bron: Geopunt, 2019)	22
Figuur 16: NWZO hoogteprofiel van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	22
Figuur 17: ZWNO hoogteprofiel van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	23
Figuur 18: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied in detail. (Bron: Geopunt, 2019)	23
Figuur 19: Hillshade (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019) ..	24
Figuur 20: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	25
Figuur 21: Gedigitaliseerd overzicht met uitgevoerde bodemonderzoeken door OVAM. (Bron: OVAM, 2019)	26
Figuur 22: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	27
Figuur 23: Detail van de eenheid die de onderstaande Quartairgeologische kaart kenmerkt (Bron: DOV 2018).	28
Figuur 24: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	28
Figuur 25: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	29
Figuur 26: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	29
Figuur 27: Historische evolutie van de stad Leuven van de 9de tot de 12de eeuw. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2018)	31
Figuur 28: Refugiehuis van Florival (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2010)	33
Figuur 29: Stadsschool n°6 (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2000)	33
Figuur 30: De voormalige directeurswoning, voor de sloop (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2005)	34

Figuur 31: De voormalige directeurswoning, na de sloop (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2009)	34
Figuur 32: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed binnen 500m van het onderzoeksgebied. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2018).	34
Figuur 33: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 500 meter van het onderzoeksgebied. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2018).	36
Figuur 34: Overzicht recente archeologische rapporten binnen een straal van 500 meter van het onderzoeksgebied. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2018).	38
Figuur 35: Kaart van Jacob van Deventer met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: KBR, 2019)	40
Figuur 36: Kaart van Jacob van Deventer 'Louvanium Brabantiarum urbium praestantissimarum artium sedes, optatissimumque domicillium' met het onderzoeksgebied. (Bron: KBR, 2019)	41
Figuur 37: Kaart van Joannes Blaeu 'Lovanium vulgo Loven' uit 1648 met het onderzoeksgebied. (Bron: KBR, 2019)	42
Figuur 38: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	43
Figuur 39: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	44
Figuur 40: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	44
Figuur 41: 'Plan der stad Leuven' uit 1825 van Jabard met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	45
Figuur 42: Primitief kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	46
Figuur 43: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	46
Figuur 44: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	47
Figuur 45: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	47
Figuur 46: Topografische kaart uit 1891 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)	48
Figuur 47: Topografische kaart uit 1911 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)	49
Figuur 48: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)	49
Figuur 49: Topografische kaart uit 1964 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)	50
Figuur 50: Topografische kaart uit 1981 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)	51
Figuur 51: Topografische kaart uit 1989 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)	51
Figuur 52: Orthofotomozaïek uit 2002 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	52
Figuur 53: Orthofotomozaïek uit 2013 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)	52
Figuur 54: Synthese van de historische bebouwing op het onderzoeksgebied: 16de tot 18de eeuw. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)	53
Figuur 55: Synthese van de historische bebouwing op het onderzoeksgebied: eind 18de en 19de eeuw. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)	54
Figuur 56: Synthese van de historische bebouwing op het onderzoeksgebied: begin 19de, 20ste en 21ste eeuw. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)	54

Figuur 57: Synthese van de historische bebouwing en de huidige bebouwing op het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)	55
--	----

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzichtstabel geplande ingrepen in de bodem. (Bron: initiatiefnemer, 2019).....	18
Tabel 1: Geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 4.....	30
Tabel 3: Overzichtstabel IOE-locaties op het onderzoeksgebied en in de directe omgeving. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2019)	35
Tabel 4: Overzichtstabel CAI-locaties in een straal van 600 meter. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2018)	38
Tabel 5: Overzichtstabel archeologische rapporten in een straal van 500 meter. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2019)	39

DEEL 1 BUREAUSTUDIE

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Leuven, ziekenhuissite, Naamsestraat, archeologische zone, historische stadskern, voormalig klooster, sloop, nieuwbouw

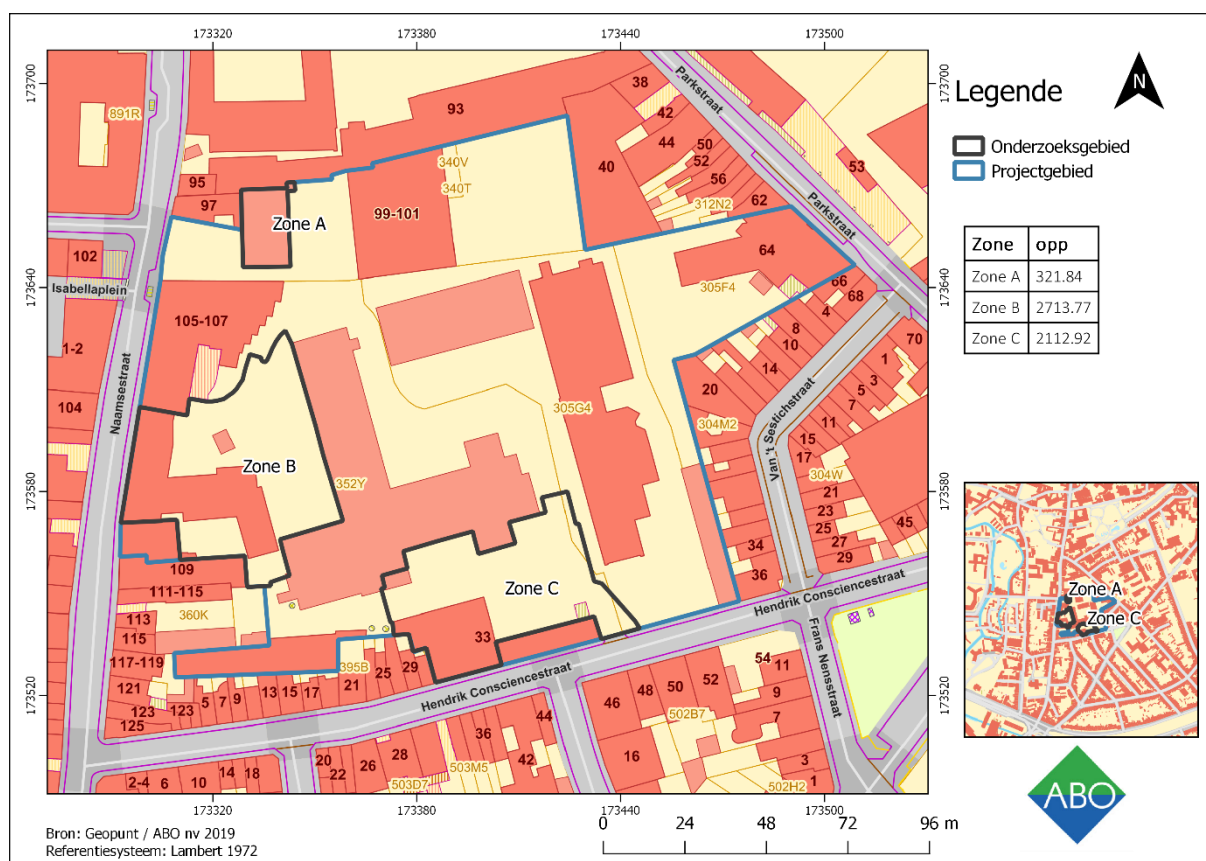
1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2019B330	
ISSN-nummer	2406-3940	
Erkend Archeoloog	ABO nv	
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167	
Naam + adres onderzoeksgebied	Masterplan H.H. Leuven	
- Straat + nr.:	Naamsestraat 105-107 (zone B), Naamsestraat 99-101 (zone A) en Hendrik Consciencestraat 33 (zone C)	
- Postcode:	3000	
- Fusiegemeente:	Leuven	
- Land:	België	
Lambert 72 coördinaten (EPSG:31370)	xMin: 173292.67	xMax: 173508.89
	yMin: 173522.81	yMax: 173690.57
Kadaster		
- Gemeente:	Leuven	
- Afdeling:	2	
- Sectie:	C	
- Percelen:	340s en 352y	
Oppervlakten:	onderzoeksgebied: ca. 22.901,85m ² betrokken percelen: ca. 15.154,174m ² onderzoeksgebied / ingreep in de bodem: ca. 5.148,53m ² Zone A: 321,84m ² Zone B: 2.713,77m ² Zone C: 2.112,92m ²	
Onderzoekstermijn	februari-april 2019	

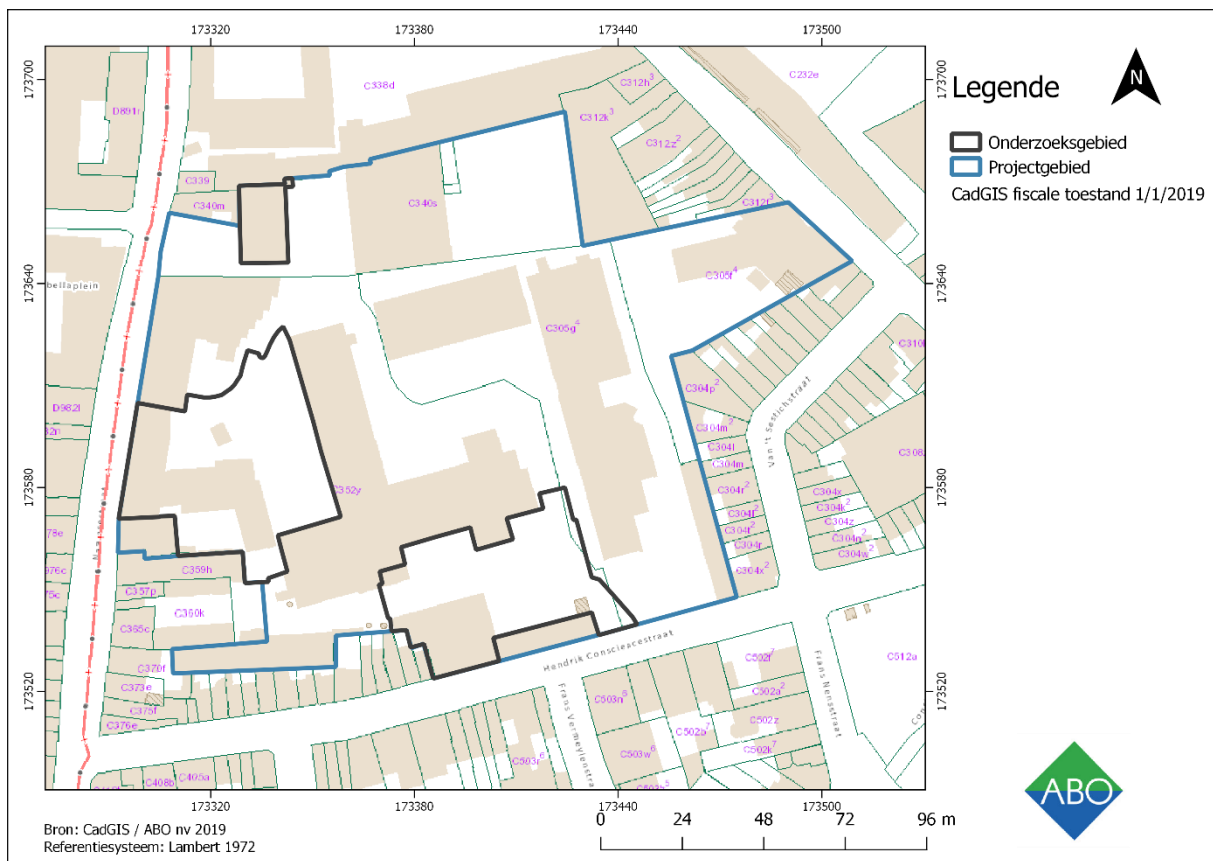
1.3 LOCATIE EN OMSCHRIJVING WERKEN

Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan de Naamsestraat 105-107 / 99-101 en Hendrik Consciencestraat 33 te Leuven in de provincie Vlaams-Brabant. Het onderzoeksgebied, de focus met de ingrepen in de bodem, omvatten drie aparte zones (Figuur 1). Het onderzoeksgebied omvat percelen 340s en 352y die gelegen zijn tussen de Naamsestraat en Hendrik Consciencestraat, binnen het historische stadscentrum van Leuven (Figuur 2). De percelen zijn volgens het Gewestplan in woongebied en 'woongebied met cultureel, historische en/of esthetische waarde' gelegen (Figuur 3).

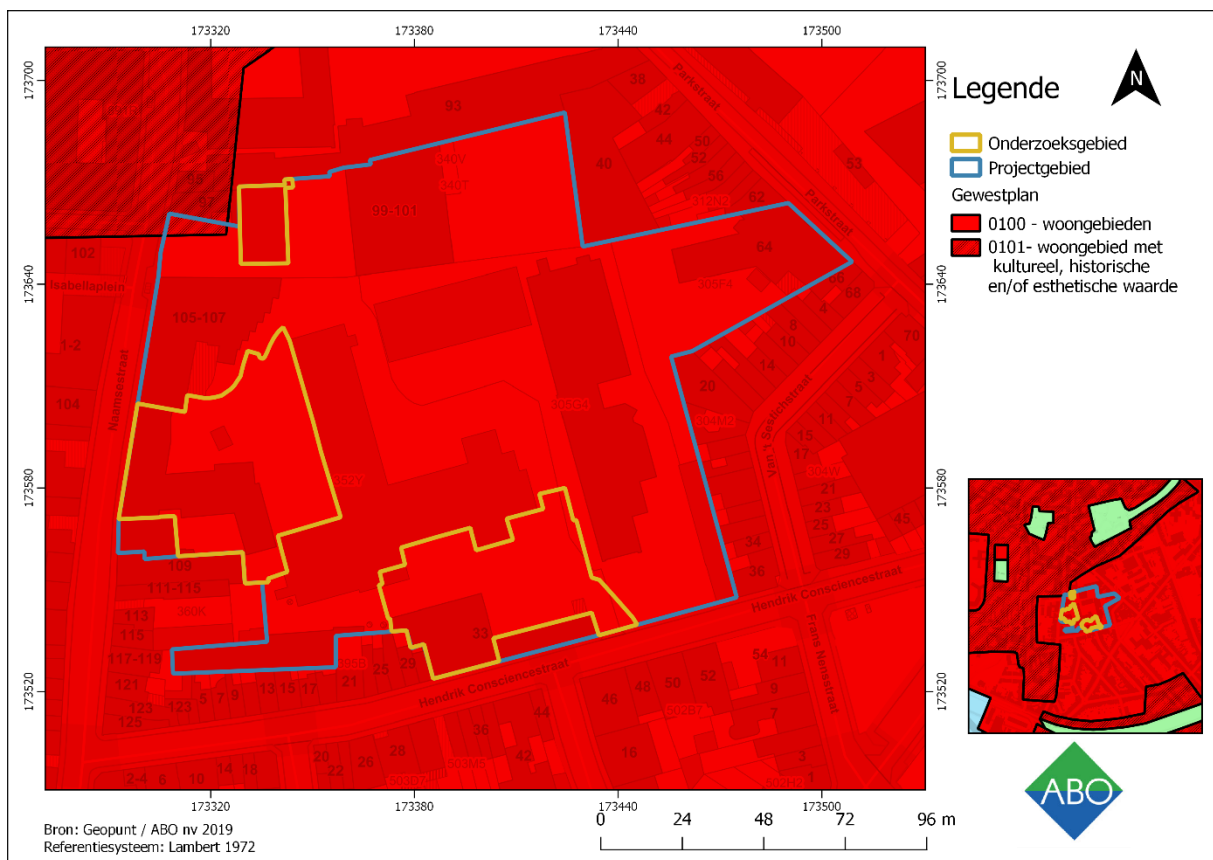
In totaal beslaat het onderzoeksgebied een oppervlakte van ca. 5.148,53m². Gezien de spreiding van de ingrepen is het onderzoeksgebied onderverdeeld in 3 zones: het oude archiefgebouw (zone A), Gebouw C (zone B) en Gebouw K (zone C). Het terrein is grotendeels bebouwd door het Heilig Hart Ziekenhuis met bijgebouwen aan de Naamsestraat 105-107 en Hendrik Consciencestraat 33, de voormalige school aan de Naamsestraat 99-101, het nieuwe klooster voor de Zusters Franciscanessen aan de Parkstraat 64 en het 'Refugiehuis van Florival' aan de Naamsestraat 107. De site van de voormalige jongensschool, het monumentale poortgebouw aan de Naamsestraat en het 'Refugiehuis van Florival' zijn opgenomen als vastgesteld bouwkundig erfgoed (zie intra 4.2.1). De initiatiefnemer plant zowel de sloop van enkele bestaande gebouwen als nieuwe gebouwen met onderkeldering tot -1 of enkel een vloerplaat (zie intra 2.2). Dit komt overeen met een ingreep in de bodem van ca. 5.148,53m². De werken kaderen in een grootschalig masterplan dat in verschillende fasen zal uitgevoerd worden.

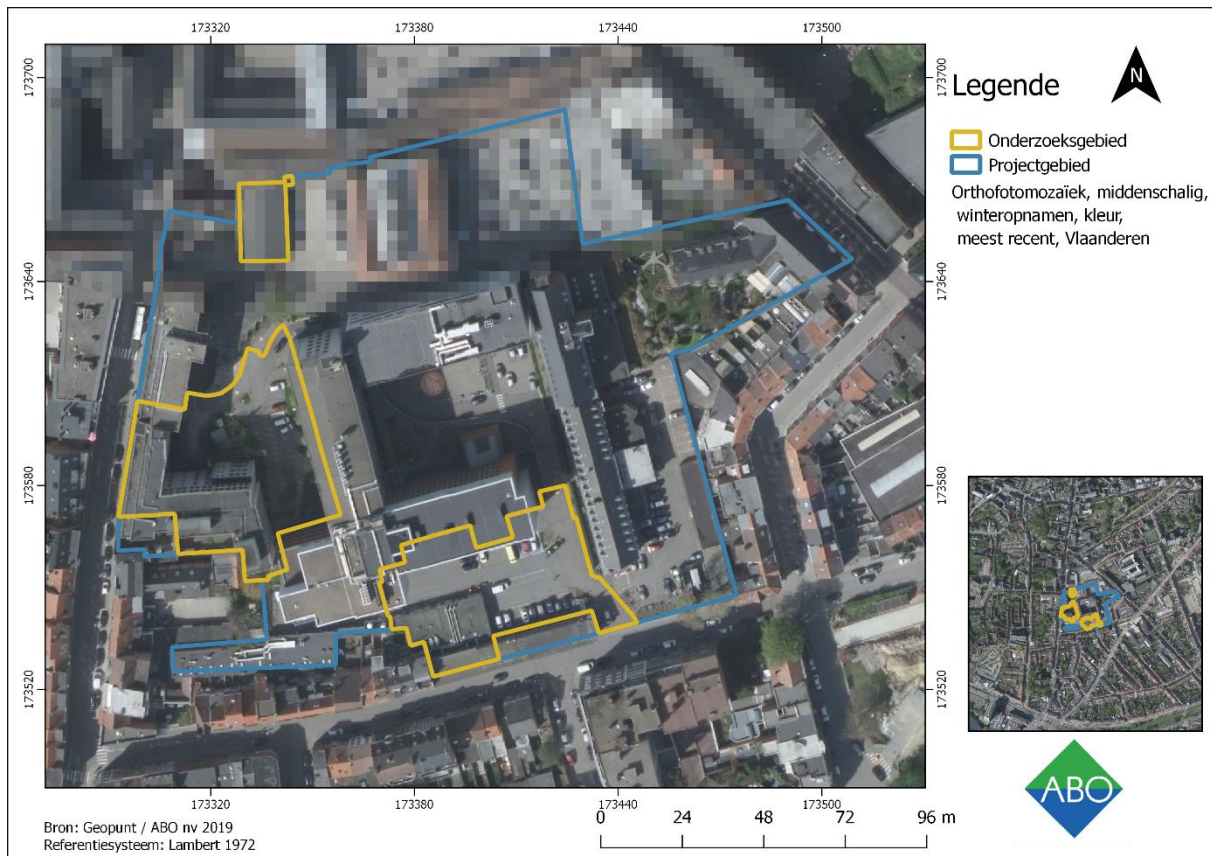
Figuur 1: GRB met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 2: Meest recente kadastrale kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 3: Gewestplan met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 4: De recentste Orthofotomozaïek met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

1.4 WETTELIJK KADER

Voorafgaand aan het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden moet een archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 en 5.4.12 van het Onroerend Erfgoeddecreet opgesteld en akte van genomen worden in volgende situaties:

1. De percelen zijn gelegen in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site.
2. *De percelen zijn (gedeeltelijk) gelegen in een vastgestelde archeologische zone waarvan het perceeloppervlak de drempelwaarde van 300m² en de ingreep in de bodem de 100m² overschreden heeft.*
3. De percelen zijn niet gelegen in een voorlopig of definitief beschermde archeologische zone en het perceeloppervlak heeft de drempelwaarde van 3.000m² overschreden.
4. De percelen zijn gelegen buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site of zone en het perceeloppervlak heeft de drempelwaarde van 3.000m² overschreden.
5. Bij de bijstelling van een bestaande omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden zonder bijkomende bodemingrepen in de toekomst, binnen of buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische zone of site vanaf een perceeloppervlak van 3.000m².

De aanvrager wordt van die verplichting vrijgesteld in volgende situaties:

1. De aanvraag heeft betrekking op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering.

2. De handelingen louter betrekking hebben op de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, overeenkomstig artikel 81 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning en er geen bijkomende bodemingrepen noodzakelijk zijn.
3. De percelen zijn gelegen in een voorlopig of definitief beschermde archeologische zone en het perceeloppervlak heeft de drempelwaarde 3.000m² niet bereikt.
4. De percelen zijn gelegen buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site of zone en het perceeloppervlak heeft de drempelwaarde 3.000m² niet bereikt.

Het onderzoeksgebied bevindt zich buiten een definitief of tijdelijk beschermde archeologische site maar binnen een vastgestelde archeologische zone. Verder valt het onderzoeksgebied eveneens buiten een zone waar geen archeologie te verwachten valt. ***De omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft betrekking op woongebied waarvan het betrokken percelen met een oppervlakte van ca. 15.154,174m² de drempelwaarde van 300m² heeft overschreden. Met een geplande ingreep in de bodem van ca. 5.148,53m² is eveneens deze drempelwaarde van 100m² overschreden.***

Omwille van de bovenstaande argumenten schijft het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning de opmaak van een archeologienota voor die het archeologisch potentieel in de bodem evalueert. Deze evaluatie moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor deze percelen.

1.5 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota heeft als doel na te gaan welke archeologische resten er te verwachten zijn ter hoogte van het onderzoeksgebied en in welke mate deze bedreigd worden door de nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek in deze archeologienota heeft drie doelen.

- 1) Er wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel.
- 2) Er wordt nagegaan welke bewaring van deze resten te verwachten is.
- 3) Er wordt nagegaan welke impact van de geplande bodemingreep zal hebben op deze resten.

De gegevens, waarop het onderzoek is gebaseerd, vloeien voort uit de plannen aangeleverd door de initiatiefnemer en landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten met de bedoeling steeds het archeologisch verwachtingsprofiel te confronteren met de aard van de geplande werken om zo de impact van deze werken op het bodemarchief te bepalen.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt een advies geformuleerd omtrent een eventueel archeologisch vervolgonderzoek, een *in situ* bewaring of een vrijgave. De volgende stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een studie van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het onderzoeksgebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een studie van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied (hfst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied bestaat uit percelen 340s en 352y die gelegen zijn tussen aan de Naamsestraat en Hendrik Consciencestraat, binnen het historische stadscentrum van Leuven (Figuur 2). Percelen 352y aan de Naamsestraat 105-107 omvat de site van het Regionaal Ziekenhuis van het Heilig Hart en het 'Refugiehuis Florival'. Percelen 340s omvat de voormalige jongensschool (en de locatie van de voormalige 19de-eeuwse kopergieterij) waarvan het gymnasium, de school, het poortgebouw en een gedeelte van de gevel van de directeurswoning (Naamsestraat 99-101) nog aanwezig zijn en vastgesteld zijn als bouwkundig erfgoed (zie 4.2.1). Op perceel 352y werd in 2003 een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd, dat geen vervolg noodzaakte (zie 3.2.2). In totaal beslaat het onderzoeksgebied een oppervlakte van ca. 3.358,83m². Gezien de verspreiding van de werken op drie verschillende locaties binnen de bestaande site, is het onderzoeksgebied opgesplitst als volgt:

Zone A: 321,84m²

Zone B: 2.713,77m²

Zone C: 2.112,92m²

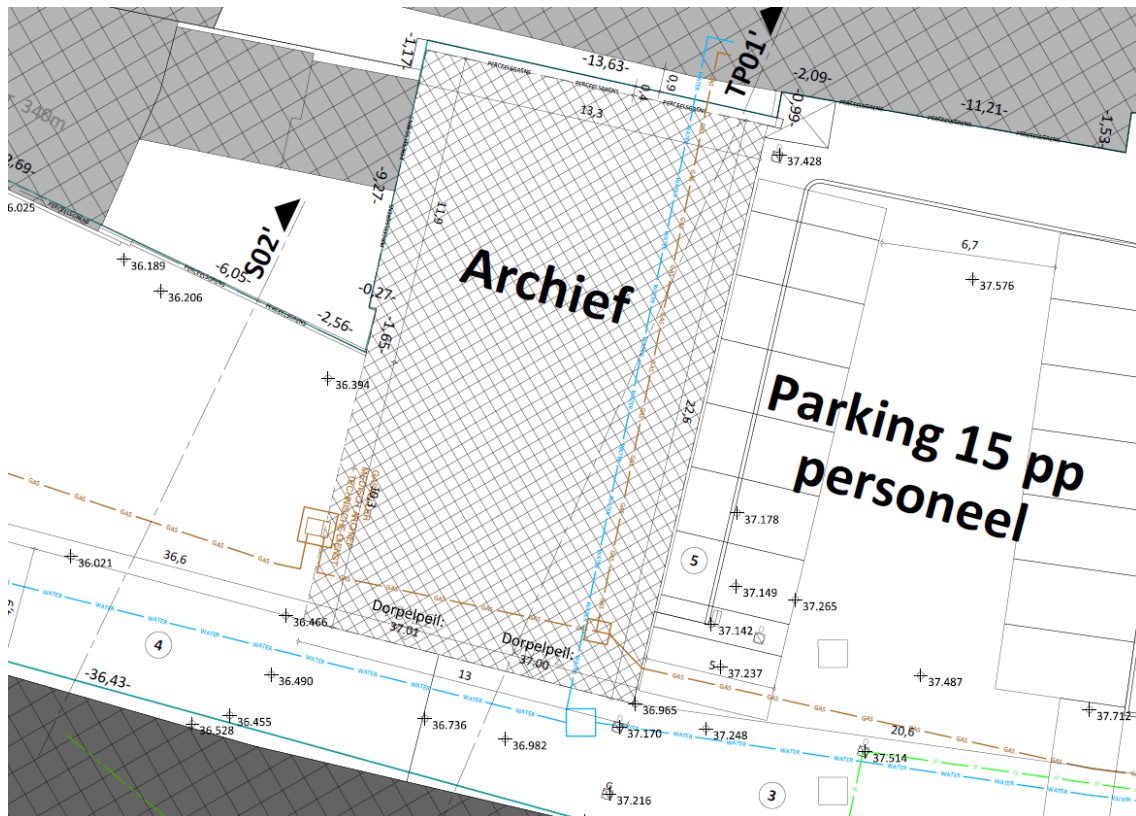
Onderstaande panoramische 3D foto's tonen de meest recente toestand van het terrein.

2.1.1 ZONE A: ARCHIEFGEBOUW

Het gebouw in Zone A omvat een éénlagig gebouw zonder kelder uit 1899 (Figuur 5). Het gebouw is momenteel in gebruik als archief voor het ziekenhuis. Onder het gebouw bevinden zich nutsleidingen voor gas en water die behouden moeten blijven (Figuur 6).

Figuur 5: Panorama zone A. (Bron: Google Earth, 2019)

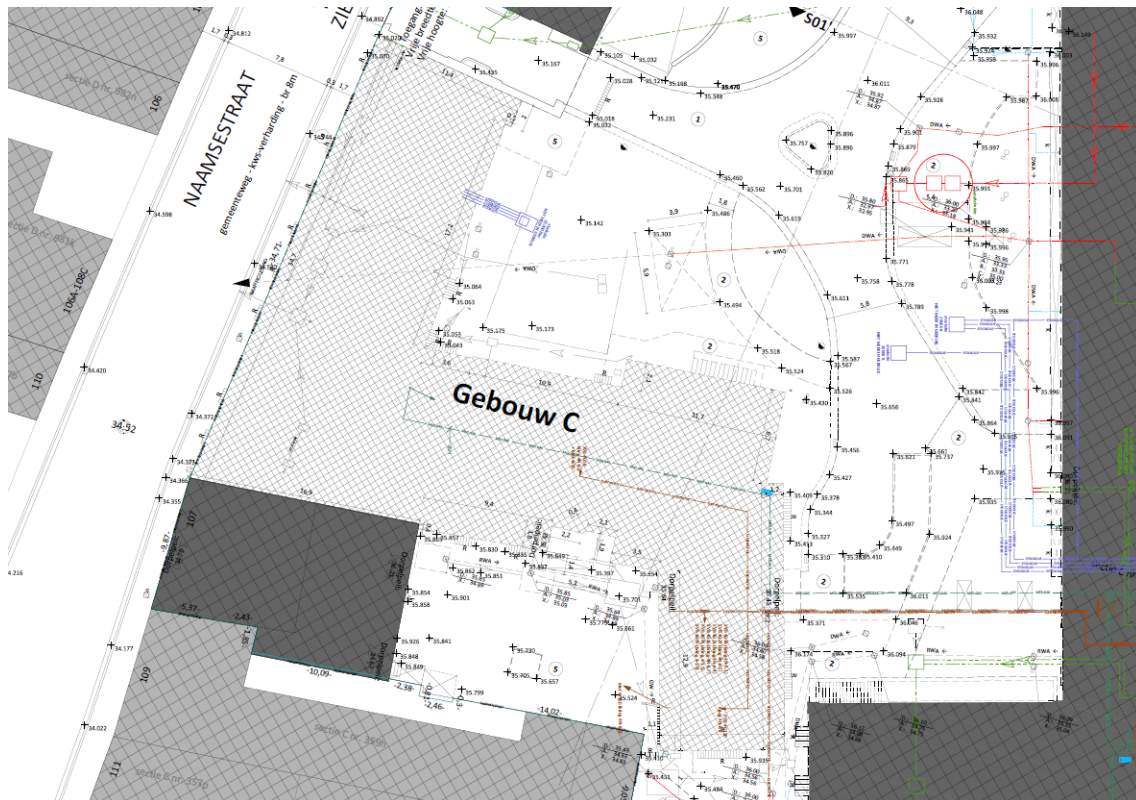
Figuur 6: Bestaand toestandsplan zone A. (Bron: initiatiefnemer, 2019)

2.1.2 ZONE B: 'GEBOUW C' EN OMGEVING

Zone B omvat vooral het huidige L-vormige 'Gebouw C' aan de Naamsestraat. Het gebouw heeft 5 à 6 bouwlagen en is onderkelderd tot 3,5m onder het maaiveld waardoor het oorspronkelijke bodemprofiel volledig vernield en verstoord is (Figuur 7). Het gebouw dateert van 1973. In de open ruimte tussen 'Gebouw C' en de centrale gebouwen A en B bevinden zich enkele nutsleidingen waarvan de gasleidingen en RWA-putten bewaard moeten blijven (Figuur 8). De omgeving in dit deel van het onderzoeksgebied is verhard met asfalt.

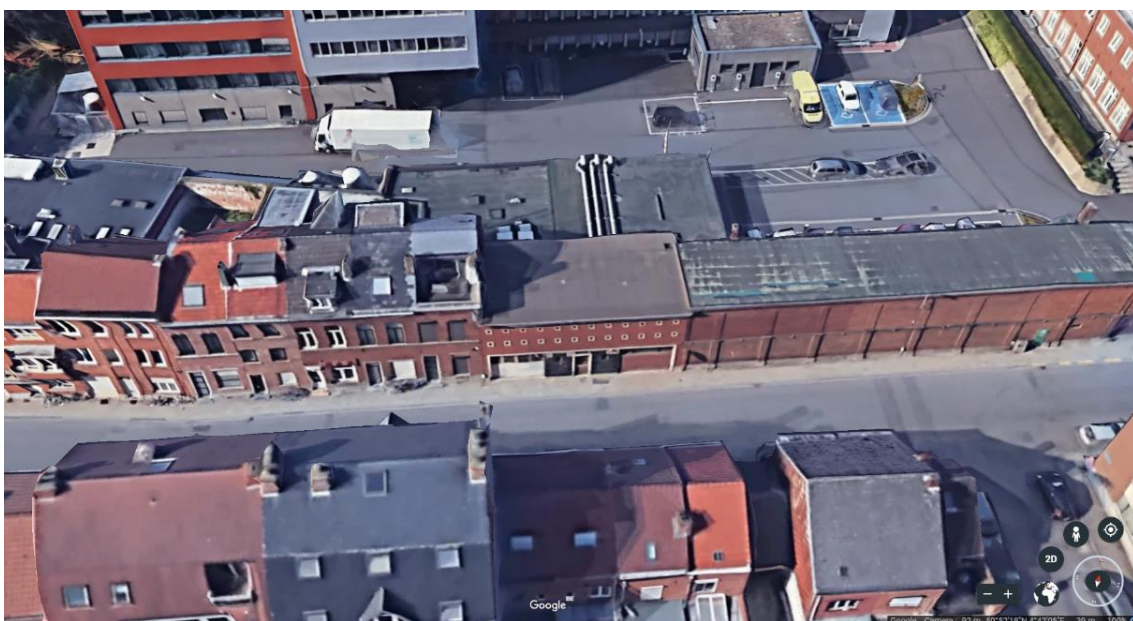
Figuur 7: Panorama zone B. (Bron: Google Earth, 2019)

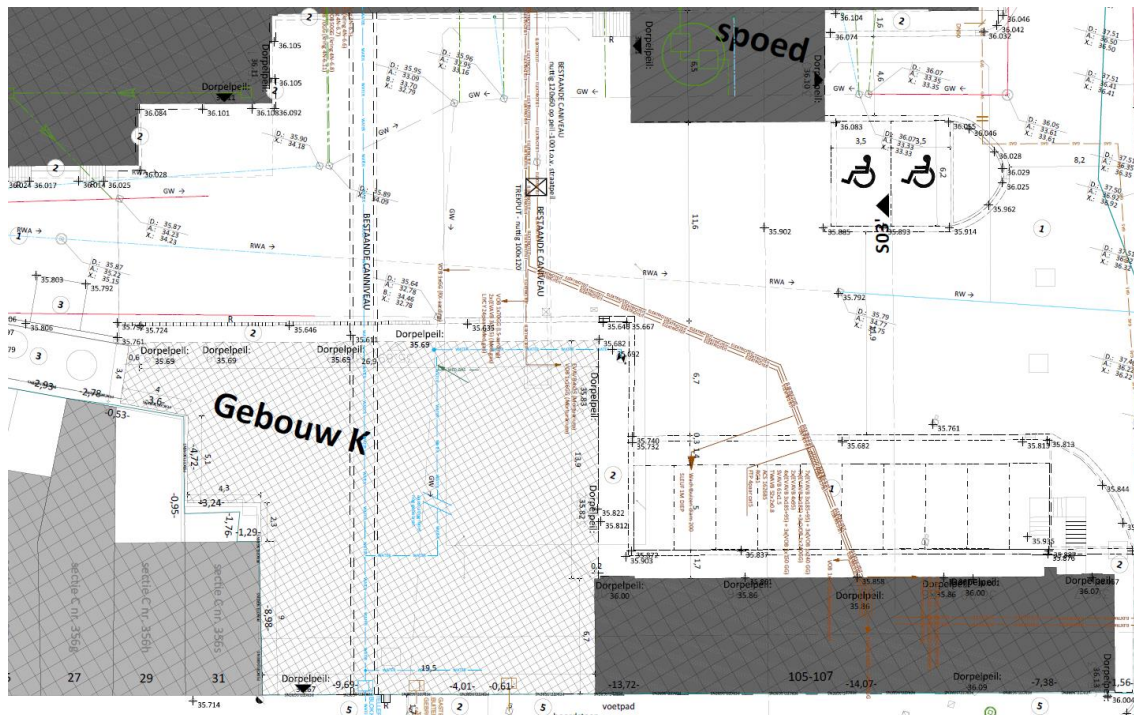
Figuur 8: Bestaand toestandsplan zone B. (Bron: initiatiefnemer, 2019)

2.1.3 ZONE C: 'GEBOUW K' EN OMGEVING

Het huidige 'Gebouw K' aan de Hendrik Consciencestraat heeft twee bouwlagen en is niet onderkelderd (Figuur 9). Tussen het gebouw en de huidige spoedafdeling in 'Gebouw B' ligt verharding in asfalt. Ook ligt er centraal een waterleiding die de centrale gebouwen op het projectgebied koppelt aan de centrale leiding onder straatniveau. Een afkoppeling van de gasleiding van 'Gebouw B' naar het rechtse gedeelte van 'Gebouw K' moet behouden blijven (Figuur 10). De omgeving in dit deel van het onderzoeksgebied is verhard met asfalt.

Figuur 9: Panorama zone C. (Bron: Google Earth, 2019)

Figuur 10: Bestaand toestandplan zone B. (Bron: initiatiefnemer, 2019)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De initiatiefnemer plant de sloop van de bestaande gebouwen op het onderzoeksgebied, dat neerkomt op een bodemingreep van ca. 1.689,05m² (Figuur 12). In een tweede fase plant de initiatiefnemer twee nieuwe gebouwen in Zones B en C.

Voor een optimale leesbaarheid worden alle aangeleverde plannen bijgevoegd via een aparte bijlage. In het dossier worden enkel de gedigitaliseerde toekomstplannen toegevoegd.

2.2.1 FASE 1: SLOOP BESTAANDE GEBOUWEN

2.2.1.1 ZONE A: ARCHIEFGEBOUW

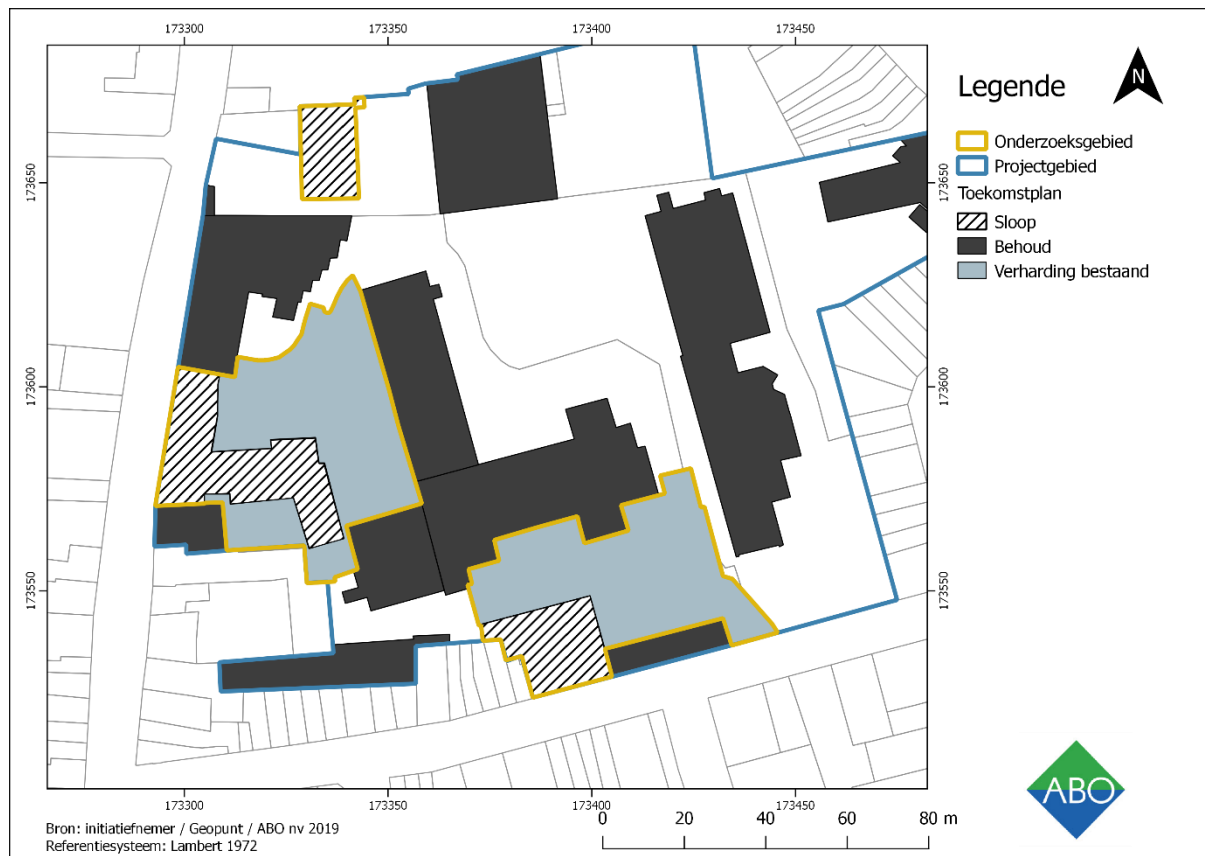
Het bestaande archiefgebouw, een voormalige gymnasium uit 1899, zal inclusief de vloerplaat onder het maaiveld gesloopt worden. Dit zal een bodemingreep van maximaal 100cm-MV inhouden. De bestaande gas- en waterleidingen moeten hierbij bewaard blijven. Deze zone met nutsleidingen is uitgesloten voor archeologisch bodemonderzoek.

2.2.1.2 ZONE B: 'GEBOUW C' EN OMGEVING

Aan de Naamsestraat wordt 'Gebouw C' volledig gesloopt, inclusief de uitname van de bestaande kelder. De huidige kelder heeft van de vloer tot het plafond een hoogte van ca. 300cm. Hierbij moet nog ca. 50cm bijgerekend worden voor de vloerplaat in gewapend beton. In totaal komt dit neer op een uitgevoerde ingreep van ca. 400cm onder het maaiveld voor de bouw van het ziekenhuis in 1973 (inclusief buffer van ca. 50cm). De asfaltering in de noordoostelijke hoek van zone B zal uitgenomen worden voor de geplande werken. Dit zal een maximale verstoring van 50cm-MV inhouden.

2.2.1.3 ZONE C: 'GEBOUW K' EN OMGEVING

Aan de Hendrik Consciencestraat wordt 'Gebouw K' gedeeltelijk gesloopt, inclusief de vloerplaat onder het maaiveld. Hierbij worden gas- en waterleidingen die een verbinding maken met de Hendrik Consciencestraat gevrijwaard. De asfaltering in de noordoostelijke hoek van zone C zal uitgenomen worden voor de geplande werken. Dit zal een maximale verstoring van 50cm-MV inhouden.

Figuur 11: Toekomstplan (Bron: initiatiefnemer / ABO nv / CadGIS, 2019).

2.2.2 FASE 2: NIEUWBOUW / GROENE ZONE / VERHARDING

2.2.2.1 ZONE B: 'POLIKLINIEK' EN OMGEVING

Na de sloop van 'Gebouw C' plant de initiatiefnemer de bouw van een nieuwe Polikliniek dat verbonden wordt met het bestaande 'Gebouw B'. Het gebouw zal uit 5 verdiepingen en 1 kelderverdieping bestaan. De funderingszolen van deze kelderverdieping zullen reiken tot ca. 570cm onder het maaiveld. Voor de uitgraving hiervan zal op een buffer van ca. 50cm gerekend worden waardoor de totale ingreep in de bodem samenkomt op ca. 620cm onder het maaiveld.

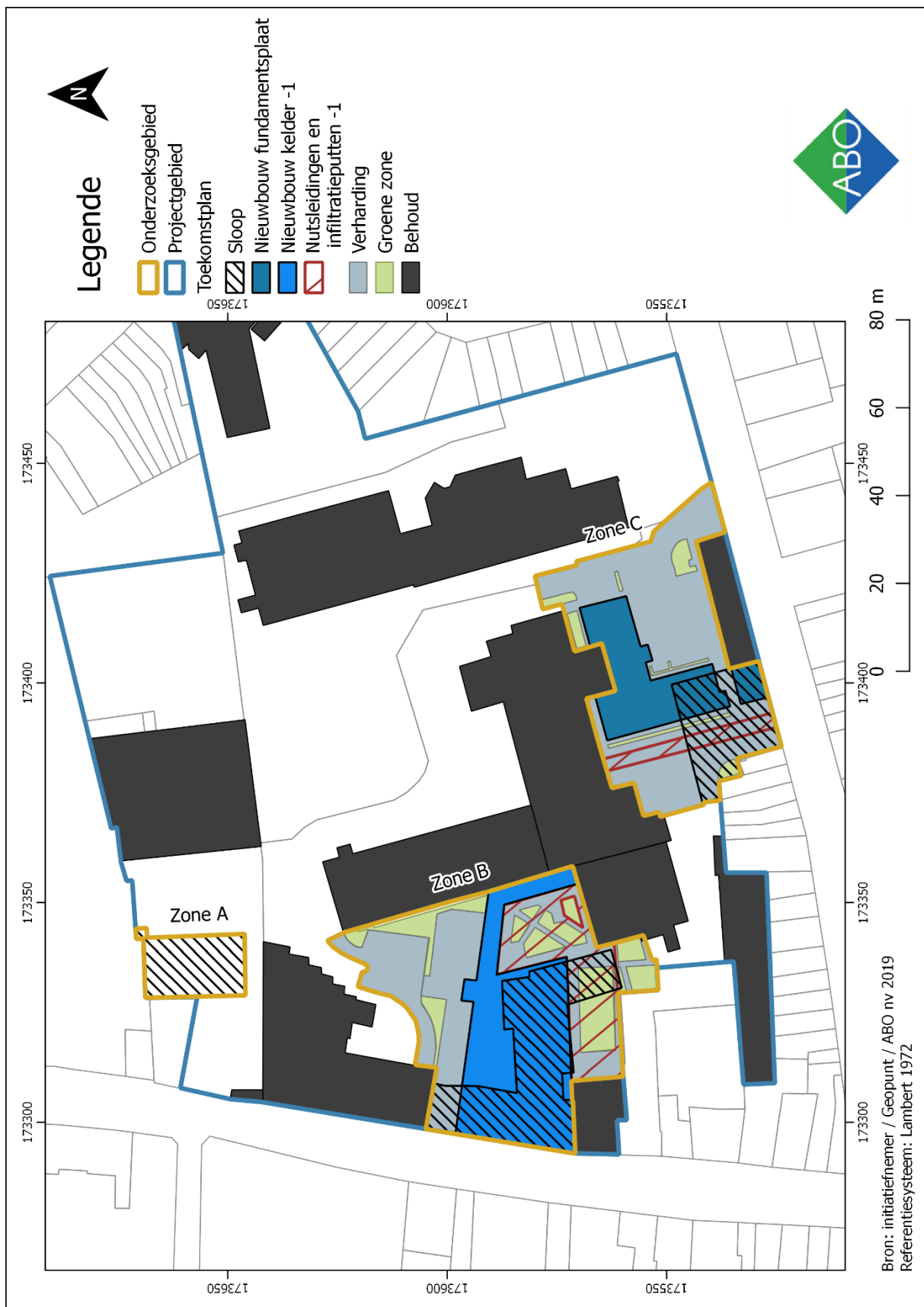
Rondom het gebouw wordt een groene zone en verharding voorzien. Ten zuiden van het gebouw, achter de tuin van het 'Huis van Florival' worden infiltratiekratten in 5 lagen voorzien, wat overeenkomt met een ingreep in de bodem van minimaal 300cm-MV. In de U-vorm tussen de nieuwbouw en het bestaande 'Gebouw B' worden eveneens infiltratiekratten ondergronds voorzien, maar hier in 3 lagen wat overeenkomt met een minimale ingreep in de bodem van 180cm-MV. De geplande verharding en groene zone in zone B zullen een maximale verstoring van 70cm-MV veroorzaken.

2.2.2.2 ZONE C: 'HAP' EN OMGEVING

Voor de uitbouw van de bestaande spoeddienst, zal op de locatie van 'Gebouw K' een nieuwbouw zonder kelder gerealiseerd worden. Na de sloop van de 'Gebouw K', waarvan de sloop tot vloerniveau gebeurd, gezien het een gebouw betreft zonder kelder. Aan de zuidoostelijke gedeelte werd de verharding uitgebrouwen. De HAP gebouw betreft een nieuwbouw bestaande uit verschillende onthalen, lokalen en wachtruimtes. Dit gebouw zal geen kelder bevatten en de funderingsplaten van dit gebouw komen op -50cm-mv.

Zone	Beschrijving ingreep	Diepte onder het maaiveld (in cm)
B	Nieuwbouw 'Polikliniek'	620
	Infiltratiekratten 5 lagen	300
	Infiltratiekratten 3 lagen	180
	Verharding / groene zone	70
C	Nieuwbouw HAP	50
	Verharding / groene zone	70

Tabel 1: Overzichtstabel geplande ingrepen in de bodem. (Bron: initiatiefnemer, 2019)

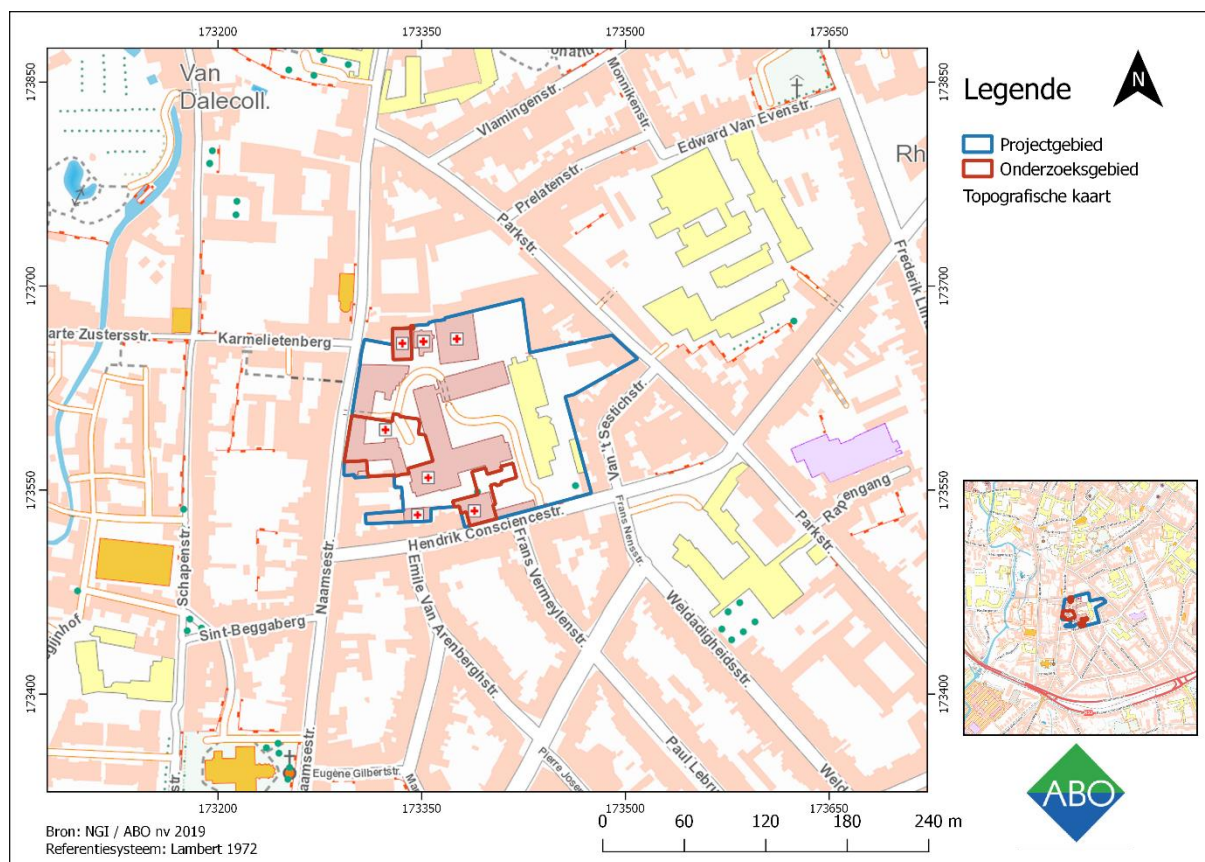
Figuur 12: Toekomstplan (Bron: initiatiefnemer / ABO nv / CadGIS, 2019).

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

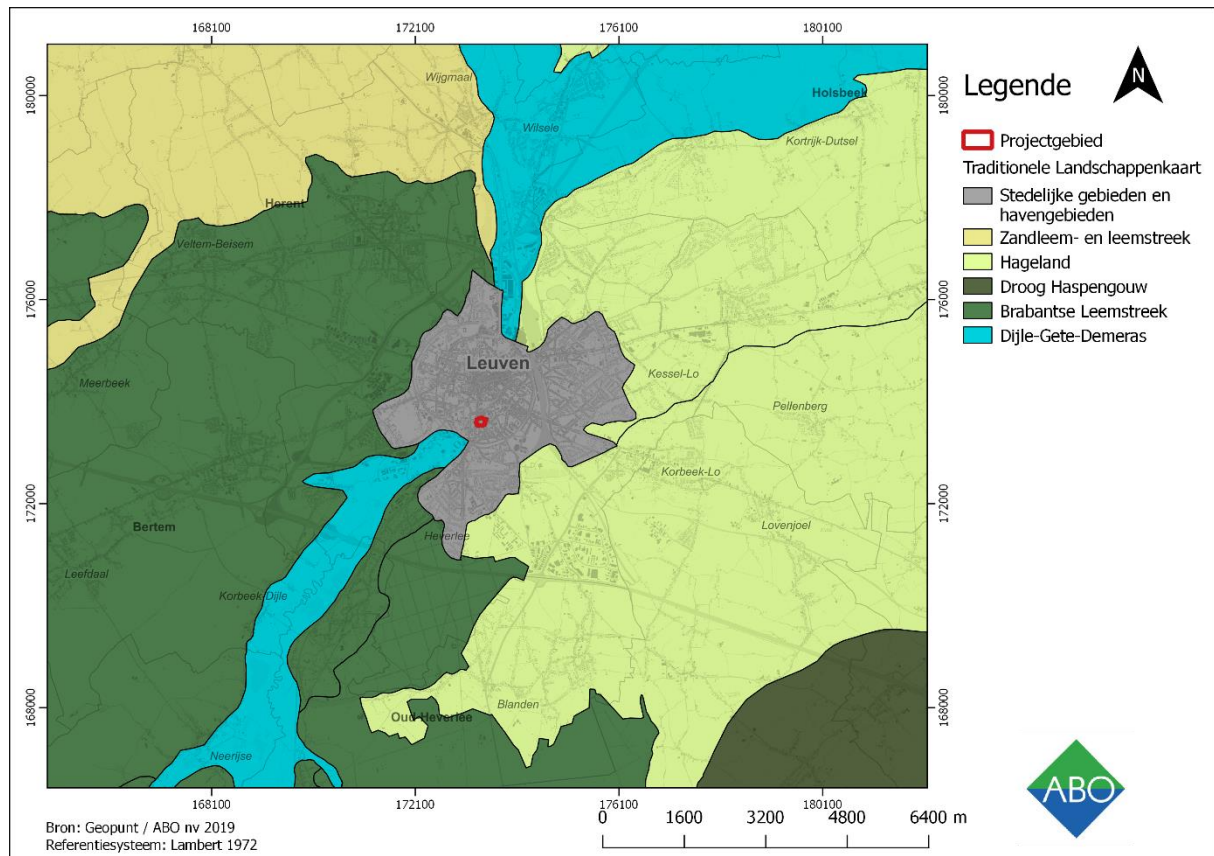
3.1.1 TOPOGRAFIE

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Naamsestraat, Hendrik Consciencestraat en Parkstraat, in het zuidelijke gedeelte van de historische stadskern van Leuven tussen voormalige eerste (12de eeuw) en tweede stadspoorten (14de eeuw). Het terrein bevindt zich ongeveer 750m ten zuiden van de Grote Markt met Sint-Pieterskerk en ongeveer 400m ten noorden van de Naamsepoort. De site staat op onderstaande topografische kaart aangeduid als een ziekenhuissite in een dicht bebouwde stadsomgeving (Figuur 13).

Figuur 13: De topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: NGI, 2019)

Vanuit landschappelijk standpunt ligt het onderzoeksgebied in een 'Stedelijk gebied en havengebied' (ca. 15-30m TAW), doorsneden door de Dijle (Dijle-Gete-Demeras, ca. 5-20m TAW) en omgeven door de 'Zandleem- en leemstreek' en de 'Brabantse Leemstreek' (Figuur 14). De Demer en de benedenlopen van de Gete en Dijle, en de Rupel vormen samen de grote oost-west hydrografische as van het Vlaamse Gewest (Antrop e.a. 2002, p. 60).

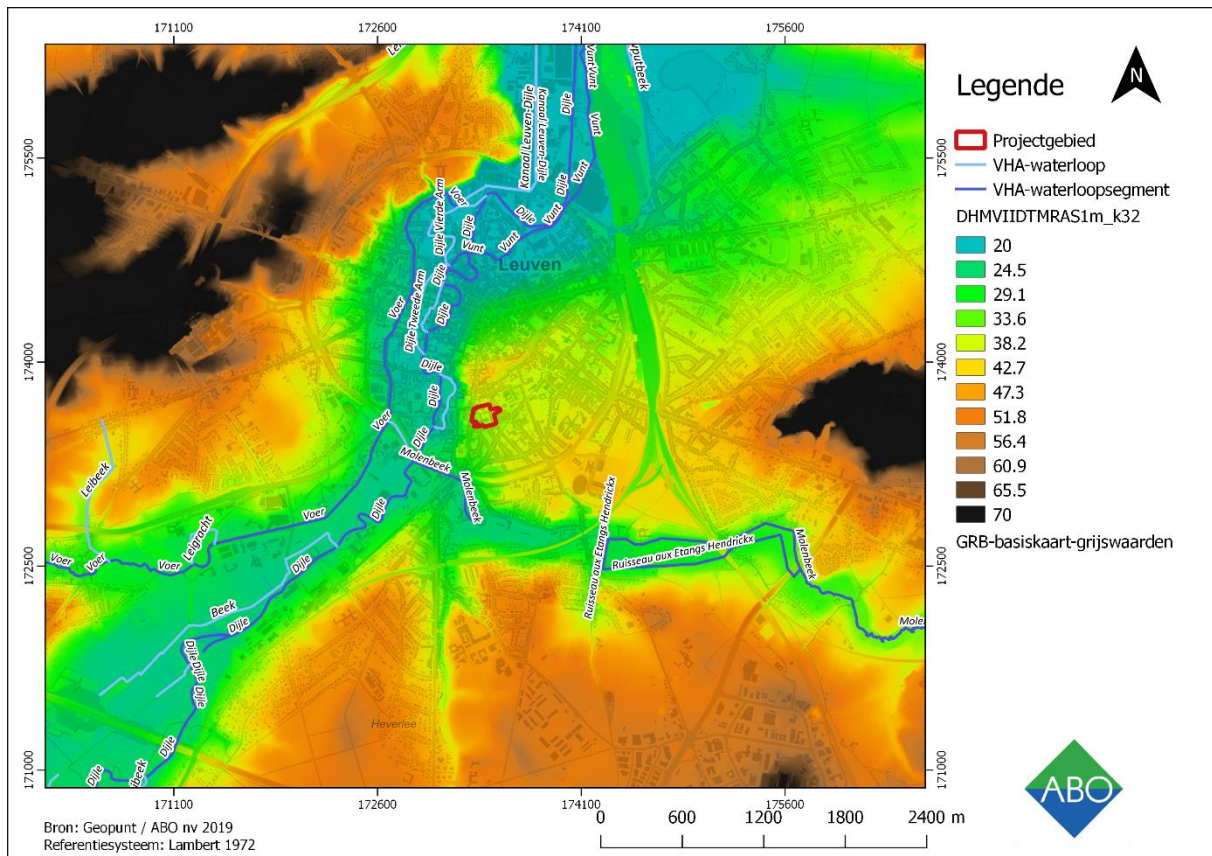

Figuur 14: De Traditionele Landschappenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het Digitaal Hoogtemodel geeft weer dat het onderzoeksgebied gelegen is op een geleidelijk oplopend terrein vanuit het lokale dal van de Dijle die de stad Leuven van noordoost naar zuidwest doorkruist (Figuur 15). De Dijlevallei ligt ten westen van het onderzoeksgebied. Meer noordwestelijk en oostelijk toont de Dhm natuurlijke zandleem hellingen die kunnen oplopen tot ca. 70m-TAW zoals de Pellenberg en het plateau tussen de Gasthuisberg en Kortenbergh.

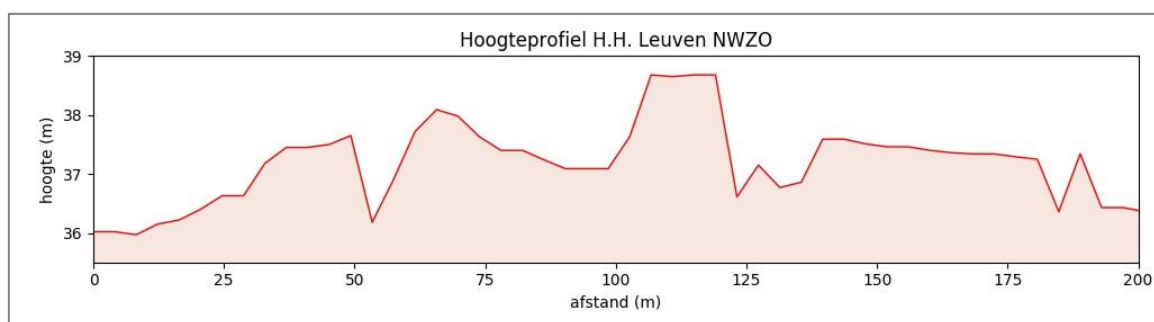
Door de topografische situatie heeft het onderzoeksgebied een stijgend verloop van noordwest naar zuidoost met een hoogteverloop tussen ca. 34 en 39m-TAW. Er werd een NWZO- en een ZWNO-profiel genomen van het onderzoeksgebied (Figuur 16 & Figuur 17).

Figuur 15: Digitaal Hoogtemodel (DHMVI) (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied en de waterlopen. (Bron: Geopunt, 2019)

Hoogteprofiel NWZO

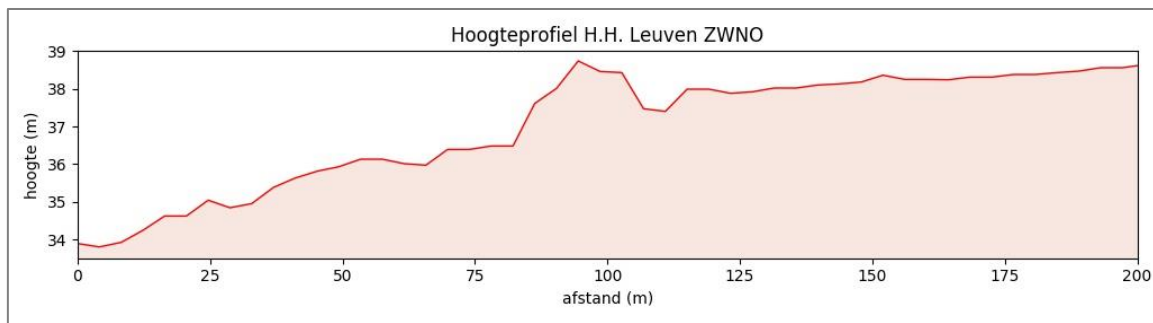
Het profiel vangt aan met een licht stijgend verloop vanaf 36m-TAW tot ca. 37,8m-TAW om erna te stagneren en sterk kort te dalen tot ca. 26,22m-TAW. Het hoogteprofiel maakt hierop sterke stijgingen en dalingen tussen 36,7 en 38,7m-TAW. De ophoging is natuurlijk. Op basis van dit hoogteprofiel blijkt het onderzoeksgebied niet genivelleerd te zijn voor de bouw van de bestaande constructies (Figuur 16).

Figuur 16: NWZO hoogteprofiel van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

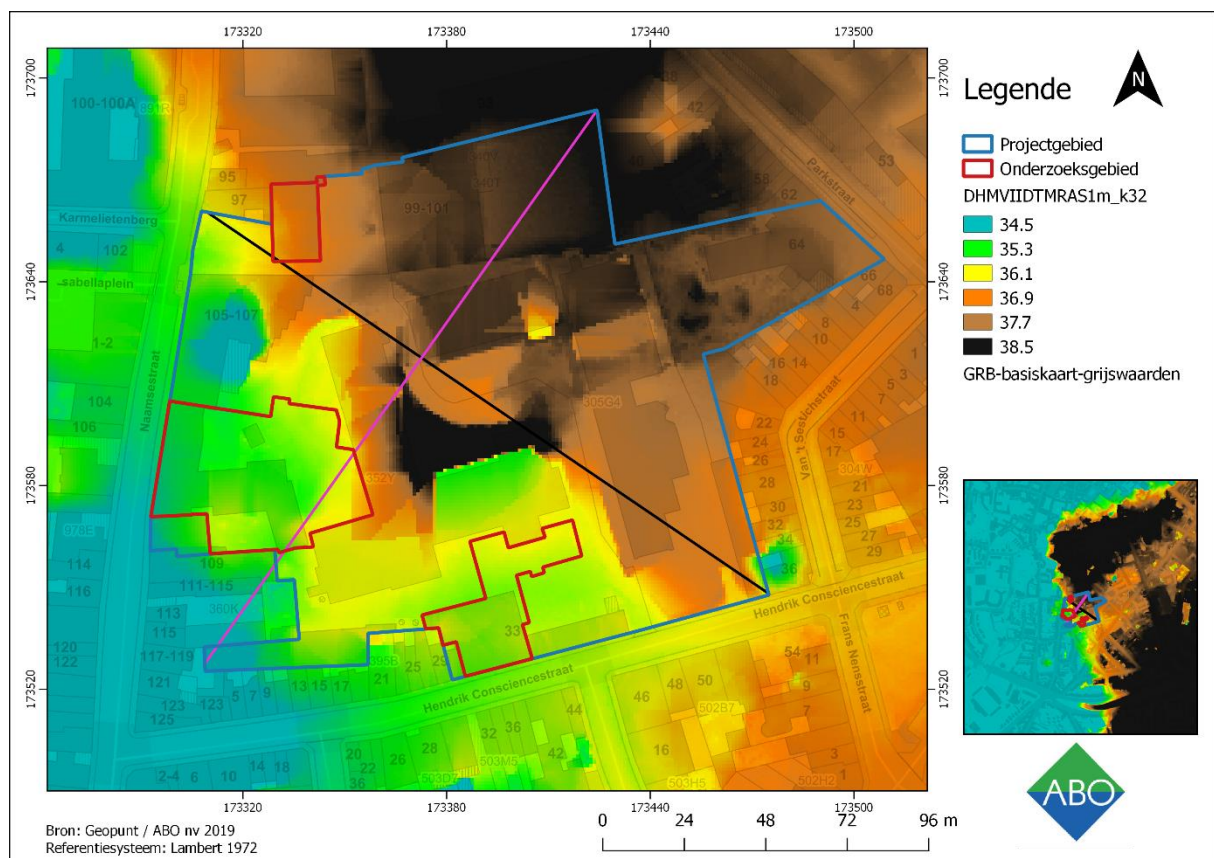
Hoogteprofiel ZWNO

Dit hoogteverloop stagneert over de site van het zuidwesten naar het noordoosten tussen 38,8 en 39,9m-TAW. Tussen 80 en 110 meter kent het hoogteverloop een korte stijging om daarna opnieuw te stabiliseren op ca. 37m-TAW en te vervullen in een licht stijgend, maar stabiliserend verloop tot 39,8m-TAW (Figuur 17).

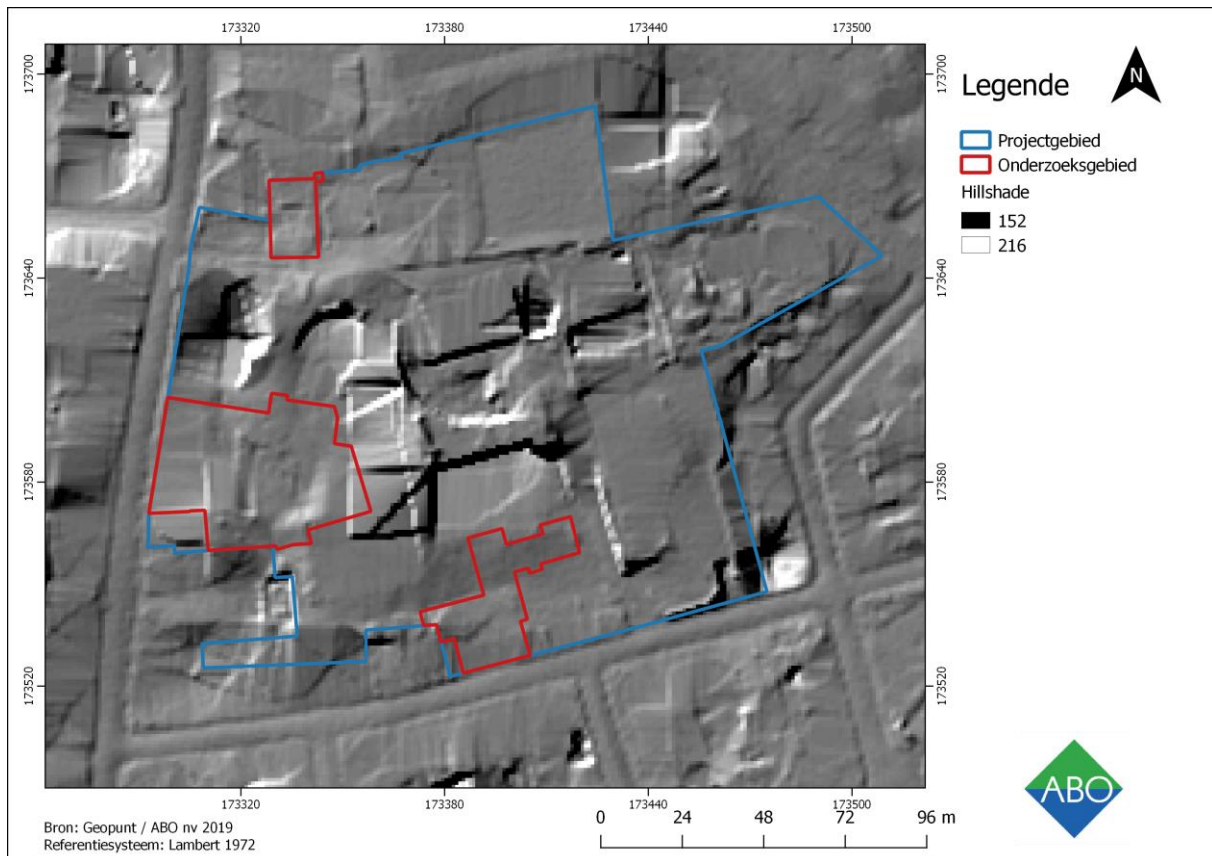
Figuur 17: ZWNO hoogteprofiel van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Onderstaande figuur toont het DHM van het onderzoeksgebied met aangepaste min/max-waarden voor een gedetailleerder inzicht. Het laagste gedeelte van het terrein bevindt zich in de zuidwestelijke hoek en ter hoogte van het linker gedeelte van de kliniek aan de Naamsestraat. Ter hoogte van de ziekenhuisgebouwen A en B kent het terrein haar hoogste punt op ongeveer 39m-TAW. Het noordoostelijke gedeelte van het onderzoeksgebied is gelegen tussen de 36,4 en 37,7m-TAW (Figuur 18).

Figuur 18: Digitaal Hoogtemodel (DHMVII) (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied in detail. (Bron: Geopunt, 2019)

De Hillshadekaart met resolutie van 1m op basis van het DHMVIIDTMRAS1m, kaart 32 is grotendeels een bevestiging van de analyse van bovenstaand Digitaal Hoogtemodel. Meer specifiek toont de analyse wel de aard van de terreindaling onder het kliniekgebouw aan de Naamsestraat en geeft het weer in de vorm van een soort krater. Centraal op het onderzoeksgebied is nog duidelijker een verhoging zichtbaar (Figuur 19).

Figuur 19: Hillshade (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

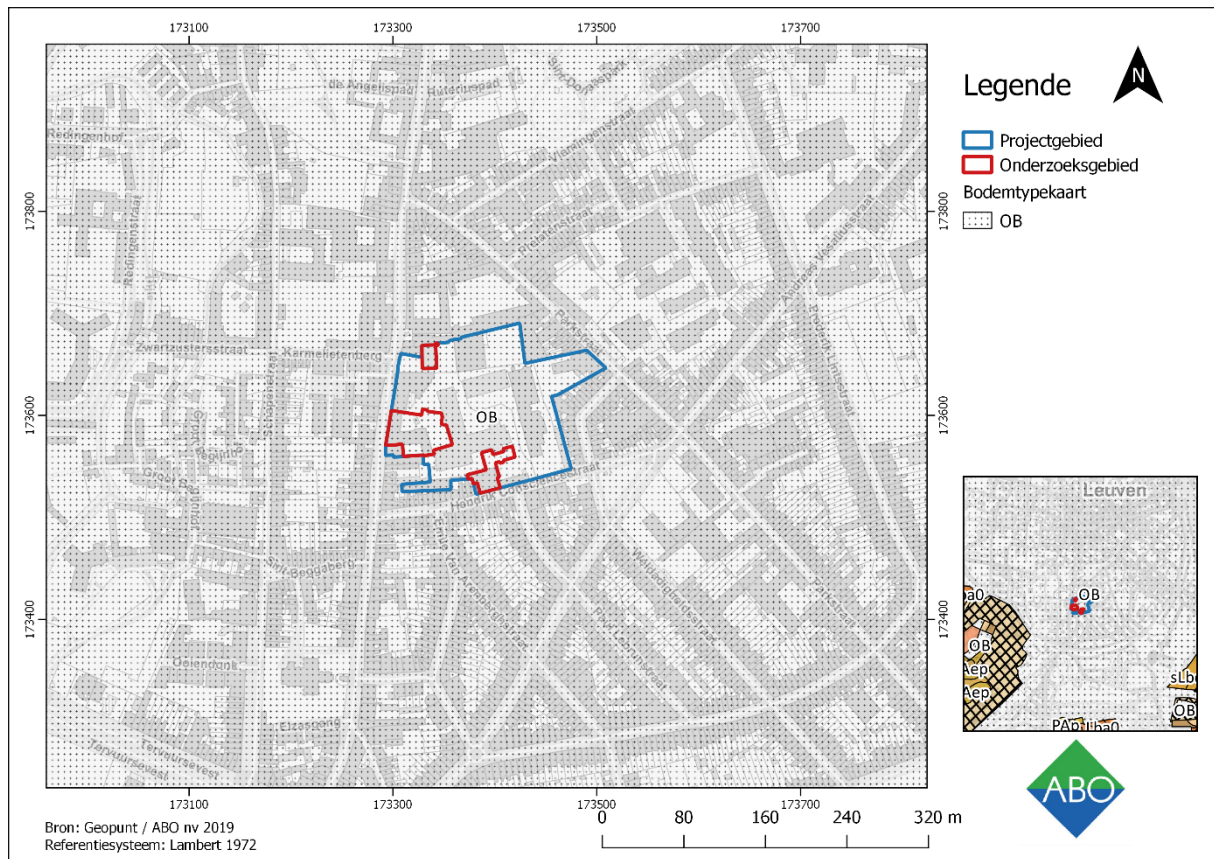
3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMTYPE

Ter hoogte van het onderzoeksgebied komt enkel de kartering **OB** voor (Figuur 20). **OB-bodems** zijn gronden waarvan het originele bodembestand niet gekend is of sterk beïnvloed is door bebouwing. **OT-bodems** zijn gronden die in het verleden reeds onderworpen zijn geweest aan antropogene ingrepen in functie van bebouwing. Hierdoor is het originele bodembestand aangetast en niet meer intact is (Baeyens en Tavernier 1959, p. 49).

Ten zuiden van het onderzoeksgebied vanaf ongeveer 1.000m toont de Bodemkaart een waaier aan bodemtypes en –series variërend tussen zwakke tot sterk gleyige leem en zandleem met afgetopte B-horizont of geen profielontwikkeling. De mogelijk aanwezige B-horizont zorgt voor een goed bewaringspotentieel voor pre-Middeleeuwse sporen en vondsten. In stadscontext waarbij meerdere bouwlagen werden gerealiseerd vanaf de 14de eeuw (bouw tweede stadsmuur) en de Naamsestraat tot ontwikkeling kwam, is de kans op het aantreffen van het natuurlijke bodemtype dermate klein.

Bij deze bodemkaart moet bijkomend een *kanttekening* gemaakt worden op basis van recent archeologisch onderzoek in 2013 en 2017. Bij het uitgraven van zeven kelders aan de Verkortingsstraat werd in 2013 door Studiebureau Archeologie enkel tertiaire zand aangetroffen (Smeets, Maarten 2013). In de Diestsestraat in Leuven werd door ARCHEBO bvba in januari 2017 een proefputtenonderzoek uitgevoerd in het kader van een archeologienota. Ongeacht de gekarteerde bodem, werd bij de uitvoering van proefputten in het tuingedeelte van huisnummer 218 enkel de tertiaire afzetting (Formatie van Brussel) vastgesteld op een diepte van amper 30cm onder het maaiveld. Tot heden is de oorzaak van de afgraving en de algemene context van het fenomeen onduidelijk (Dirix 2017, p. 46).

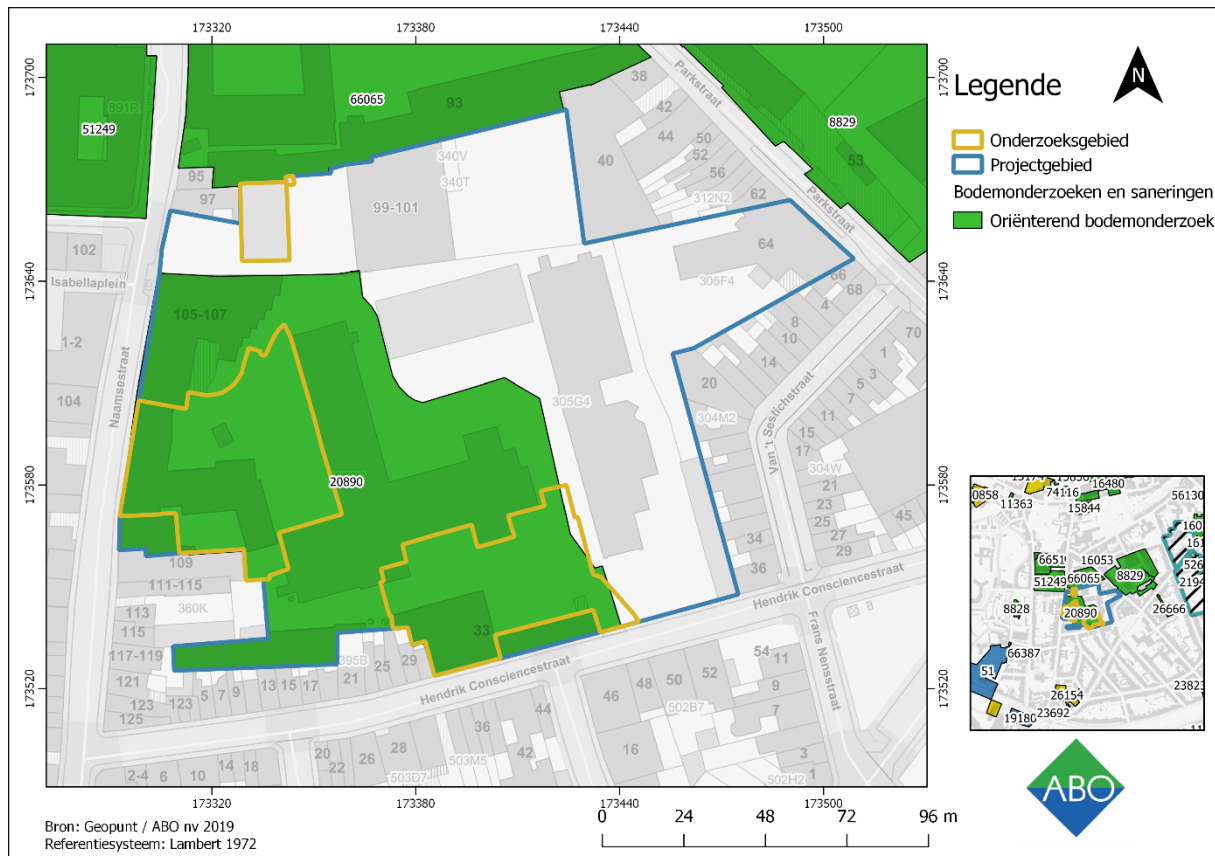

Figuur 20: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

3.2.2 RECENT BODEMKUNDIG ONDERZOEK

Op het onderzoeksgebied werd in 2003 een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd in het kader van algemeen bodemonderzoek (Figuur 21).

Perceel 352y (site ziekenhuis) onderging een oriënterend bodemonderzoek door de Bodemkundige Dienst van België vzw op 20 maart 2003 (ID 20890). Op basis van de gegevens uit het oriënterend bodemonderzoek dient te worden besloten dat de aangetroffen verontreiniging historisch is, dat er géén ernstige aanwijzing voor een ernstige bedreiging aanwezig is en dat het opstellen van een beschrijvend bodemonderzoek zich niet opdringt. Er geldt enkel een meldingsplicht bij nieuwe ingrepen in de bodem (Crauwels 2003).

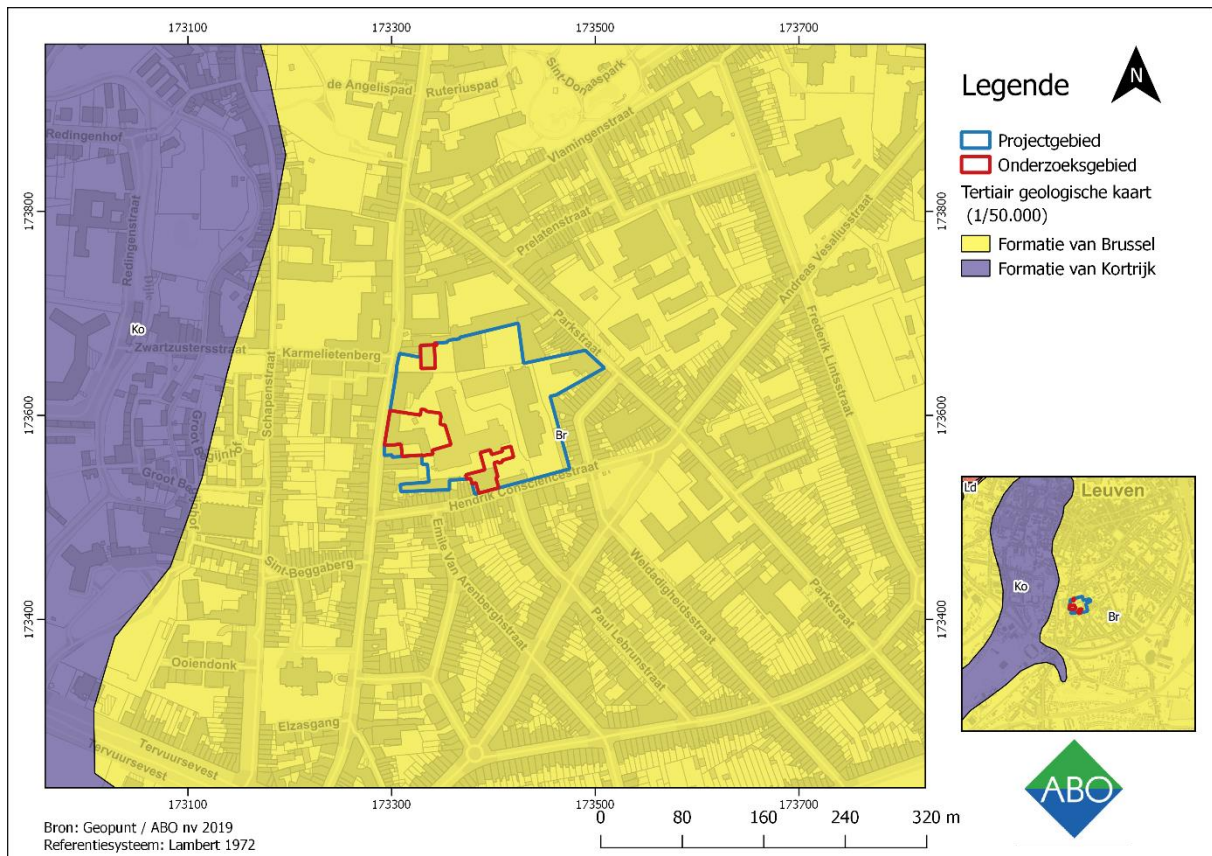
Figuur 21: Gedigitaliseerd overzicht met uitgevoerde bodemonderzoeken door OVAM. (Bron: OVAM, 2019).

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Het onderzoeksgebied ligt op de tertiaire afzettingen van de **Formatie van Brussel (Br)** (Figuur 22).

Deze bestaat uit ondiep-mariene zanden en kalkzanden, die in de zee die het noorden en midden van België bedekte tijdens het Eoceen afgezet zijn, in de nabijheid van de kust. De formatie dagzoomt in Waals-Brabant en het noorden van Namen en Henegouwen. Ze is meestal rond de 30 meter dik. In Vlaams-Brabant en Antwerpen is de formatie in de ondergrond te vinden. De formatie wordt onderverdeeld in vijf leden: Archennes (grind), Bois de la Houssière (kwartszand), Chaumont-Gistoux (glauconiethoudend kwartszand), Diegem (glauconiethoudend kwartszand) en Neerijse (kalk- en glauconiethoudend zand). Ze bestaat uit afwisselend kalkloze zanden met mergel- en kleilaagjes, die cross-bedding vertonen; en kalkhoudende fijnkorrelige zanden, die vaak sporen van bioturbatie drag (Laga e.a. 2002).

Zoals aangehaald, werd op zeker één locatie in het Leuvense stadscentrum de Formatie van Brussel al aangetroffen op een diepte van 30cm onder het maaiveld (Dirix 2017, p. 46).

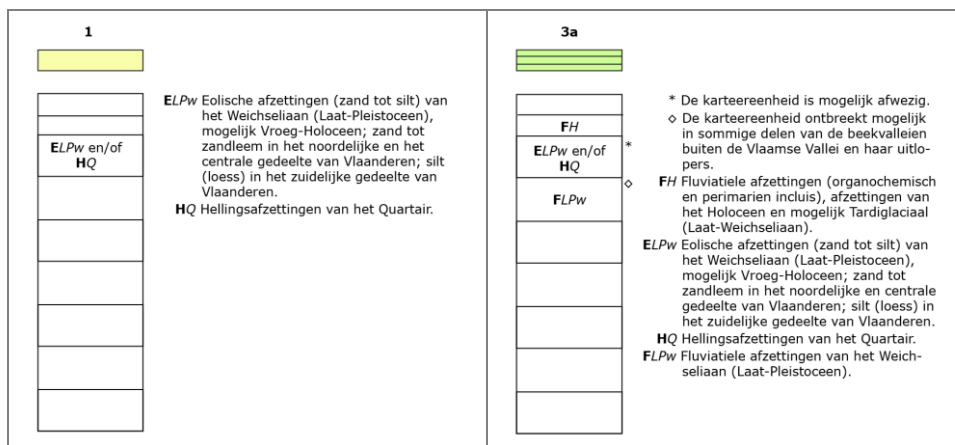

Figuur 22: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

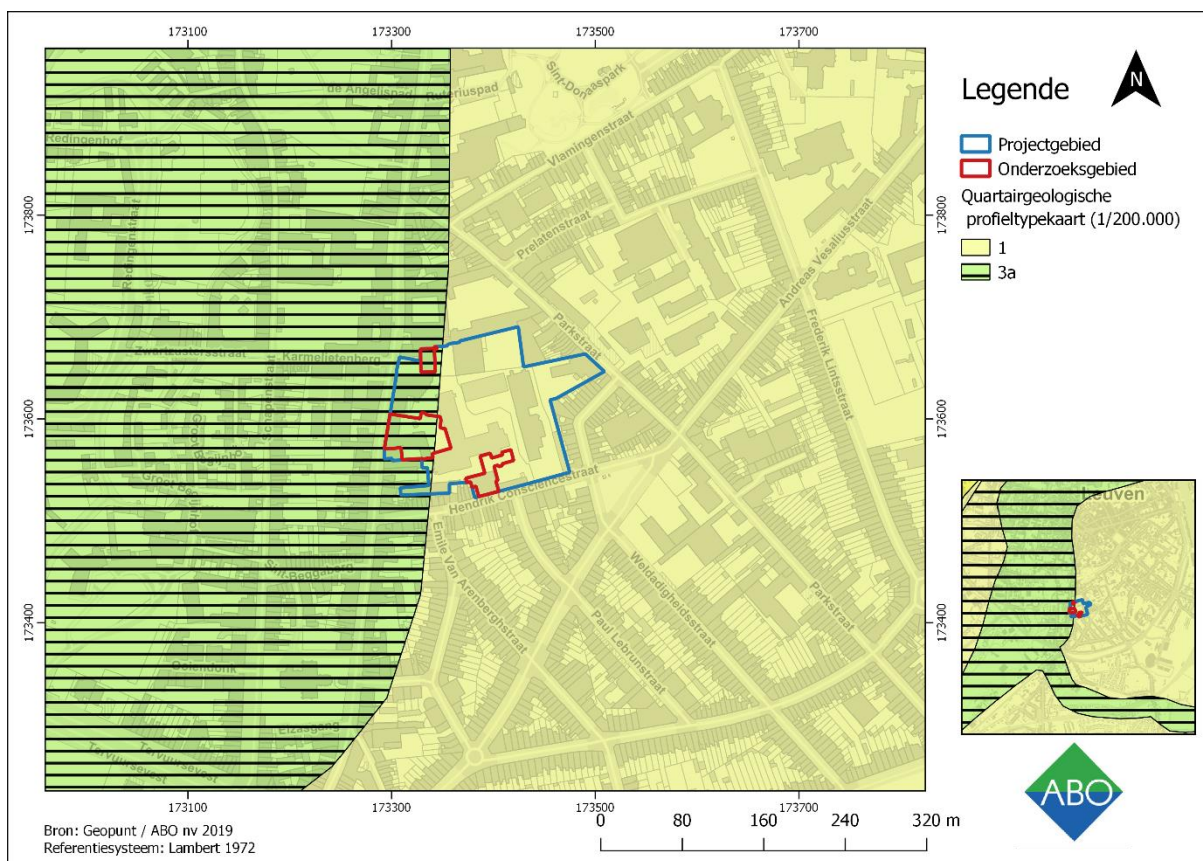
3.2.4 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

De quartairgeologische sequentie ter hoogte van het onderzoeksgebied bestaat grotendeels uit eolisch zand (ELPw) en leem uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen uit het Quartair (HQ) (**type 1**). Een dergelijke sequentie heeft een relatief klein archeologisch potentieel. De zandige opduikingen nabij waterlopen, gevormd door deze Elpw-afzettingen, waren vanaf de steentijd aantrekkingspolen voor bewoning. De sporen die deze jager-verzamelaars achterlieten bestaan voornamelijk bestaan uit verspreide vondsten op het toenmalig loopvlak. Als deze loopvlakken kort na gebruik niet worden afgedekt, zoals het geval met type 1, dan is de kans op bewaring van paleolithicum- en mesolithicumsites zeer klein (Figuur 24).

In het westelijke gedeelte van perceel 138t komt ook nog een stuk **type 3a** voor. Dit type bestaat uit Fluviaale afzettingen van het Weichseliaan dat werd afgezet door het eolisch zand uit type 3. Als toplaag heeft type 3a echter nog bijkomende fluviaale afzettingen van het Holocene en mogelijk het Tardiglaciaal. Deze afzettingsslaag zorgt mogelijk voor een afdekking van mogelijke archeologische sporen uit de Steentijd. Door de afspoelingen van de omringende valleien, kunnen de kaarteenheden mogelijk afwezig zijn.

Figuur 23: Detail van de eenheid die de onderstaande Quartairgeologische kaart kenmerkt (Bron: DOV 2018).

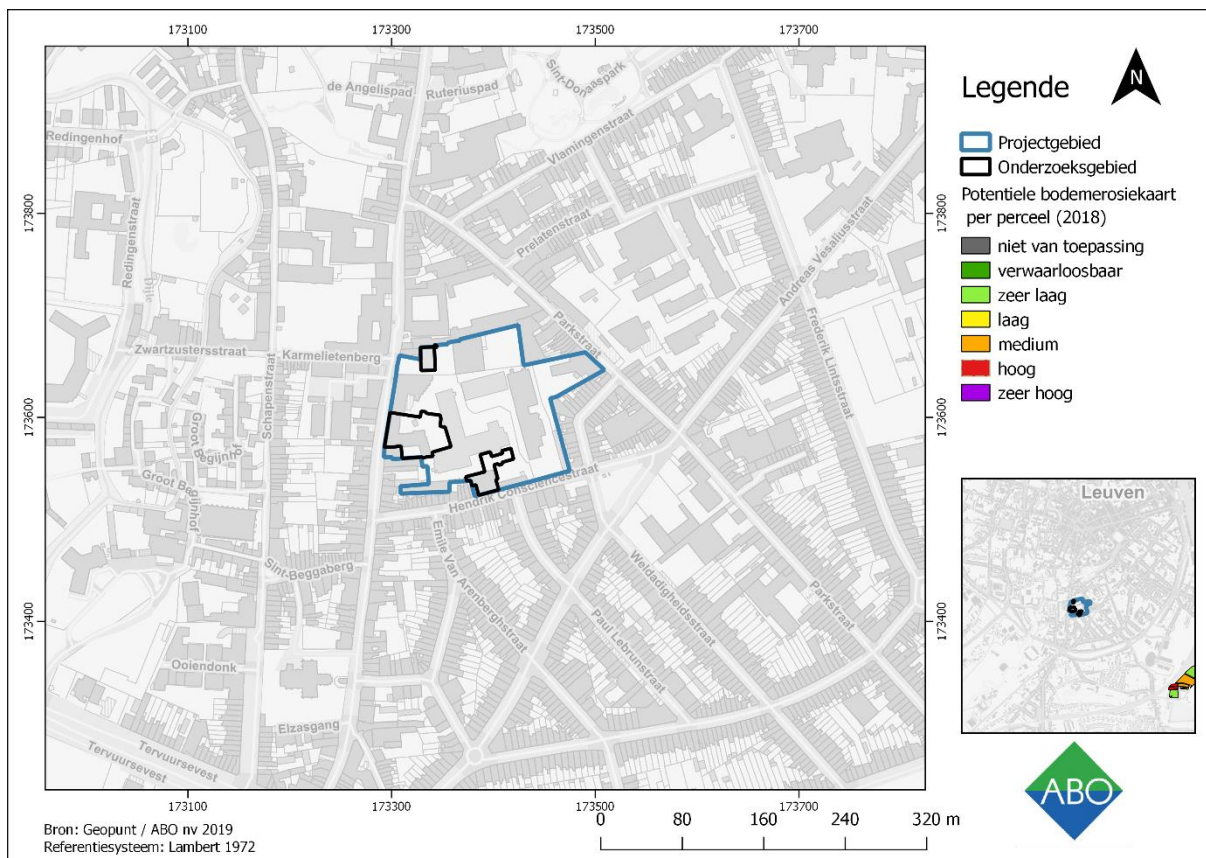
Figuur 24: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

3.2.5 BODEMEROSIEKAART

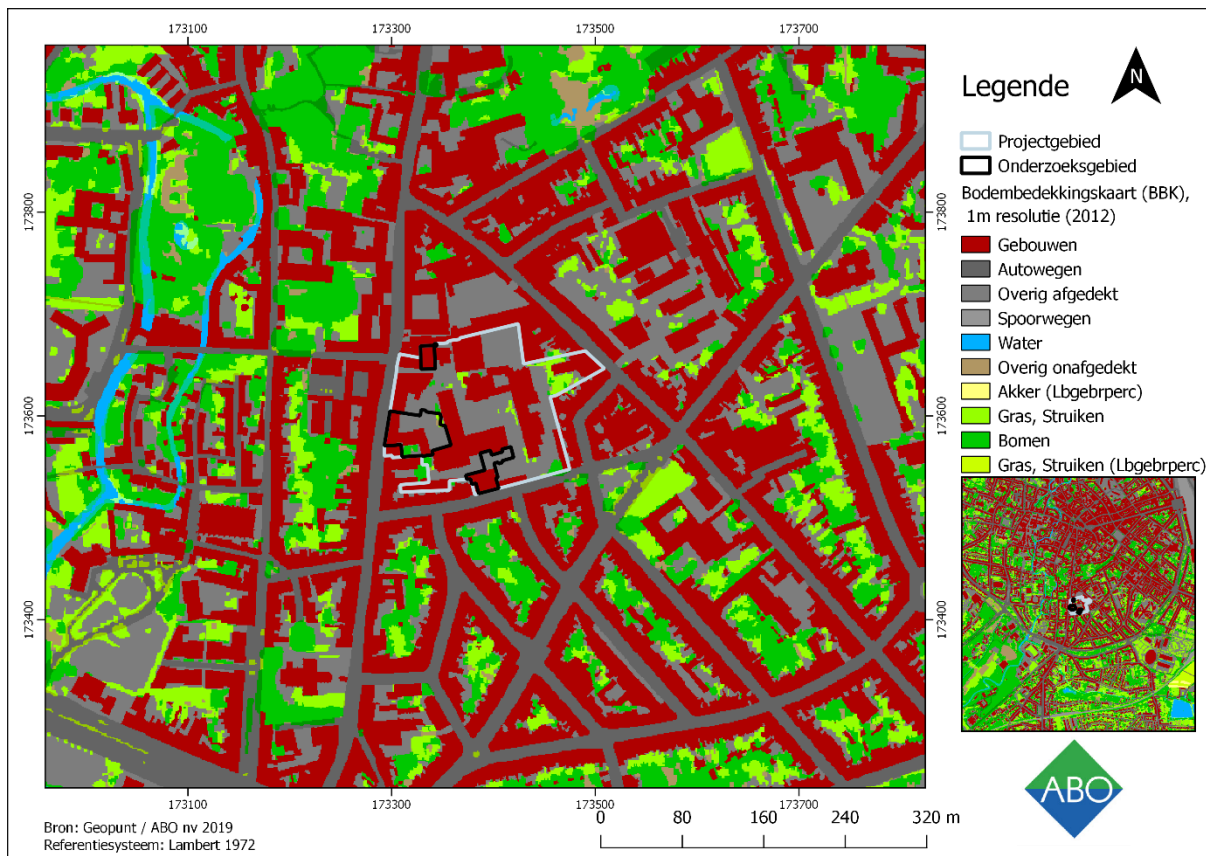
De potentiële bodemerrosie is niet gekarteerd ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 25).

3.2.6 BODEMBEDEKKINGSKAART

Het onderzoeksgebied wordt volgens de Bodembedekkingskaart gekenmerkt door een combinatie van gebouwen, verharding en een sporadische groene zone (Figuur 26).

Figuur 25: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 26: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Zone waar geen archeologie te verwachten valt	Relevant, cf. 4.2.2
Archeologische vooronderzoeken in de omgeving	Relevant, cf. 4.2.3
Inventaris Bouwkundig Erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Centrale Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.2
Cartografische bronnen	
‘[Leuven] Rouselberch, ter Banck, Hever, Parck’ van Jacob van Deventer	Relevant, cf. 4.3
‘Louvanium Brabantiarum urbium praestantissimarum artium sedes, optatissimunque domicillium’	Relevant, cf. 4.3
‘Lovanium vulgo Loven’ uit 1648 van Joannis Blaeu	Relevant, cf. 4.3
‘Plan der stad Leuven’ van Jabard uit 1825	Relevant, cf. 4.3
primitief kadasterplan van 1830-1834	Relevant, cf. 4.3
‘[Leuven] Rouselberch, ter Banck, Hever, Parck’ van Jacob van Deventer	Relevant, cf. 4.3
‘Louvanium Brabantiarum urbium praestantissimarum artium sedes, optatissimunque domicillium’	Relevant, cf. 4.3
‘Lovanium vulgo Loven’ uit 1648 van Joannis Blaeu	Relevant, cf. 4.3
‘Plan der stad Leuven’ van Jabard uit 1825	Relevant, cf. 4.3
primitief kadasterplan van 1830-1834	Relevant, cf. 4.3
Fricxkaart (ca. 1712)	Onvoldoende gedetailleerd, cf. 4.3
Villaretkaart (ca. 1745)	Relevant, cf. 4.3
Ferrariskaart (1771-1778)	Relevant, cf. 4.3
Atlas der Buurtwegen (1841)	Niet beschikbaar
Vandermaelen kaarten (1846-1854)	Niet relevant
Poppkaart (1842-1879)	Niet beschikbaar
Topografische kaart van België (1873)	Niet relevant
Topografische kaart van België (1904)	Niet relevant
Topografische kaart van België (1939)	Relevant, cf. 4.3
Topografische kaart van België (1969)	Relevant, cf. 4.3
Topografische kaart van België (1981)	Niet relevant
Topografische kaart van België (1989)	Niet relevant
Orthofotomozaïek	
Kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch, 1971	Relevant, cf. 4.4
Kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1979-1990	Relevant, cf. 4.4
Middenschallig, winteropnamen, kleur, 2000-2003	Relevant, cf. 4.4
Middenschallig, winteropnamen, kleur, 2005-2007	Niet relevant
Middenschallig, winteropnamen, kleur, 2008-2011	Niet relevant
Grootschalig, winteropnamen, kleur, 2013-2015	Niet relevant
Grootschalig, winteropnamen, kleur, meest recent	Relevant

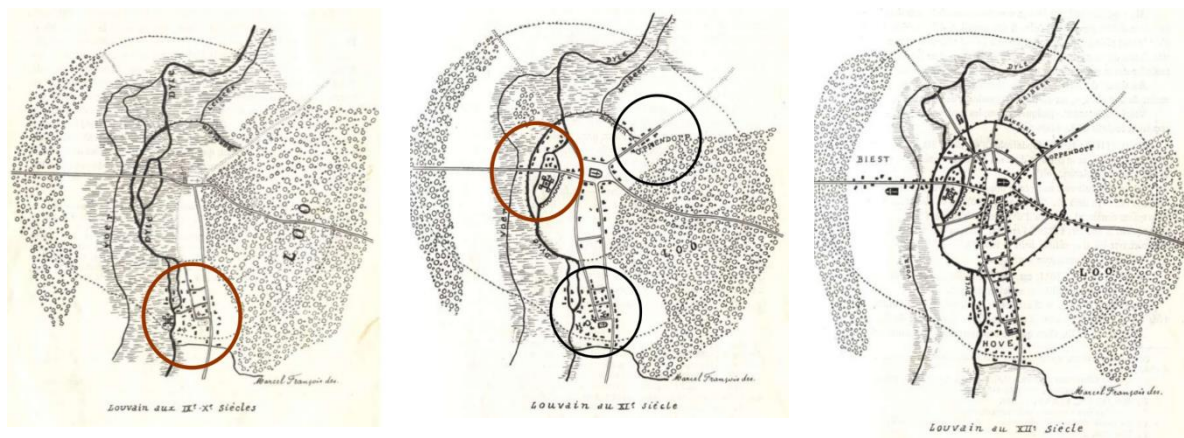
Tabel 2: Geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 4.

4.1 HISTORISCH KADER

De oudste vermelding van Leuven, *Luanium*, werd gemaakt in de *Annales Vedastini*, een document uit het jaar 884 (Gysseling 1960). In gelijktijdige teksten uit de wereldkroniek van de abt Regino van Prüm (884-886) wordt Leuven eveneens vermeld als ‘in loco qui dicitur Lovon’. Toponymisch gezien verwijst ‘Loven’ naar een moeras (-ven) in een bos (lo-). Volgens Gysseling (1960) gaat het mogelijk terug tot het oud-Germaans ‘lubanja’ wat ‘de geliefde’ betekent (Gysseling 1960, p. 610).

Van het pre-middeleeuwse Leuven is slechts weinig gekend. Uit de Romeinse periode zijn slechts enkele vondsten en sporen op verschillende plaatsen binnen de historische stadskern aangetroffen. Vroegmiddeleeuwse vondsten uit de 8ste eeuw zijn gekend uit het grafveld aan de Sint-Lambertuskapel te Heverlee en onder de latere Romaanse Sint-Pieterskerk werden graven ontdekt die teruggaan tot het begin van de 11de eeuw. De locatie van de versterkte residentie van de Karolingische graaf, in 884 vernield door de Noormannen, is tot op heden niet gekend.

Leuven bestond gedurende de 9de eeuw uit een enkele kern rond de ‘Oude Borgh’ in het moerassig gebied rond het latere Groot-Begijnhof en de Sint-Kwintenskerk. De uitbreiding van de middeleeuwse stad sinds de 10de eeuw is in verband te brengen met de aanwezigheid van de graven van Leuven, later de hertogen van Brabant, de gunstige geografische ligging op de handelsweg Brugge-Keulen gedurende de 12de en 13de eeuw en de uitbreiding van de lakenweverij tijdens de 14de eeuw. Ook de stichting van het Studium Generale in 1425 heeft er ongetwijfeld aan bijgedragen. Gedurende de 11de eeuw evolueerde het oppidum naar drie kernen, de ‘Oude Borgh’, het ‘Hertogeneiland’ rond de Sint-Pieterskerk (toen kapel) en het ‘Oppendorp’ ter hoogte van de huidige Diestsestraat. De verstedelijking vanaf de 12de eeuw zal zich concentreren rond de Sint-Pieterskapel maar aangezien het gehucht ‘Oude Borgh’ (buiten de eerste stadsmuur) zich bleef ontwikkelen, was er reeds bebouwing aan de huidige Naamsestraat aanwezig.

Figuur 27: Historische evolutie van de stad Leuven van de 9de tot de 12de eeuw. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2018).

De morfologie van de huidige structuur van de historische stadskern van Leuven weerspiegelt goed de ontwikkeling van de pre-stedelijke nederzetting tot een stedelijke stadskern. Hierbij hoorde een eerste omwalling in de 12de en een tweede omwalling in de 14de eeuw (later omgevormd tot de huidige ring/singel). Bouwkundige relictten uit de middeleeuwse periode zijn in Leuven bijzonder goed bewaard gebleven met onder andere het Broodhuis uit 1140, het Muntatelier uit 1156, de Lakenhalle uit 1193, het Vleeshuis uit 1216, de Vismarkt en het Korenhuis. In 1230 en 1232 worden respectievelijk het Klein Begijnhof en Groot Begijnhof opgericht. Ook zorginstellingen zoals de Tafel van de Heilige Geest, het

Gasthuis Sint-Laurentius en kloosterorden zoals het Minderbroedersklooster (1233), het Augustijnenklooster (1248) en het Wittevrouwenklooster (1248) vestigden zich gedurende de 13de eeuw in Leuven (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019).

In het begin van de 14de eeuw kende de stad, als centrum van het Hertogdom Brabant, een sterke economische bloei. Tijdens deze periode werden talrijke handelsgebouwen opgericht. De bebouwing was niet aaneengesloten, maar werd doorbroken door tuinen en wijngaarden. Door deze economische en bevolkingsgroei werd de eerste stadsomwalling te klein, en werd in 1356 een tweede stadsomwalling gerealiseerd die zorgde voor een zesvoudige uitbreiding van de oppervlakte binnen de muren (van 60 ha tot meer dan 410 ha). Na een periode van economische crisis kwam er een heropbloei van de stad en ontstond een verdere ontwikkeling van de reeds gevestigde ambachten zoals leerlooiers, handschoenmakers en metaalbewerkers en een uitbreiding van hun werkplaatsen waaronder leder ateliers, ververijen, brouwerijen, wijnpersen en pottenbakkerijen (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019).

In de 15de eeuw werd de Universiteit van Leuven gesticht door hertog Jan IV van Brabant met meerdere onderwijsgebouwen, pedagogieën en colleges. In de daarop volgende eeuwen zal de universiteit steeds verder uitbreiden. Vanaf het Oostenrijkse bewind en met de komst van de industrie bloeide Leuven ook mee op. Een nieuwe industriële ontwikkeling geschiedt rond de Vaartkom die dienst deed als economische handelsader van de stad. De wallen en grachten, en mindere mate de waterlopen, domineerden het uitzicht en de ruimtelijke structuur van de stad tot het midden van de 19de eeuw. De eerste omwalling verdween in de 18de eeuw en de tweede omwalling werd bijna volledig gesloopt begin 19de eeuw. De vesten werden uiteindelijk heringericht tot nieuwe boulevards. Beide omwallingen zijn tot op heden nog tastbaar in de ruimtelijke ordening van de stad. Na de onafhankelijkheid van België kwam er in Leuven een spoorweg (1837) en een eenvoudig station (1842) dat later vervangen werd door het huidige monumentale station (1879). Hiernaast zou de stad een nieuwe industriële ontwikkeling kennen langs de vaart. Sommige van de opgeheven kloosters en colleges werden omgebouwd tot kazernes. Andere maakten plaats voor nieuwe industriële ontwikkelingen. In 1838 wordt het stadsontwikkelingsplan 'Laenen' uitgevoerd met de aanleg van nieuwe, rechtere en bredere straten en pleinen, waaronder de nieuwe Statiestraat en de Blijde Inkomstraat, waardoor sommige oudere stadsdelen verdwenen en waardevolle gebouwen werden afgebroken (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019).

In de 20ste eeuw kent Leuven een bewogen geschiedenis. In de Eerste Wereldoorlog slaat het noodlot toe en wordt Leuven door de bezetter in brand gestoken waardoor vele waardevolle private en openbare gebouwen verdwijnen (zoals het Vleeshuis, het Driutiuscollege en het Wittevrouwenklooster). Tijdens de wederopbouw verdwijnen private en historische gebouwen om plaats te maken voor een wederopbouwprogramma. Tegelijkertijd worden ook straten heraangelegd (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019).

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Volgens de Inventaris Onroerend Erfgoed bevinden er zich zeven erfgoedwaarden op het onderzoeksgebied (Figuur 32). Op een ruimere schaal bevindt het onderzoeksgebied zich binnen de vastgestelde archeologische zone *'Historisch stadscentrum van Leuven'* (ID 11901) en voor een klein gedeelte nog binnen de Unesco werelderfgoed bufferzone *'Parochiekerk Sint-Pieter met belfort'* (ID 15021) (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019, z.d.). Het onderzoeksgebied zelf omvat twee zones met beschermd en vastgesteld erfgoed. Het *'Refugiehuis van Florival'* is beschermd als monument (ID 1222) en vastgesteld als bouwkundig erfgoed (ID 34042) (Figuur 28). Het betreft een vermoedelijk 15de - eeuws pand dat werd in 1598 werd aangekocht door de orde van Citeaux van de abdij van Florival. In 1754 werd het pand verkocht aan particulieren. Het pand kende vermoedelijk in de 18de eeuw een verbouwingsfase maar vooral interieursgewijs. Het gebouw is heden eigendom van de Zusters van het Heilig Hart (Franciscanessen) en wordt anno 2019 gebruikt door de diensten van het Wit-Gele Kruis (Agentschap Onroerend Erfgoed 2009a). Het noordelijke gedeelte van het onderzoeksgebied werd vanaf 1842 ingenomen door een klokkengieterij, een privéwoning met annex poortgebouw aan de Naamsestraat, in opdracht van A.L.J. Van Aerschot. De klokkengieterij die op enige afstand van de Naamsestraat werd gebouwd, brandde uit in 1895 waardoor kort erna de gehele site particulier verkocht werd. In 1899 werd de site in gebruik genomen als 'Stadsschool n°6', een gemeenteschool voor jongens. De privéwoning aan de Naamsestraat werd omgevormd tot directeurswoning (Figuur 30), op de locatie van de voormalige gieterij rees een nieuw schoolgebouw (Figuur 29) en tussen de gebouwen in werd een derde volume opgetrokken dat dienst deed als gymnasium, naar het ontwerp van stadsarchitect Eugène Frische. Alle bestaande gebouwen zijn vastgesteld als bouwkundig erfgoed (*'Klokkengietershuis en Stadsschool n°6'*). Zowel het overgebleven poortgebouw (*'Klokkengietershuis, Stadsschool n°6: poortgebouw'*) en schoolgebouw (*'Klokkengietershuis, Stadsschool n°6: schoolgebouw'*) zijn beschermd als monument (Agentschap Onroerend Erfgoed 2009b). De voormalige directeurswoning werd recent gesloopt (Figuur 31). Enkel de voorgevel van de eerste bouwlaag bleef bewaard en behoort niet tot de bescherming of vaststelling.

Figuur 28: Refugiehuis van Florival (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2010)

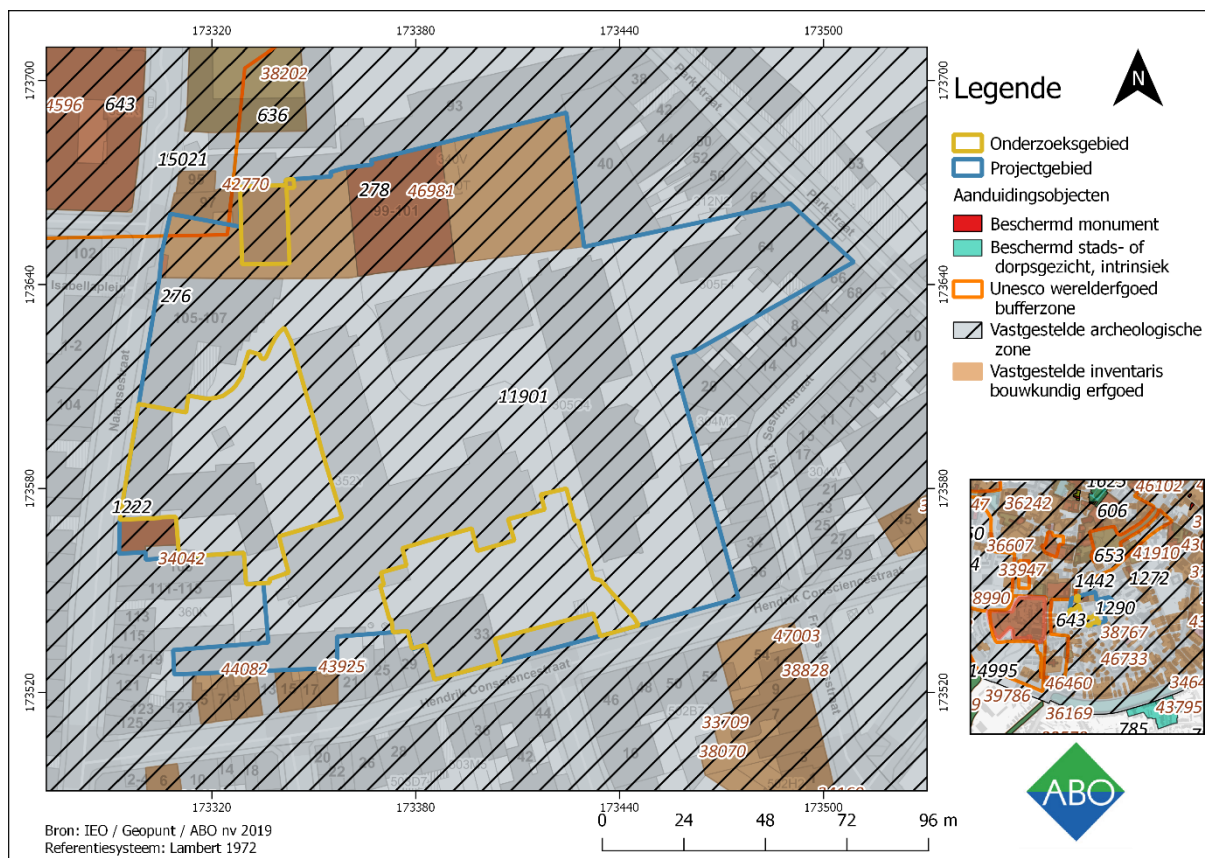
Figuur 29: Stadsschool n°6 (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2000)

Figuur 30: De voormalige directeurswoning, voor de sloop (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2005)

Figuur 31: De voormalige directeurswoning, na de sloop (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2009)

Figuur 32: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed binnen 500m van het onderzoeksgebied. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2018).

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn nog enkele erfgoedwaarden te vermelden waaronder vooral religieuze gebouwen, universiteitsgebouwen maar ook stadswoningen (Tabel 3). In een straal van 250 meter vermeldt de Inventaris Onroerend Erfgoed maar liefst 41 aangeduide objecten. Hieronder worden enkele bijkomende relictten om en rond de Naamsestraat opgesomd.

ID	Naam	Locatie	Bescherming
<i>Op het onderzoeksgebied</i>			
11901	Historische stadskern van Leuven	Leuven (Leuven)	Vastgestelde archeologische zone
15021	Parochiekerk Sint-Pieter met belfort: buffer	Leuven (Leuven)	Unesco werelderfgoed bufferzone
276	Klokkengietershuis en Stadsschool n° 6: poortgebouw	Naamsestraat 99-101 (Leuven)	Beschermd monument
278	Klokkengietershuis en Stadsschool n° 6: schoolgebouw	Naamsestraat 99-101 (Leuven)	Beschermd monument
1222	Refugiehuis van Florival	Naamsestraat 107 (Leuven)	Beschermd monument
34042	Refugiehuis van Florival	Naamsestraat 107 (Leuven)	Vastgesteld bouwkundig erfgoed
46981	Klokkengietershuis en School nr. 6	Naamsestraat 99-101 (Leuven)	Vastgesteld bouwkundig erfgoed
<i>In de directe omgeving van het onderzoeksgebied</i>			
643	Amerikaans College met ommuurde tuin	Naamsestraat 100-100A, Schapenstraat 41 (Leuven)	Beschermd monument
14994	Groot Begijnhof	Groot Begijnhof (Leuven)	Unesco werelderfgoed kernzone
1774	Parochiekerk Sint-Kwinten	Naamsestraat zonder nummer (Leuven)	Beschermd monument
636	Virgiliuscollege	Naamsestraat 93 (Leuven)	Beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek
686	Instituut voor Farmaceutische Wetenschappen	Edward Van Evenstraat 4 (Leuven)	Beschermd monument
1388 1387	Zwartzusterklooster	Schapenstraat 80, Zwartzustersstraat 2 (Leuven)	Beschermd monument

Tabel 3: Overzichtstabel IOE-locaties op het onderzoeksgebied en in de directe omgeving. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2019)

4.2.2 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS

Op het onderzoeksgebied bevinden zich geen vermeldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris (Figuur 33). In de directe omgeving zijn echter verschillende meldingen uit de CAI die relevant zijn voor het onderzoeksgebied. De focus van de vondsten ligt 200m ten noorden en vanaf ca. 400m ten zuiden van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de historische stadskern van Leuven en de 14de-eeuwse tweede stadsmuur.

Binnen een straal van 250m van het onderzoeksgebied bevinden zich zestien locaties. De locatie 'Heilig Hart Kliniek' (ID 150228) bevindt zich aan de overzijde van het poortgebouw aan de Naamsestraat. Bij een vondstmelding in 2009 werden hier verschillende locaties van pottenbakkersovens met misbaksels en enkele 12de- en 13de-eeuwse munten aangetroffen. Aan de achterzijde van deze locatie, ter hoogte van de Schapenstraat 55 werd reeds in 1995 tijdens een archeologisch onderzoek een waterput van 10

Legende

- Projectgebied
- Bufferafstand per 250m
- Gebieden waar geen archeologie te verwachten valt
- Gebeurtenissen Vlaanderen (april 2018)
- CAI (Augustus 2018)
- Romeinse Tijd
- Middeleeuwen
- Nieuwe Tijd
- Nieuwste Tijd
- Onbepaald

0 140 280 420 560 m

Bron: IOE / Geopunt / ABO nv 2019
Referentiesysteem: Lambert 1972

In een straal van 500 meter zijn er 42 meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris. De focus ligt ten noorden van het onderzoeksgebied, om en rond de historische stadskern van Leuven, binnen de 11de -eeuwse stadsring. Het betreft vooral om vondsten uit de middeleeuwen. Door deze hoge aantal vondsten, wordt voor het onderzoeksgebied enkel de locaties binnen een straal van 250 meter besproken. De dateringen van deze meldingen omvatten middeleeuwen, Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd. Het gaat onder andere om:

ID	Naam	Omschrijving	Datering
150522	Sint-Donatuspark I	toevalsvondst in 1996 roerende archaeologica: muntvondst van 1 Engelse Sterling of Longcross penny met de beeltenis van Hendrik III (1216-1272)	late middeleeuwen

150228	Heilig Hart Kliniek	vondstmelding in 2009 economie/industrie: verschillende pottenbakkersovens met misbaksels aangetroffen roerende archaeologica: Byzantijnse munt en munten uit de 12de en 13de eeuw	late middeleeuwen
212689	Familie De Bayostraat	kaartstudie Ferrariskaart de locatie van een kazerne op 18de-eeuws kaartmateriaal, ouderdom onbekend	onbekend (nieuwe tijd)
208944	Stadspoort	kaartstudie stadskaart van Leuven van Jacob van Deventer locatie van een stadspoort	volle middeleeuwen
208945	Stadspoort	kaartstudie stadskaart van Leuven van Jacob van Deventer locatie van een stadspoort	volle middeleeuwen
833	Eerste stadsomwalling	kaartstudie / archiefonderzoek verdedigingselement: 12de-eeuwse cirkelvormige stadsgracht van 2.750m lange en 1,7m breed die 60ha omsloot. Aan de invalswegen werden 11 poorten ingeplant.	volle middeleeuwen
163511	Verkortingstraat	archeologisch onderzoek in 2013 17de-eeuwse bewoningsresten bij uitgraven van kelders van zeven gebouwen, geen sporen aangetroffen wegens opgehoogde en afgegraven bodem	nieuwe tijd
162527	Sint-Kwintenskerk	kaartstudie / fysieke aanwezigheid religieus gebouw, hooggotische stijl (15de eeuw) vondstmelding roerende archaeologica: munt demi- gross van Filips de Schone	late middeleeuwen
880	Naamsestraat 91	toevalsvondst in 2005 roerende archaeologica: grijs en rood aardewerk aangetroffen	late middeleeuwen
150565	Sint-Donatiuspark II	archeologisch onderzoek restant van de stadsmuur en waterput aangetroffen in 1997 kaartstudie / historisch onderzoek locatie van een kerk en klooster	onbepaald nieuwe tijd
217961	OCMW site	archeologisch onderzoek in 2017 restanten bebouwing 20ste eeuw en vondstmateriaal uit middeleeuwen en nieuwe tijd	nieuwe tijd
150763	Van Dale College	archeologisch onderzoek in 1982 onbepaalde muurresten uit de 16de eeuw, twee overwelfde bakstenen putten met grote hoeveelheden steengoed en rood geglazuurd aardewerk	nieuwe tijd
161702	Restant waltoren ringmuur	kaartstudie / archiefonderzoek verdedigingselement: 12de-eeuwse cirkelvormige stadsgracht van 2.750m lange en 1,7m breed die 60ha omsloot. Aan de invalswegen werden 11 poorten ingeplant.	volle middeleeuwen
150560	Schapenstraat 55	archeologisch onderzoek in 1995 restanten bewoning, bakstenen waterput van 10m diep uit de 16de eeuw roerende archaeologica: laag met scherven van al dan niet geglazuurd rood en geglazuurd geel/wit aardewerk (Westerwald)	nieuwe tijd
150671	Groot Begijnhof	archeologisch onderzoek in 1982 opgraving van de oude infirmierie daterend tot 1240, opgetrokken uit vakwerk en leemvulling en fase in steenbouw (1545-1546)	late middeleeuwen
150767	Hogeheuvelcollege	archeologisch onderzoek in 1993 gedeelte van de middeleeuwse stadsmuur uitgebroken en terrein	volle middeleeuwen

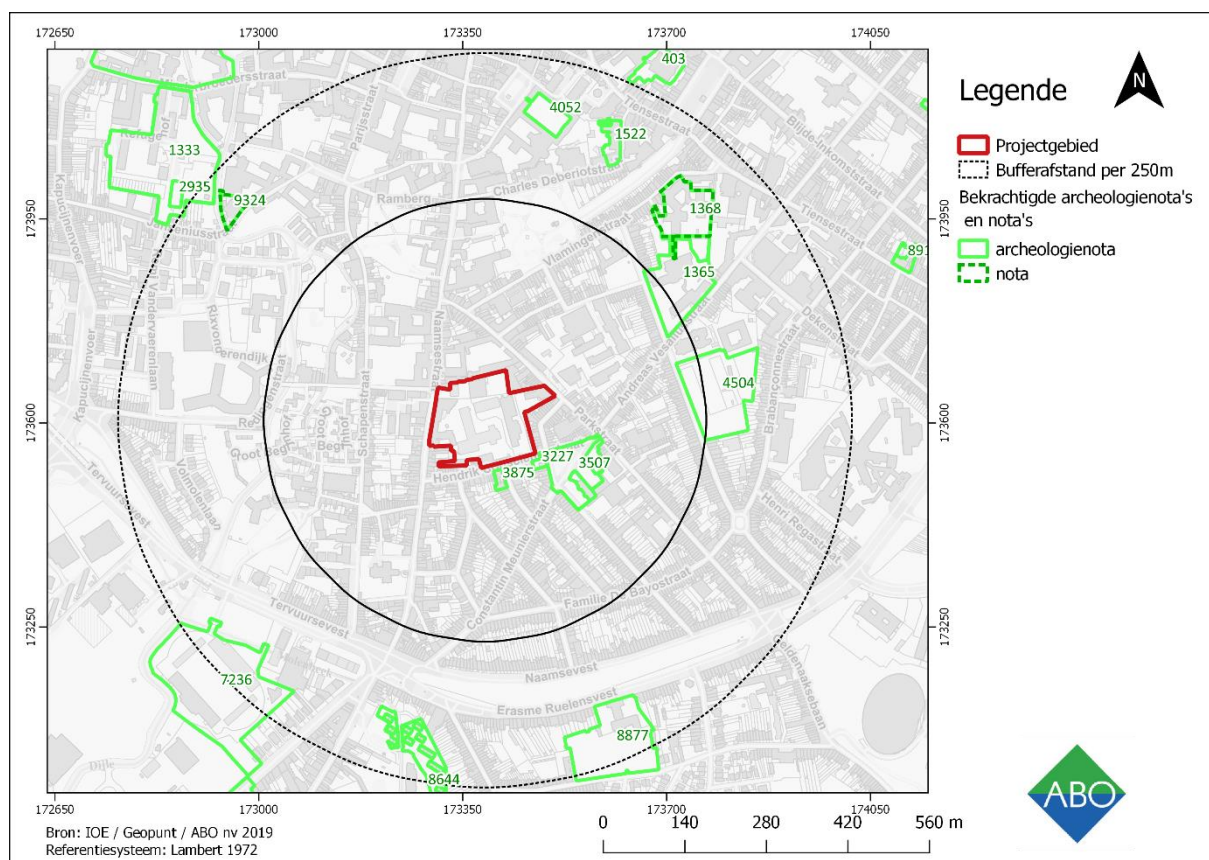
		genivelleerd, breedte van 1,7 meter kaartstudie / historisch onderzoek stadspoort met gracht van 22 meter breed	
--	--	---	--

Tabel 4: Overzichtstabel CAI-locaties in een straal van 600 meter. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2018)

4.2.3 ARCHEOLOGISCHE VOORONDERZOEKEN IN DE DIRECTE OMGEVING

In de directe omgeving van het onderzoeksgebied werden sinds 2016 negentien archeologienota's uitgevoerd (Figuur 34). Net ten zuidwesten van het onderzoeksgebied werd aan de Vermeylenstraat (ID 3875), aan de Frans Nensstraat (ID 3227) en aan het Hoornplein (ID 3507) in 2017 een archeologienota opgemaakt. De archeologienota 'Vermeylenstraat' bevond zich ter hoogte van de huisnummer 42 en 44 in de Hendrik Consciencestraat. Gezien de huidige versterking en de kosten-baten-overweging, ging Studiebureau Archeologie over tot vrijgave van de percelen (Dupont, Laurane en De Raymaecker 2017). Enkele meters meer oostelijk werd eveneens door Studiebureau Archeologie in 2017 een archeologienota met beperkte samenstelling uitgevoerd op een bebouwd perceel op de hoek van de Frans Nensstraat en de Hendrik Consciencestraat (Dupont, Laurane en Vander Ginst 2017).

Door de bestaande versterkingen door nutsleidingen, het beperkte te onderzoeken terrein én het archeologisch onderzoek uit 2014 op een deel van het onderzoeksgebied werd het Hoornplein in 2017 door Monument Vandekerckhove vrijgegeven voor verder archeologisch onderzoek (Van Ransbeeck en Bartholomieux 2017). De voorgaande prospectie in 2014 was eveneens een project van Monument Vandekerckhove (zie roze aanduiding ten zuidwesten van het onderzoeksgebied op Figuur 33) en resulteerde in een vrijgave (Van Ransbeeck en Hendriks 2014).

Figuur 34: Overzicht recente archeologische rapporten binnen een straal van 500 meter van het onderzoeksgebied. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2018).

ID	Naam	Omschrijving	Datum
Binnen 250 meter			
3875	<u>Vooronderzoek Leuven Vermeylenstraat</u>	archeologienota	22/06/2017
3227	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven- Frans Nensstraat</u>	archeologienota	8/05/2017
3507	<u>Vooronderzoek Leuven Hoornplein</u>	archeologienota	24/05/2017
4504	<u>Vooronderzoek Leuven Frederik Lintstraat - OCMW site</u>	archeologienota	22/08/2017
1365	<u>Vooronderzoek Leuven Frederik Lintstraat Kinderkribbe</u>	archeologienota	12/12/2016
Tussen 250 en 500 meter			
1335	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven-Janseniushof 4B</u>	archeologienota	8/12/2016
1368	<u>Vooronderzoek Leuven Vlamingenstraat</u>	archeologienota	12/12/2016
1811	<u>Vooronderzoek Leuven Hoornplein</u>	archeologienota	20/01/2017
1522	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven Deberiotstraat 8-14</u>	archeologienota	22/12/2016
1333	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven-Janseniushof 4A</u>	archeologienota	8/12/2016
2935	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven-Janseniushof</u>	archeologienota	13/04/2017
4052	<u>Vooronderzoek Leuven Pauscollege</u>	archeologienota	6/07/2017
2231	<u>Vooronderzoek Leuven Vlamingenstraat</u>	archeologienota	20/02/2017
5450	<u>Vooronderzoek Leuven Vlamingenstraat</u>	nota	17/11/2017
8644	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven-Ruelenspark</u>	archeologienota	13/09/2018
7236	<u>Vooronderzoek Leuven Heverlee Kardinaal Mercierlaan 46</u>	archeologienota	27/04/2018
8828	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven Janseniusstraat 2</u>	archeologienota	2/10/2018
8877	<u>Vooronderzoek Leuven Parksite (Paul van Ostaijenpark)</u>	archeologienota	9/10/2018
9324	<u>Vooronderzoek Leuven Leuven Janseniusstraat 2</u>	nota	22/11/2018

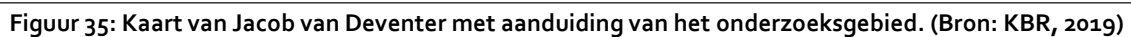
Tabel 5: Overzichtstabel archeologische rapporten in een straal van 500 meter. (Bron: Centrale Archeologische Inventaris, 2019)

4.3 CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

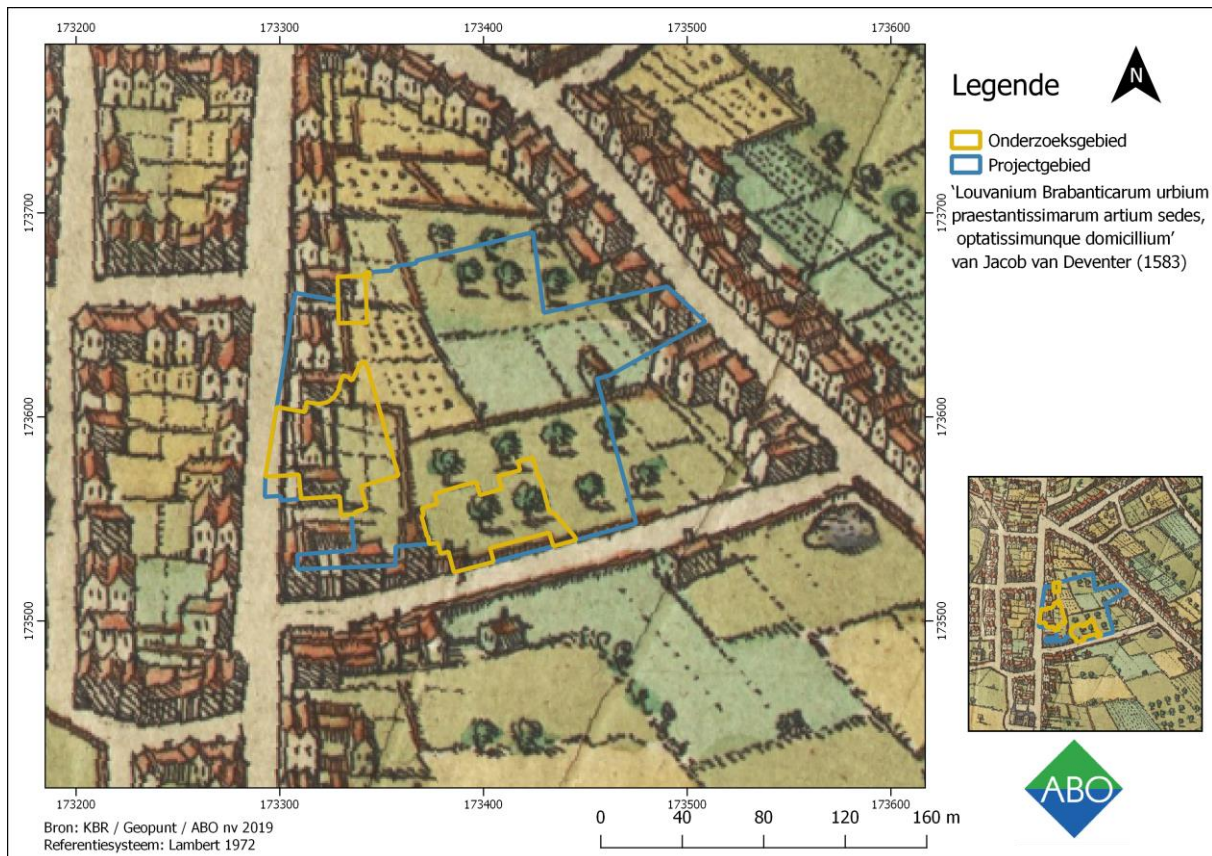
4.3.1 DE LAATMIDDELEEUWSE BLOEIPERIODE EN RENAISSANCE (16DE-17DE EEUW)

In de 15de eeuw werd de Universiteit van Leuven gesticht door hertog Jan IV van Brabant met meerdere onderwijsgebouwen, pedagogieën en colleges. In de daarop volgende eeuwen zal de universiteit steeds verder uitbreiden. Vanaf het Oostenrijkse bewind en met de komst van de industrie bloeide Leuven ook mee op. Een nieuwe industriële ontwikkeling geschiedt rond de Vaartkom die dienst deed als economische handelsader van de stad (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019). De Naamsestraat kende

De oudste beschikbare bron met betrekking tot het onderzoeksgebied is het stadsplan van **‘[Leuven] Rouselberch, ter Banck, Hever, Parck’ van Jacob van Deventer** uit ca. 1550-1565 (Figuur 35). De kaart toont de stad Leuven met zowel de 12de- als de 14de-eeuwse verdedigingswallen en geeft een indicatie van de bebouwing en aftakkingen van de Dijle in de binnenstad. Hierdoor komt ook het onderzoeksgebied ten zuiden van de middeleeuwse stadskern in beeld. De gehele huidige Naamsestraat tussen de beide stadspoorten (noord- en zuid) is langs weersijden volledig bebouwd. De kartering is zeer generaal waardoor details van deze bebouwing niet kan worden geïnterpreteerd. Ter hoogte van het huidige poortgebouw aan de Naamsestraat valt wel een donkere verkleuring op in de bebouwing maar de reden is onbekend. Ter hoogte van het huidige klooster aan de Parkstraat 64 toont de kaart ook bebouwing aan de straatzijde. De straatzijde aan de huidige Henri Consciencestraat is onbebouwd. Ook het gehele ‘middengedeelte’ van het driehoekige stratenblok is onbebouwd weergegeven en werd vermoedelijk gebruikt als tuin of velden.

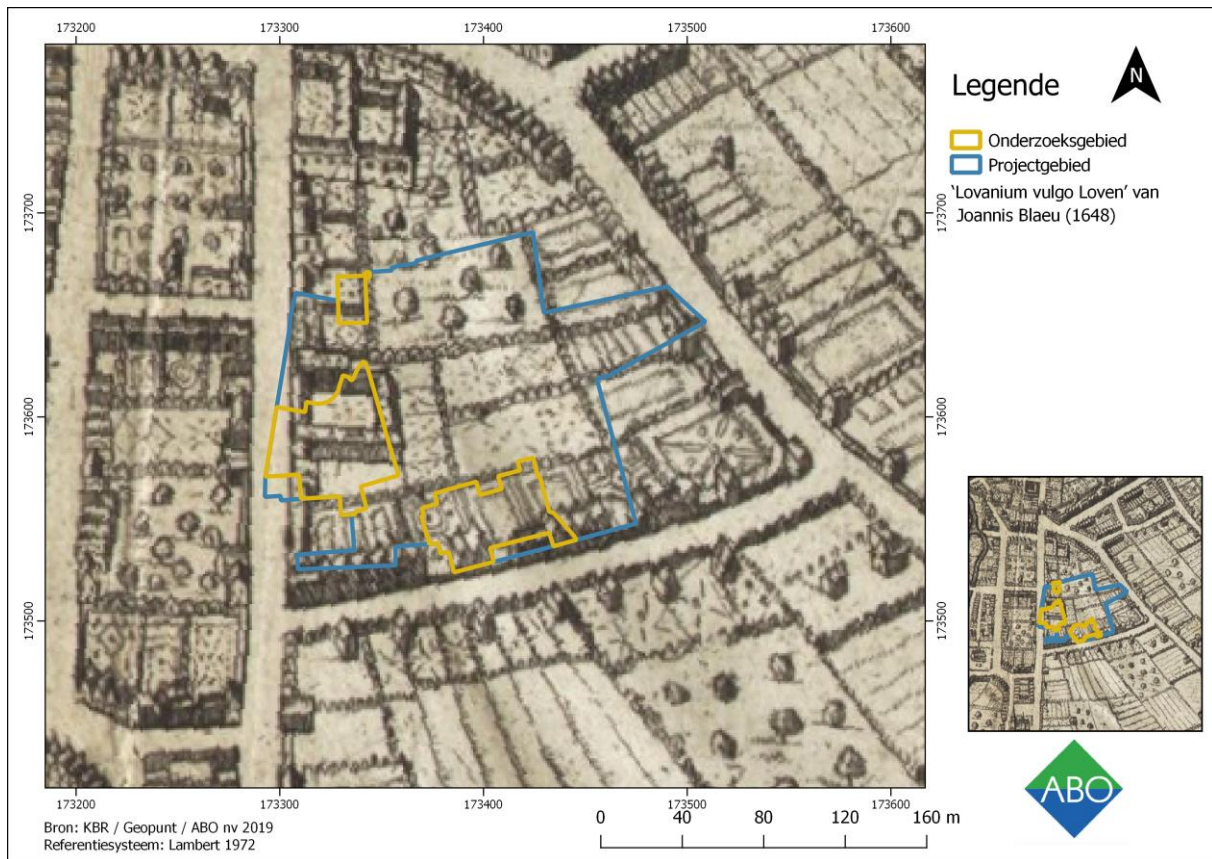
2019B330 | 20377.R.01 (intern) | Archeologienota Heilig Hart Leuven

Figuur 36: Kaart van Jacob van Deventer 'Louvanium Brabanticarum urbium praestantissimarum artium sedes, optatissimunque domicillium' met het onderzoeksgebied. (Bron: KBR, 2019)

De volgende duidelijkere cartografische bron is het *'Lovanium vulgo Loven' uit 1648 van Joannis Blaeu* (Figuur 37). De kaart toont grotendeels dezelfde toestand als de bron uit 1583, maar met bijkomende bebouwing aan de huidige Henri Consciencestraat. Opvallend is wel de aanzienlijke vierkantstructuur met binnenhof aan de Naamsestraat, schuin tegenover de Karmelietenberg.

Het kan een mogelijke aanduiding zijn van het 'Klooster van de Ongeschoeide Karmelieten' of zogenaamde 'Tacet' dat zich op die locatie bevond, tegenover de Karmelietenberg. Volgens archiefonderzoek van stadsarchivaris Van Even werd het gebouw opgericht in 1602 onder het toezicht van aartsbisschop Albert en Isabella en door het initiatief van broeder Thomas (geboortenaam Dio Sanchez d'Avila), een Spaanse karmeliet. Als locatie werd een terrein aan de Naamsestraat tegenover de Karmelietenberg gekozen. Een tweede toegang was voorzien vanuit de huidige Parkstraat. Het klooster werd voorzien van een kerk voor Sint-Albert in een 'moderne' hooggotische stijl. Het interieur werd beschreven als 'elegant' en bevatte drie altaren van kunstenaar G. de Crayer (Even 1860, p. 260).

Figuur 37: Kaart van Joannes Blaeu 'Lovanium vulgo Loven' uit 1648 met het onderzoeksgebied. (Bron: KBR, 2019)

4.3.2 NAAR EEN MODERNE PERIODE (18DE EN 19DE EEUW)

De wallen en grachten, en mindere mate de waterlopen, domineerden het uitzicht en de ruimtelijke structuur van de stad tot het midden van de 19de eeuw. De eerste omwalling verdween in de 18de eeuw en de tweede omwalling werd bijna volledig gesloopt begin 19de eeuw. De vesten werden uiteindelijk heringericht tot nieuwe boulevards. Beide omwallingen zijn tot op heden nog tastbaar in de ruimtelijke ordening van de stad. Na de onafhankelijkheid van België kwam er in Leuven een spoorweg (1837) en een eenvoudig station (1842) dat later vervangen werd door het huidige monumentale station (1879). Hiernaast zou de stad een nieuwe industriële ontwikkeling kennen langs de vaart. Sommige van de opgeheven kloosters en colleges werden omgebouwd tot kazernes. Andere maakten plaats voor nieuwe industriële ontwikkelingen. In 1838 wordt het stadsontwikkelingsplan 'Laenen' uitgevoerd met de aanleg van nieuwe, rechtere en bredere straten en pleinen, waaronder de nieuwe Statiestraat en de Blijde Inkomstraat, waardoor sommige oudere stadsdelen verdwenen en waardevolle gebouwen werden afgebroken (Agentschap Onroerend Erfgoed 2019).

Het onderzoeksgebied ligt op de *Fricxkaart* van 1712 ten oosten van de stad net buiten de tweede stadsomwalling (Figuur 38). In werkelijkheid ligt het onderzoeksgebied meer zuidwestwaarts tussen de eerste en tweede stadsomwalling. Deze verschuiving resulteert uit de moeilijkheidsgraad die gepaard gaat met het georefereren van historische kaarten aan de huidige referentiesystemen. Door de algemene aard van deze kaart heeft ze slechts weinig wetenschappelijke meerwaarde.

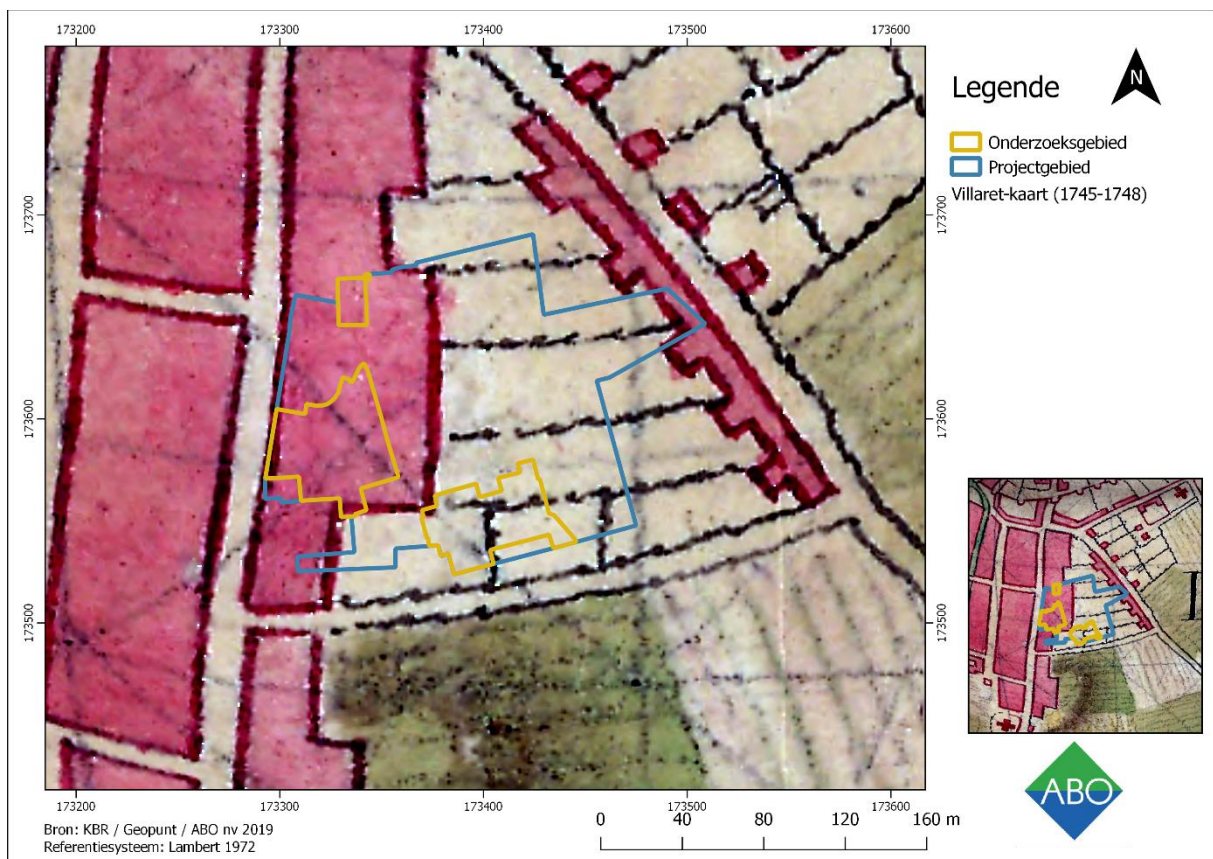

Figuur 38: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

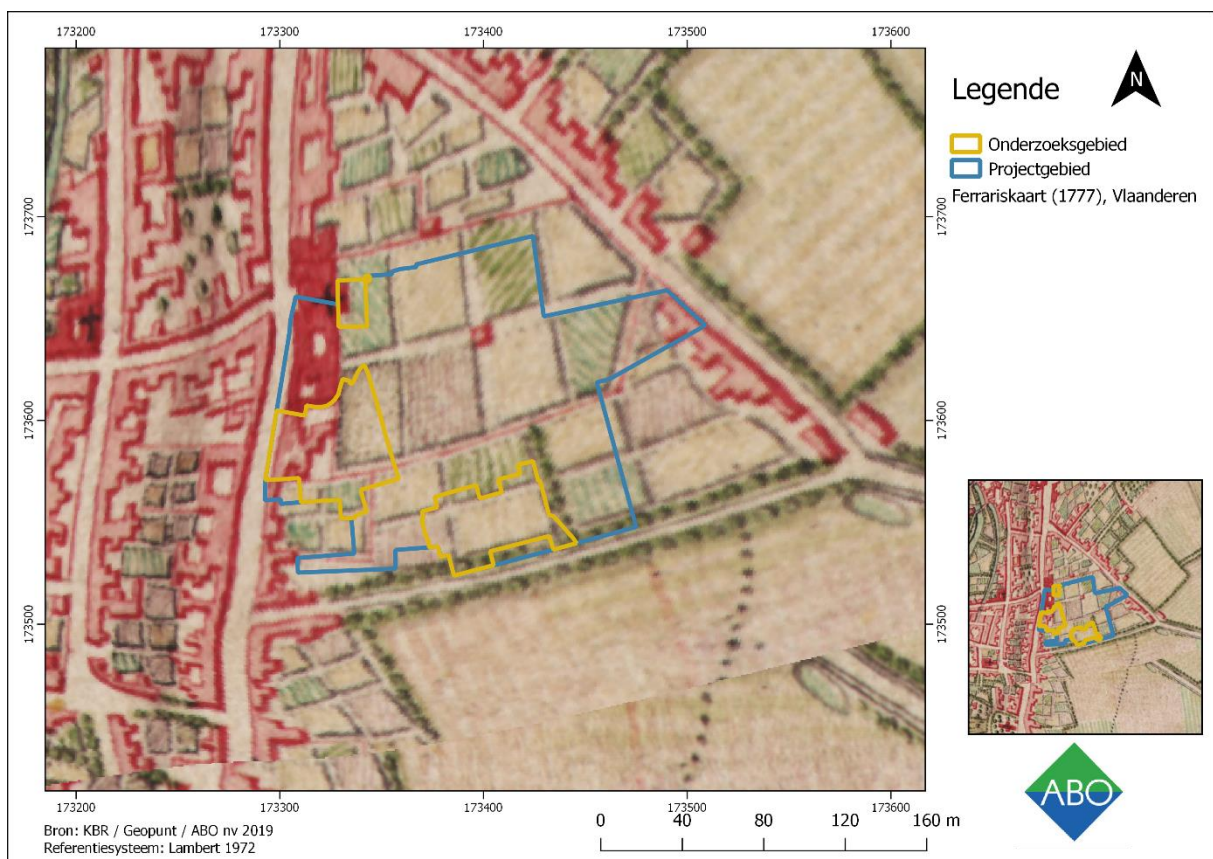
De **Villaretkaart (ca. 1745)** toont het onderzoeksgebied bebouwd aan de Naamsestraat en Parkstraat (Figuur 39). De kaart toont geen bebouwing meer aan de Henri Consciencestraat maar wel een combinatie van diep- en breedhuizen aan de Parkstraat. De bebouwing aan de Naamsestraat betreft een dieper en groter gebouw dan een burgerwoning. Het gaat om de aanduiding van het 'Tacet' klooster. De inkleuring op de Villaretkaart is algemeen gehouden waardoor geen details van de bebouwing af te lezen is.

De **Ferrariskaart (ca. 1777)** toont weinig verschil met de Villaretkaart, wel wordt het landgebruik in het stratenblok meer gespecificeerd (Figuur 40). De Ferrariskaart is na de kaart van 1648 de tweede kaart die door de aanduiding van een kruis en een donkerrode inkleuring de locatie van het klooster van de Ongeschoeide Karmelieten toont, tegenover de Karmelietenberg en net ten zuiden van het bewaarde Vigliuscollege. Het klooster bestond van zuid naar noord uit een aaneensluiting van twee vierkantstructuren met binnenhof, een kerk en twee diephuizen. De Sint-Albertkerk zou ter hoogte van de verdwenen directeurswoning gelegen zijn. De perceelsgrenzen in het tuingedeelte tonen een uitgestrekte eigendom tot aan de Parkstraat met in het midden een klein gebouw dat mogelijk dienstdeed als een soort tuinhuis. In de zuidwestelijke hoek aan de Naamsestraat toont de kaart de contouren van het bestaande Refugiehuis van Florival.

Volgens verder archiefonderzoek door Van Even werd het klooster opgeheven op 27 november 1797. Op 21 juli 1797 werden de meubels openbaar verkocht. *De karmelieten werden beloofd door twee Jacobijnen om het klooster opnieuw aan te kopen. Dit gebeurde niet waardoor de gebouwen stilaan gesloopt en vervangen werden door particuliere woningen. De Sint-Albert kerk werd gesloopt in 1799.* Van Even vermeldt dat anno 1860 nog een klein gedeelte van de voorgevel aan de Naamsestraat bewaard was (Even 1860, p. 260).

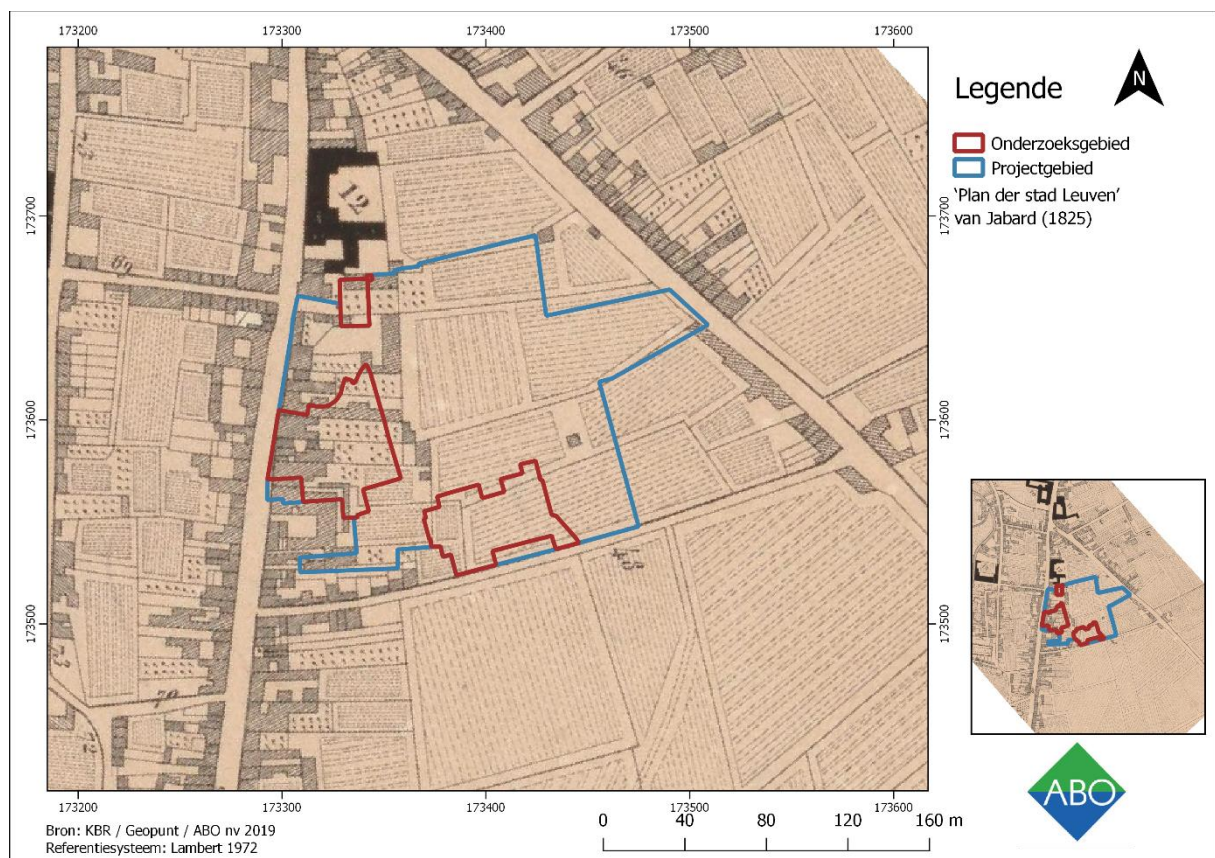
Figuur 39: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

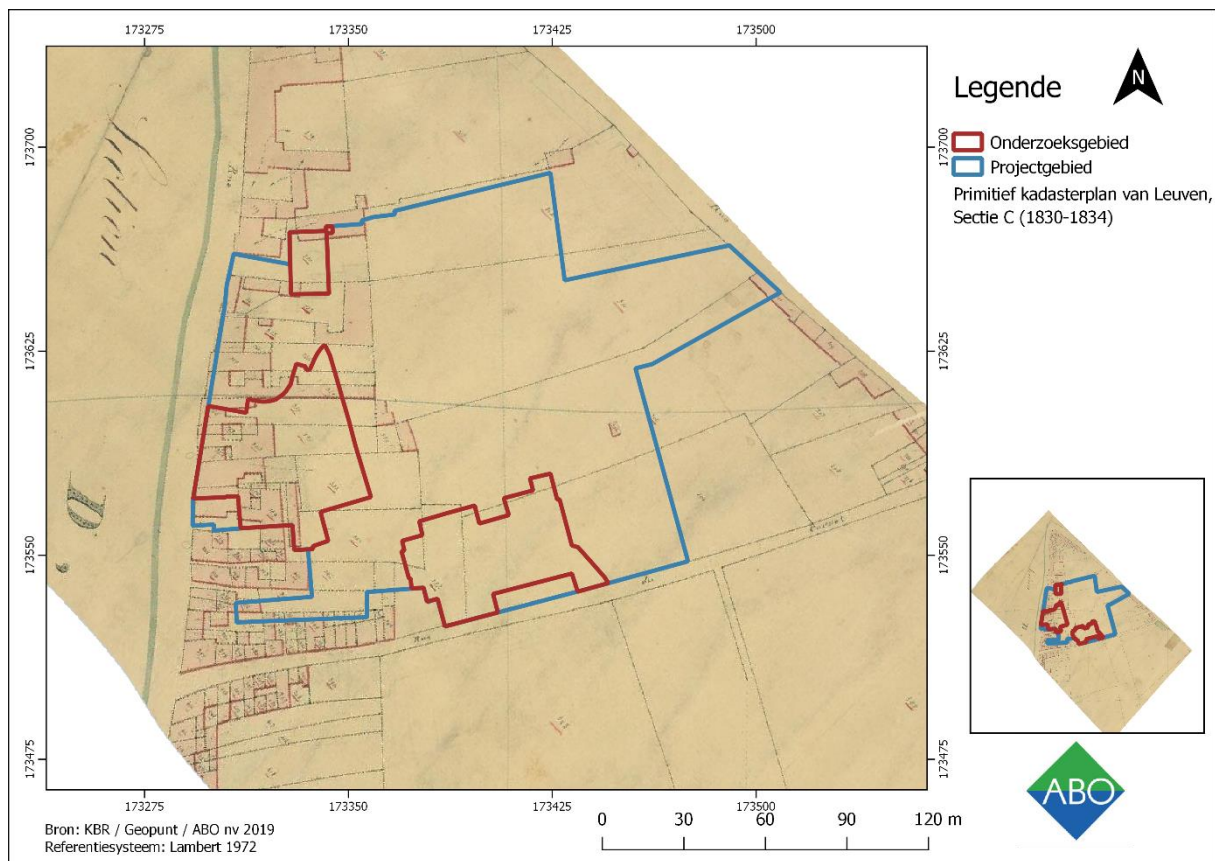
Figuur 40: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Het *'Plan der stad Leuven' van Jabard uit 1825* toont, zoals aangegeven was bij het vorige onderdeel, geen intact kloostergebouw meer tegenover de Karmelietenberg aan de Naamsestraat (Figuur 41). In de plaats toont de bron een onderverdeling in individuele woningen met op twee locaties lange smalle gebouwen die mogelijk nog overblijfselen zijn van het kloostergebouw. De kaart toont het gedeelte aan de Parkstraat opnieuw als onbebouwd. Hetzelfde geldt voor het gedeelte aan de Henri Consciencestraat. Het *primitief kadasterplan van 1830-1834* toont enkele jaren later opnieuw grotendeels dezelfde situatie als de kaart van Jabard met een uitzondering van het gedeelte aan de Parkstraat dat opnieuw voor een gedeelte bebouwd is (Figuur 42). De *Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)* is niet digitaal beschikbaar voor de binnenstad van Leuven (Figuur 43). De *Vandermaelenkaart (1846-1854)* toont een te generale situatie van de site en is hierdoor niet betrouwbaar (Figuur 44). De *Popkaart (1842-1879)* is net als de Atlas der Buurtwegen niet digitaal opgenomen (Figuur 45).

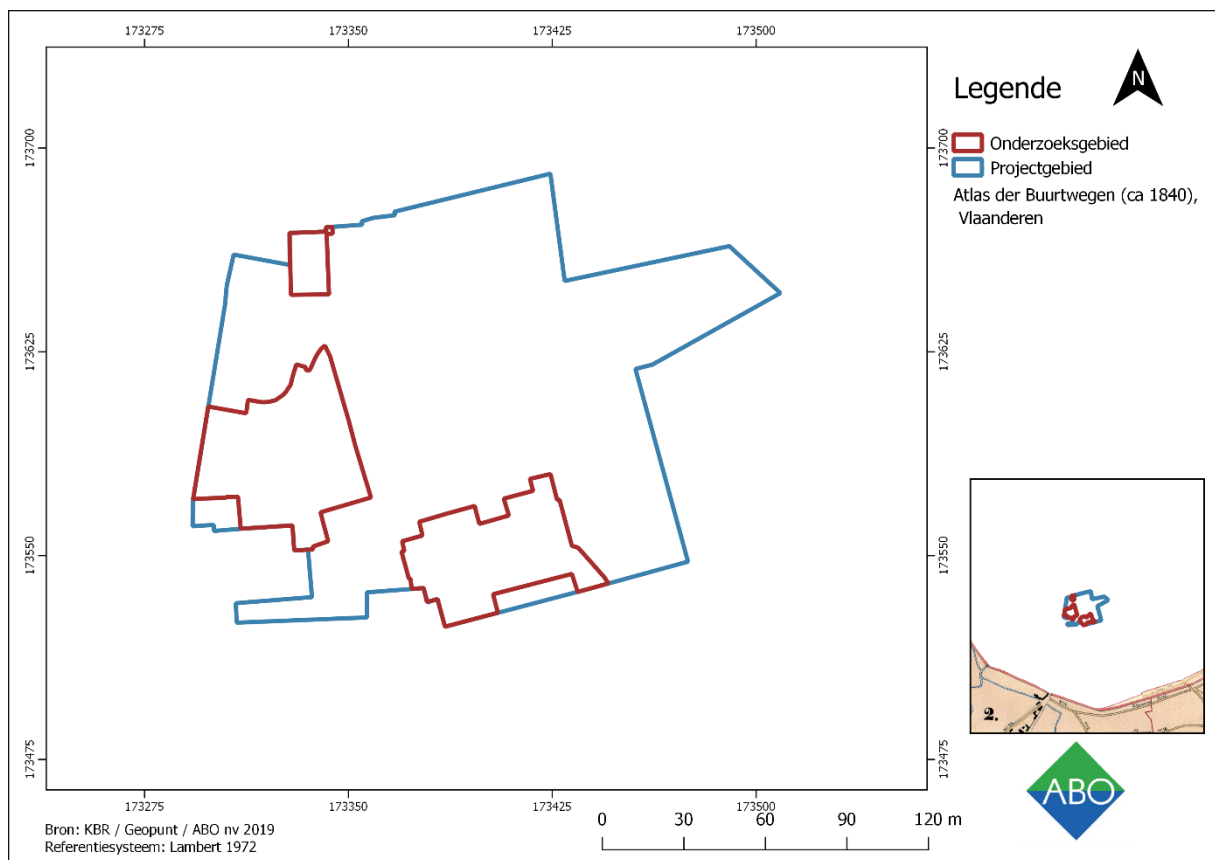
In het achterliggende L-gebouw op de voormalige locatie van het klooster aan de Naamsestraat, zullen vanaf 1878 de Zusters Franciscanessen van de Heilige Familie hun intrede nemen (Eijt 2014, p. 271; Even 1895, pp. 498–499; Mondelaers 1998). De topografische kaart van 1891 van Leuven toont een uitbreiding van de L-vormige voormalige kloostervleugel tot een U-vorm (Figuur 46). Er verschijnt geen bebouwing op de locatie aan de Henri Consciencestraat maar wel de aanleg van de Van't Sestichstraat. Het noordelijke gedeelte van het onderzoeksgebied werd volgens de geschreven bronnen vanaf 1842 ingenomen door een klokkengieterij, een privéwoning met annex poortgebouw aan de Naamsestraat, in opdracht van A.L.J. Van Aerschot. De klokkengieterij die op enige afstand van de Naamsestraat werd gebouwd, brandde uit in 1895 waardoor kort erna de gehele site particulier verkocht werd (Mondelaers 1998). De cartografische bronnen tussen 1842 en 1895 kunnen deze beschrijvingen echter niet bevestigen of ontkennen. Enkel het bestaande poortgebouw aan de Naamsestraat dient nog als getuige.

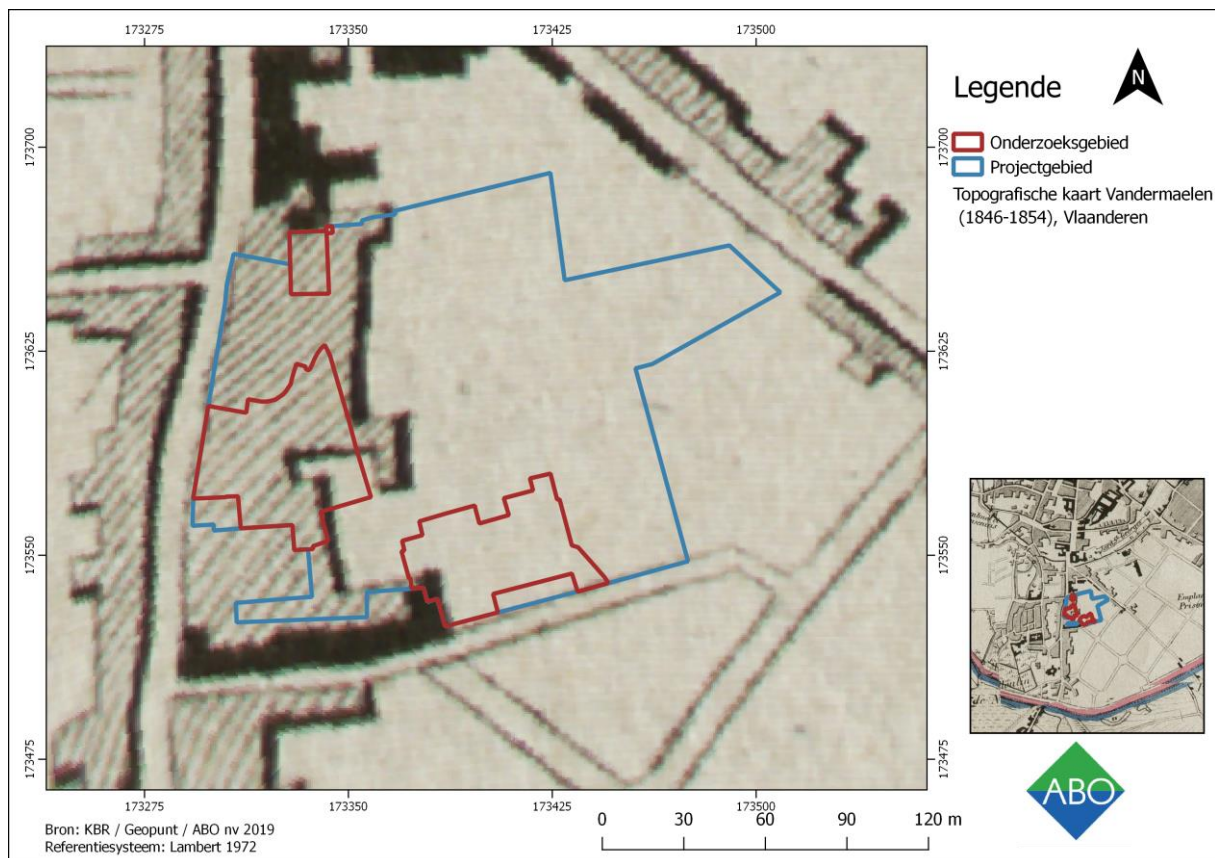
Figuur 41: 'Plan der stad Leuven' uit 1825 van Jabard met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

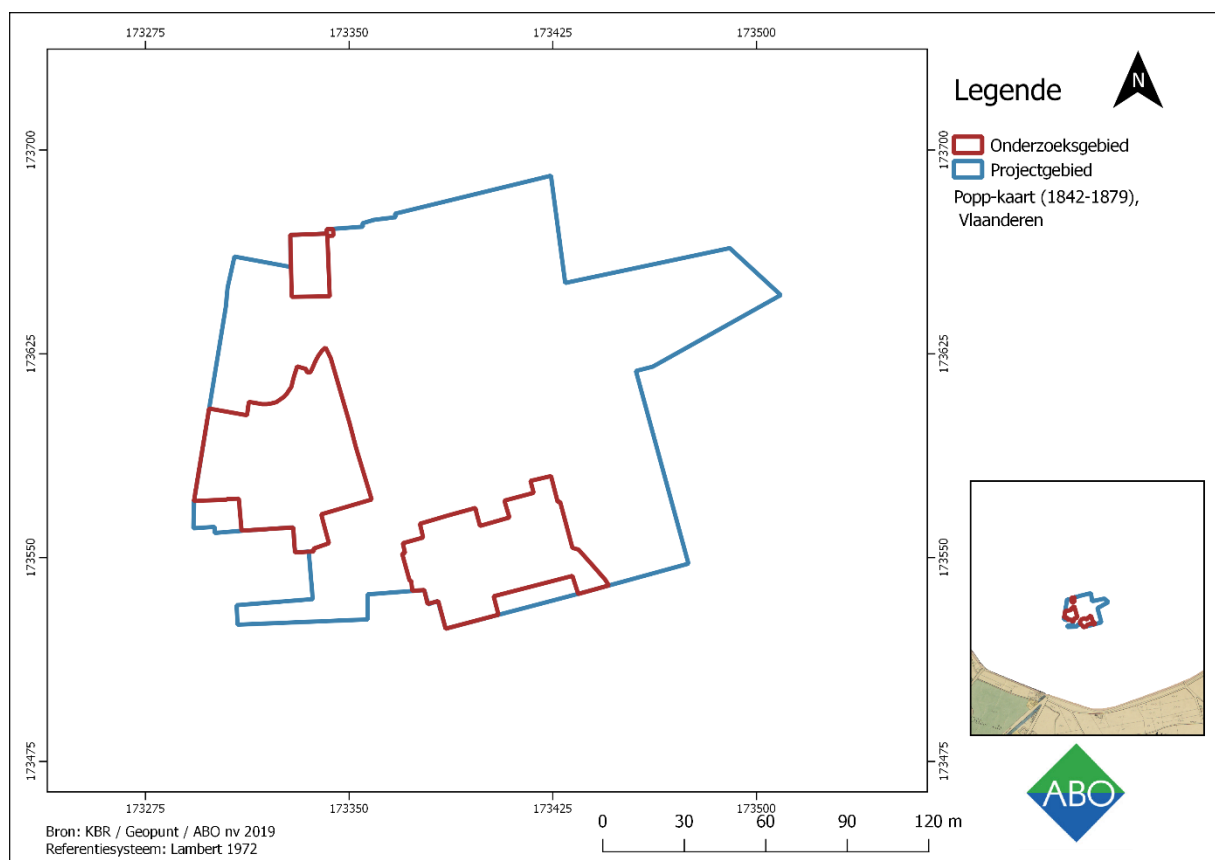
Figuur 42: Primitief kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

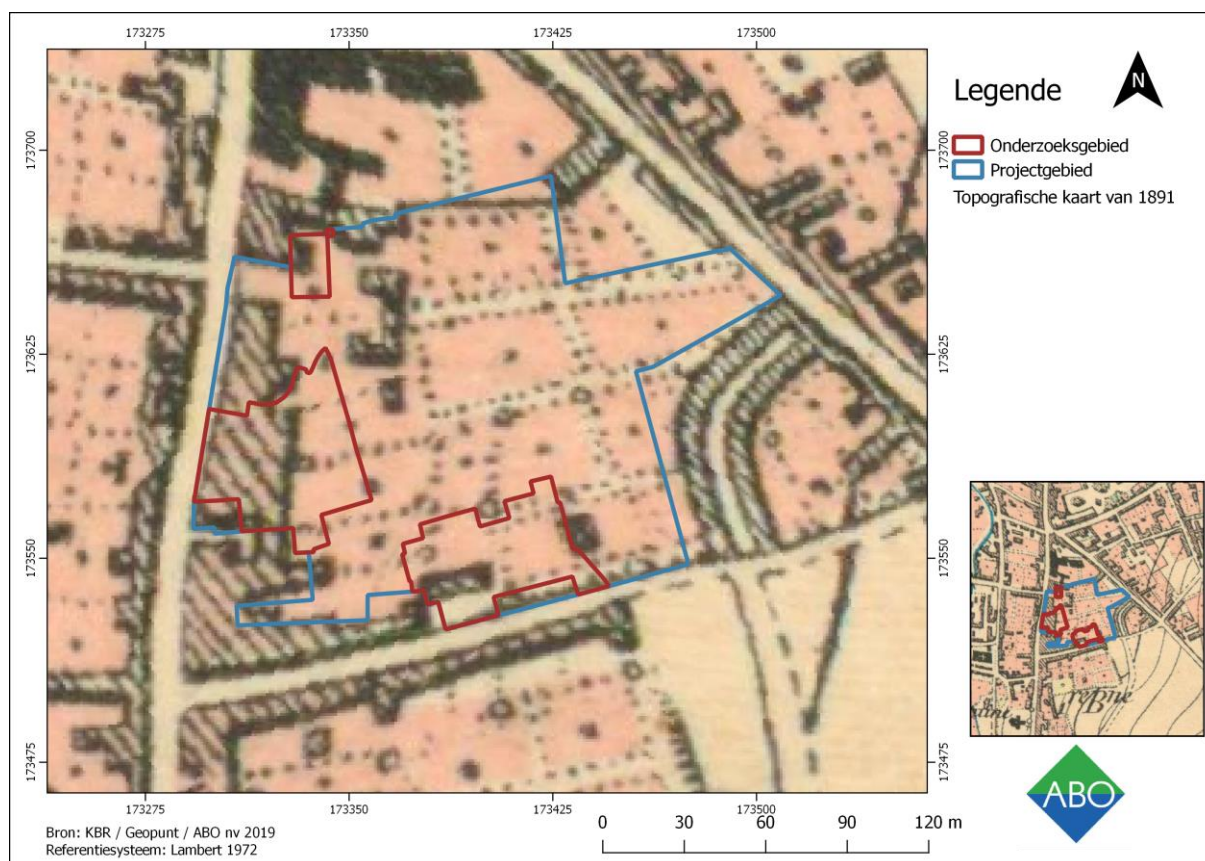
Figuur 43: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 44: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 45: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

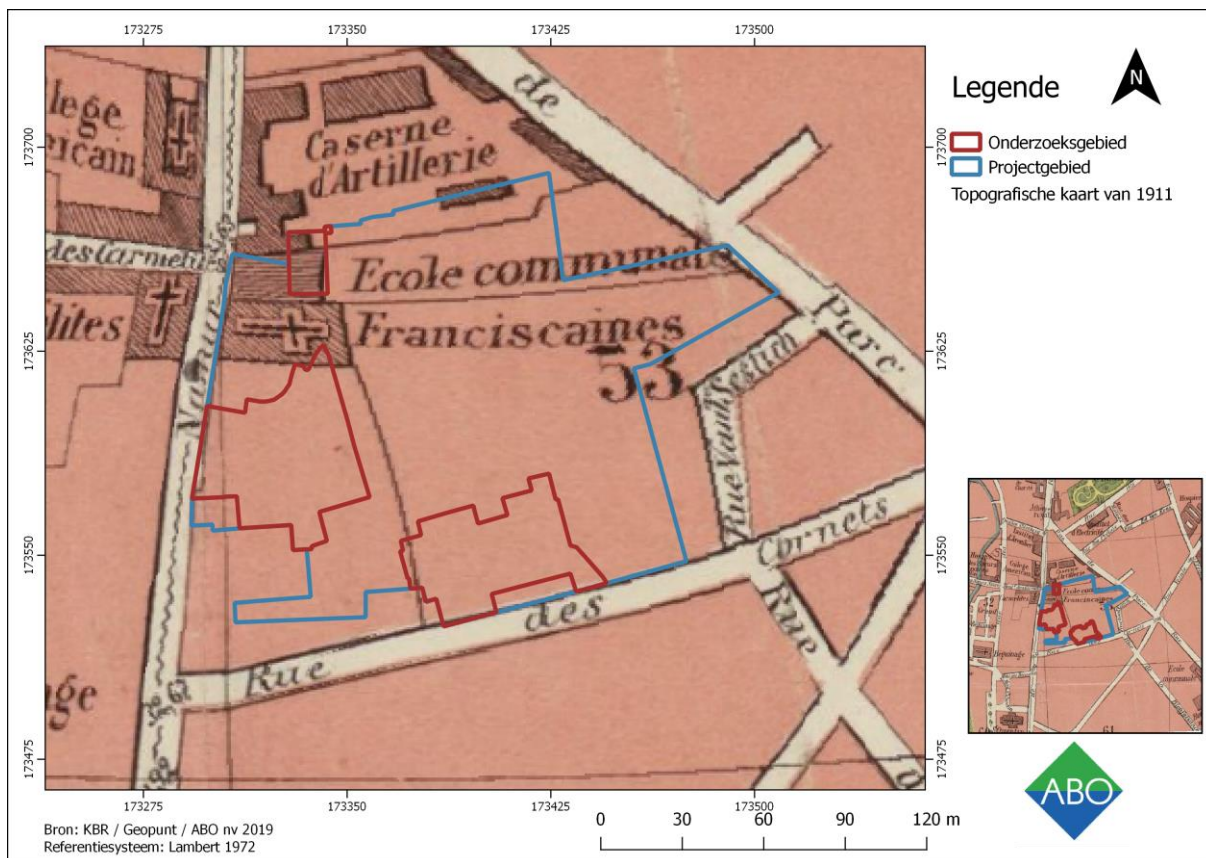
Figuur 46: Topografische kaart uit 1891 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)

4.3.3 DE HEDENDAAGSE STAD (20STE EN 21STE EEUW)

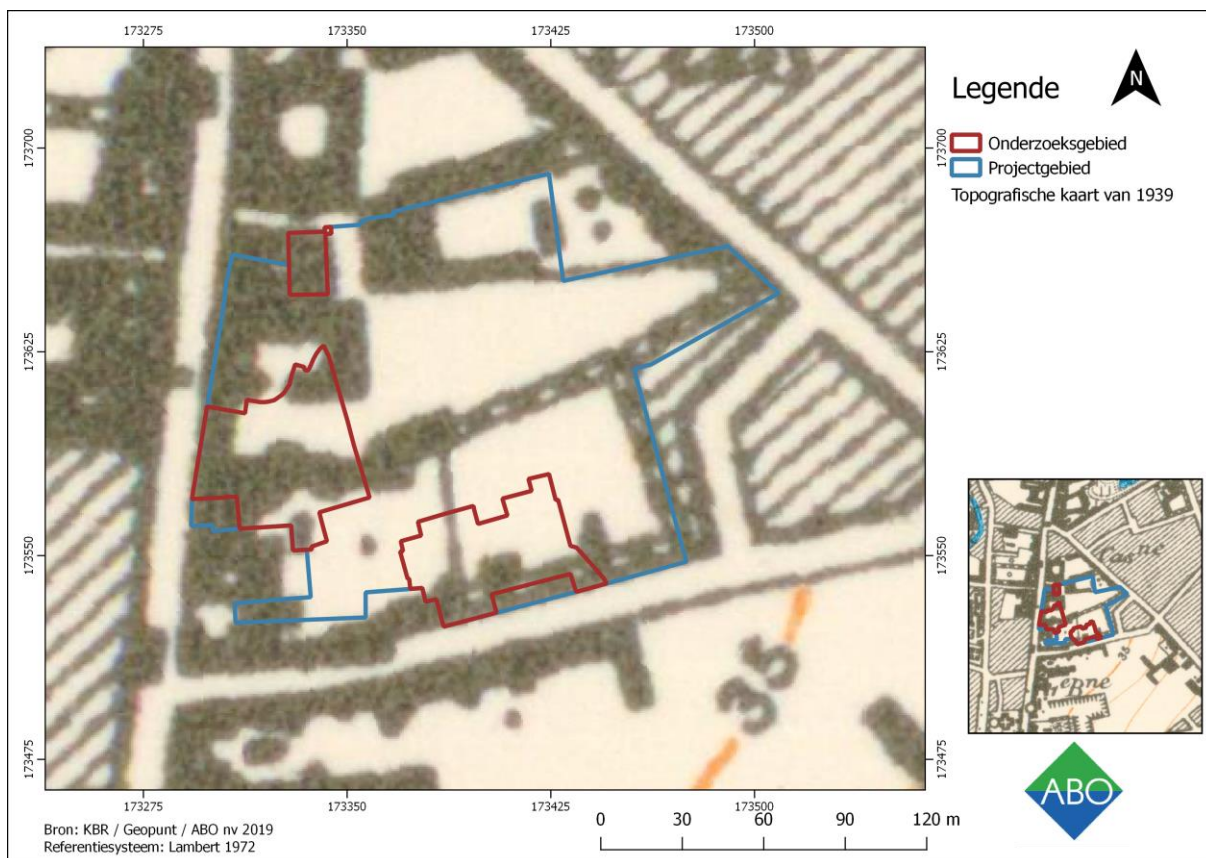
In de 20ste eeuw kent Leuven een bewogen geschiedenis. In de Eerste Wereldoorlog slaat het noodlot toe en wordt Leuven door de bezetter in brand gestoken waardoor vele waardevolle private en openbare gebouwen verdwijnen (zoals het Vleeshuis, het Driutiuscollege en het Wittevrouwenklooster). Tijdens de wederopbouw verdwijnen private en historische gebouwen om plaats te maken voor een wederopbouwprogramma. Tegelijkertijd worden ook straten heraangelegd (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2015).

In 1899 werd de site in gebruik genomen als 'Stadsschool n°6', een gemeenteschool voor jongens. De privéwoning aan de Naamsestraat werd omgevormd tot directeurswoning, op de locatie van de voormalige gieterij rees een nieuw schoolgebouw en tussen de gebouwen in werd een derde volume opgetrokken dat dienst deed als gymnasium, naar het ontwerp van stadsarchitect Eugène Frische (Mondelaers 1998). Een **topografische kaart uit 1911** toont enkel de toonaangevende gebouwen van de stad en vermeldt in het noordwesten van het onderzoeksgebied een 'Ecole communale Franciscaines' met de aanduiding van een kapel (Figuur 47). De taak van de kloosterzusters die de site bewoonden vanaf 1878 is dus intussen uitgebreid naar educatie. De school in de meest noordwestelijke hoek moet opgetrokken zijn tussen 1891 en 1911. Het is pas met de **topografische kaart van 1939** dat de directeurswoning, het gymnasium en de school verschijnt op een cartografische bron (Figuur 48).

In 1922, na de Eerste Wereldoorlog, namen de Belgische Zusters Franciscanessen van het Heilig Hart het klooster over, verbouwden het en richtten een ziekenhuis, kraamkliniek en verpleegsterschool (est. 1943) op (Mondelaers 1998).

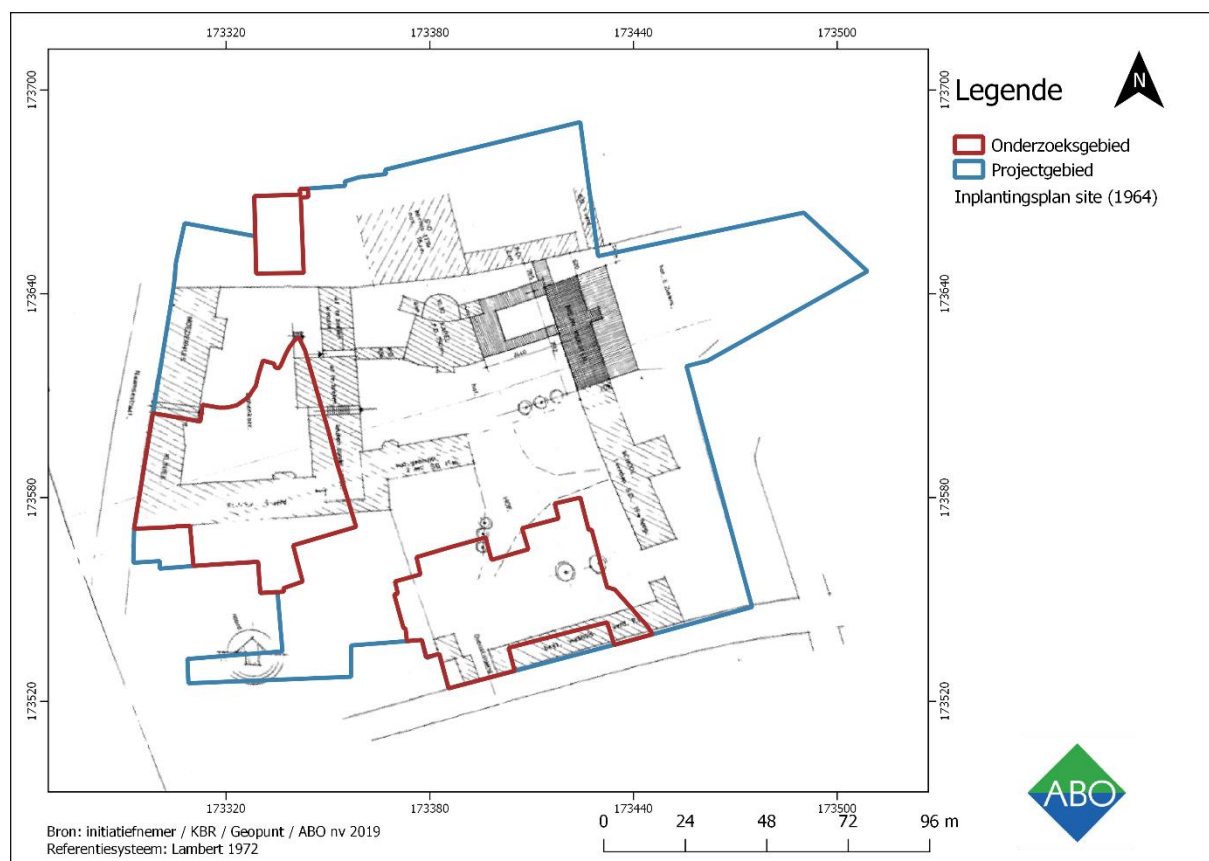
Figuur 47: Topografische kaart uit 1911 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)

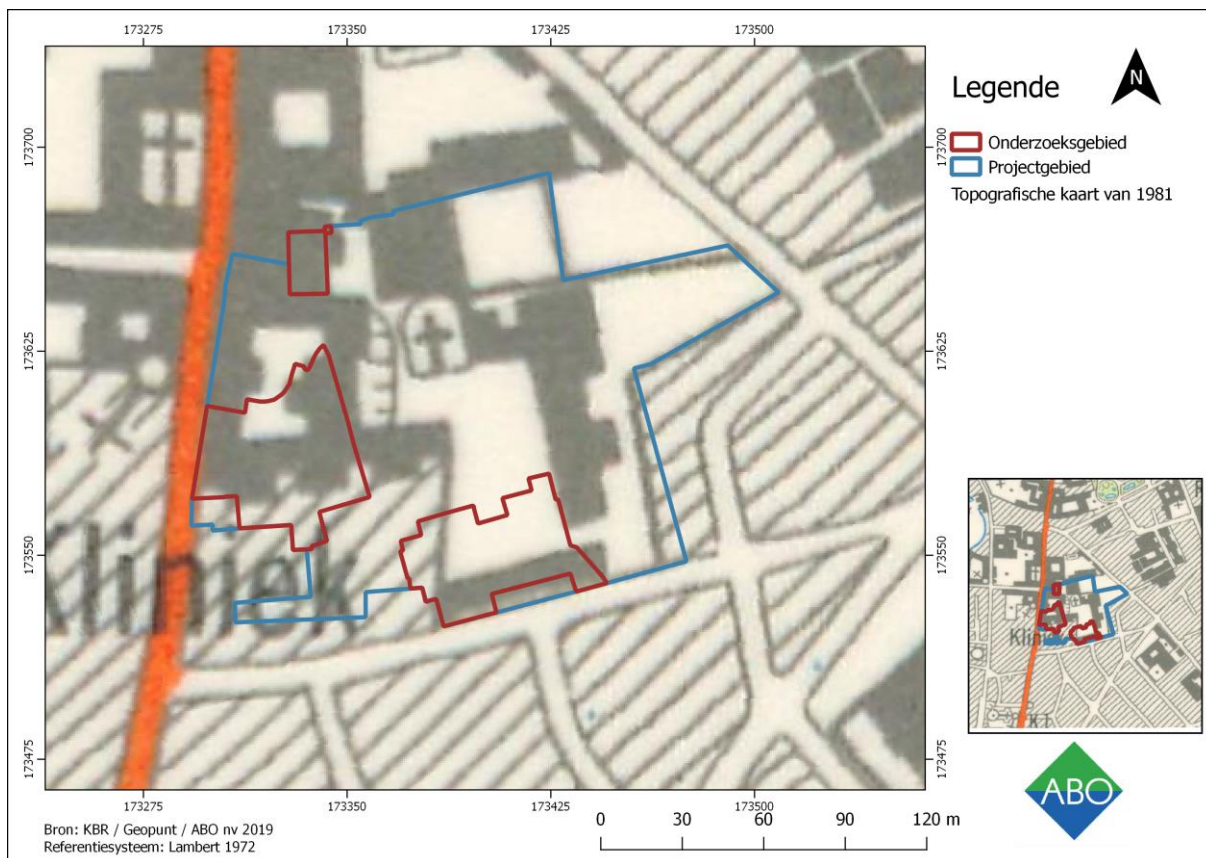
Figuur 48: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)

Een *opmetingsplan uit 1964* toont een gecombineerd ‘moederhuis’ en ‘kliniek’ aan de Naamsestraat met bijkomend een L-vormige ziekenhuisvleugel. Het noordelijke gedeelte van deze bijkomende vleugel is nog een restant van het Karmelietenklooster. De kaart vermeldt echter ‘af te breken klooster’. Naar het westen toe is de vleugel verbonden met een polygonale kapel aangebouwd aan de kloostergang van het klooster. Aan de zuidgevel van het klooster toont de kaart de opleidingsschool voor verpleegsters (Figuur 49). De schoolgebouwen in het noordelijke gedeelte zijn nog steeds aanwezig. Aan de Henri Consciencestraat was eveneens een volume opgetrokken dat nog overeenkomt met de contouren van het huidige gebouw (washuis). Centraal op het onderzoeksgebied staat de uitbreiding aan de L-vormige vleugel beschreven als ‘oud gebouw’. Dit is een tweede nog resterende kloostervleugel van het Karmelietenklooster. Het opmetingsplan wordt bevestigd op de topografische kaart van 1981 (Figuur 50). De locatie aan de Parkstraat is nog steeds onbebouwd.

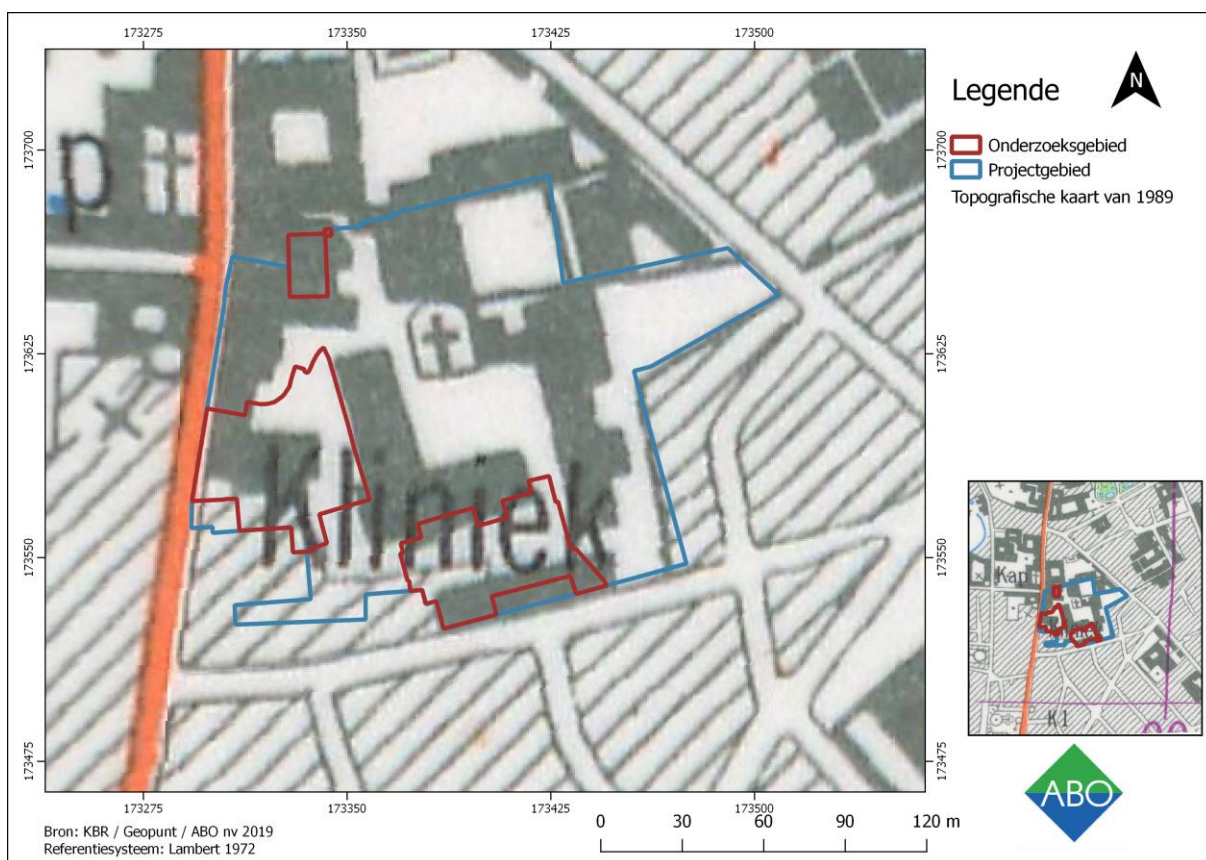
In 1984 sloot de school haar deuren en kwamen de gebouwen een jaar later in het bezit van het ziekenhuis (Mondelaers 1998). De huidige L-vormige A- en B-gebouwen dateren van 1973. Nochtans verschijnen ze pas op de topografische kaart van 1989 (Figuur 51). Samen met de bouwphase in 1973 werd de voormalige ‘kliniek’ (rechtterkant aan de Naamsestraat) vervangen door een nieuwbouw. In de jaren 1990-2000 veranderde weinig aan de bebouwing op de site (Figuur 52). Tussen 2002 en 2007 werd het nieuwe klooster opgericht aan de Parkstraat 64. In 2013 werd het nieuwe O-gebouw opgericht op de locatie van de kloosterkapel (Figuur 53).

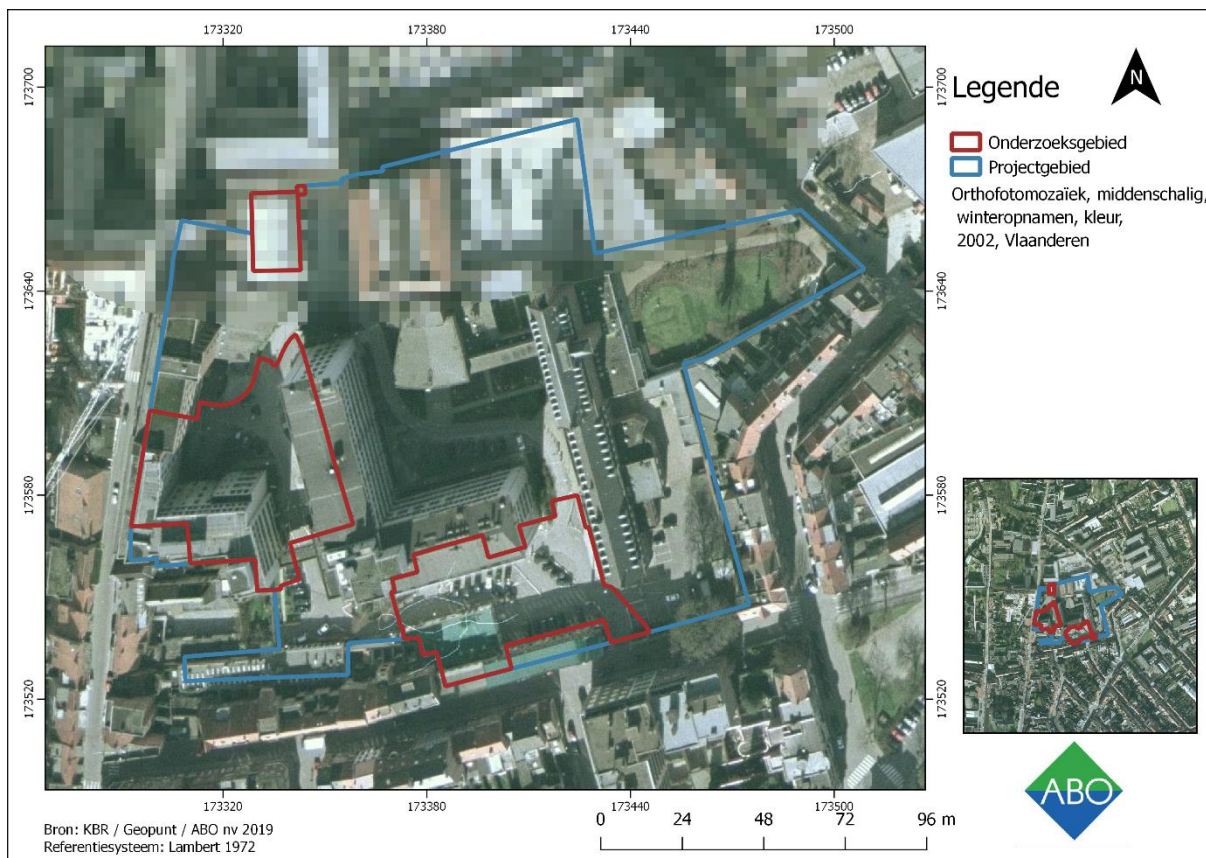
Figuur 49: Topografische kaart uit 1964 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)

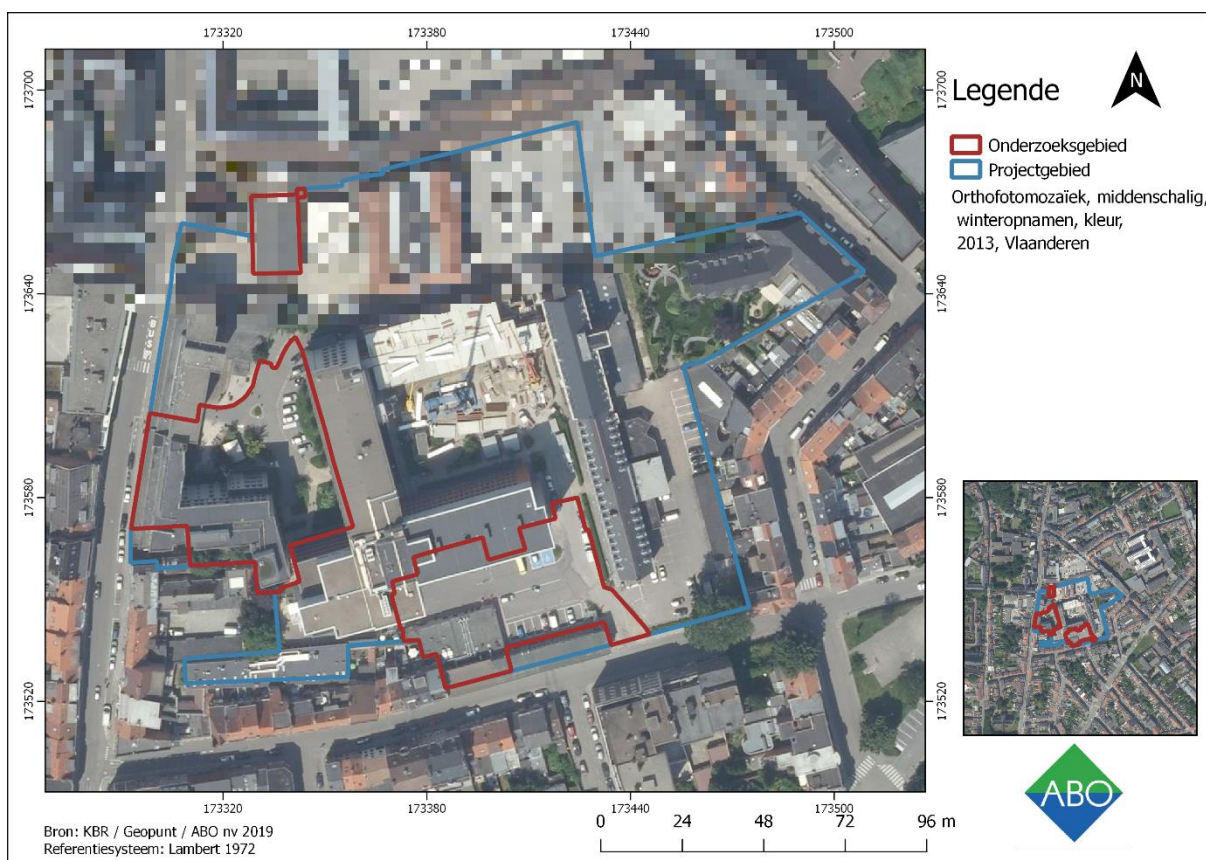
Figuur 50: Topografische kaart uit 1981 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)

Figuur 51: Topografische kaart uit 1989 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Cartesius, 2019)

Figuur 52: Orthofotomozaïek uit 2002 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

Figuur 53: Orthofotomozaïek uit 2013 met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2019)

4.4 SYNTHESE HISTORISCHE BEBOUWING

Samengevat kan vastgesteld worden dat het onderzoeksgebied een hoge bebouwingsgraad in zones A en B had vanaf de tweede helft van de 16de eeuw tot heden. Pas na de intrede van de Zusters Franciscanessen van het Heilig Hart in 1922 begon de inname van het tuingedeelte in het stratenblok en aan de huidige Hendrik Consciencestraat (zone C).

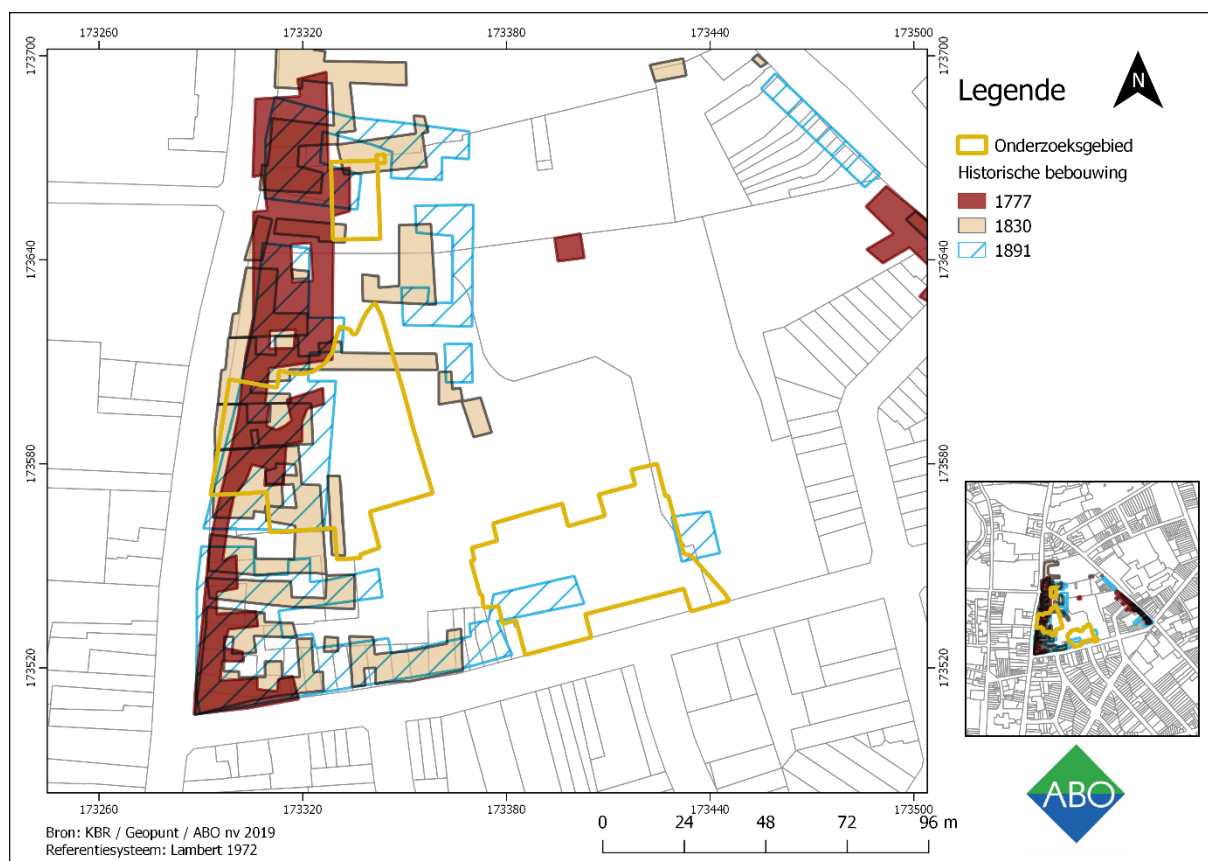
Volgens de 16de- en 17de-eeuwse cartografische bronnen was vooral de straatzijde aan de Naamsestraat en Parkstraat dichtbebouwd, terwijl de zijde van de Henri Consciencestraat ongeroerd bleef (Figuur 54). Over de exacte locatie van het Karmelietenklooster is er onenigheid tussen de kaart van Blaeu van 1649 en de Ferrariskaart. Enkel archeologisch bodemonderzoek kan helderheid hierin brengen.

Vervolgens zien we op Figuur 55 de eerdere aanname dat de bebouwing aan de Naamsestraat opnieuw diephuizen zijn na de afbraak van het klooster in 1799. Slechts twee vleugels blijven bespaard en blijven op de kaarten zichtbaar tot 1964 toen de noordelijke overgebleven vleugel gesloopt werd. De zuidelijke vleugel bleef bewaard tot de bouw van de A- en B-gebouwen in 1973. In 1922 en 1943 werd het oostelijke gedeelte van het onderzoeksgebied bebouwd met het nieuwe klooster en de verpleegstersschool, maar verschijnen pas later op de topografische kaarten (vanaf 1989) (Figuur 55).

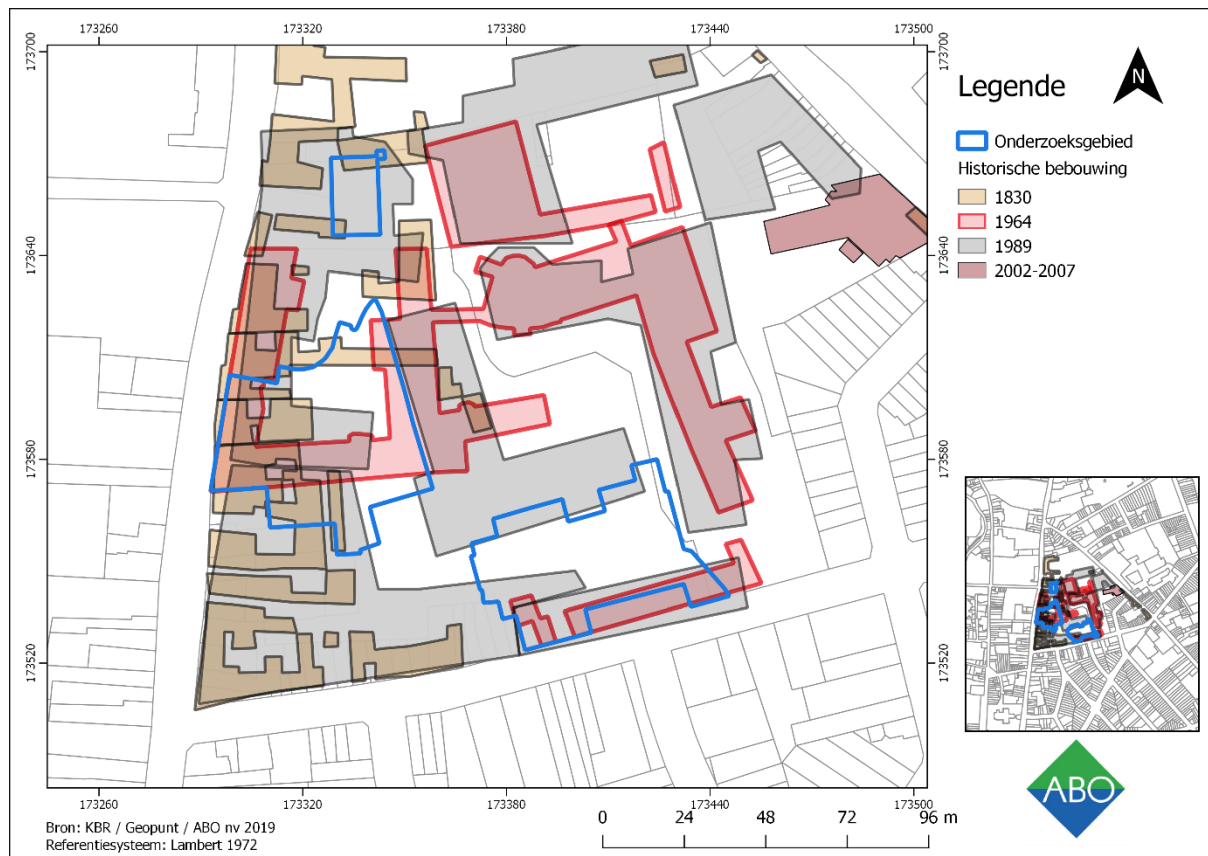
Bij een samenvoeging van de huidige bebouwing en de historische bebouwing, zoals de locatie van de verschillende kloostergebouwen, is op te merken dat ondanks de vele bouwfasen en de grote ziekenhuisgebouwen, er toch archeologisch potentieel mogelijk is in de onbebouwde gedeelten op het terrein (met focus aan de Naamsestraat in zone B) (Figuur 57).

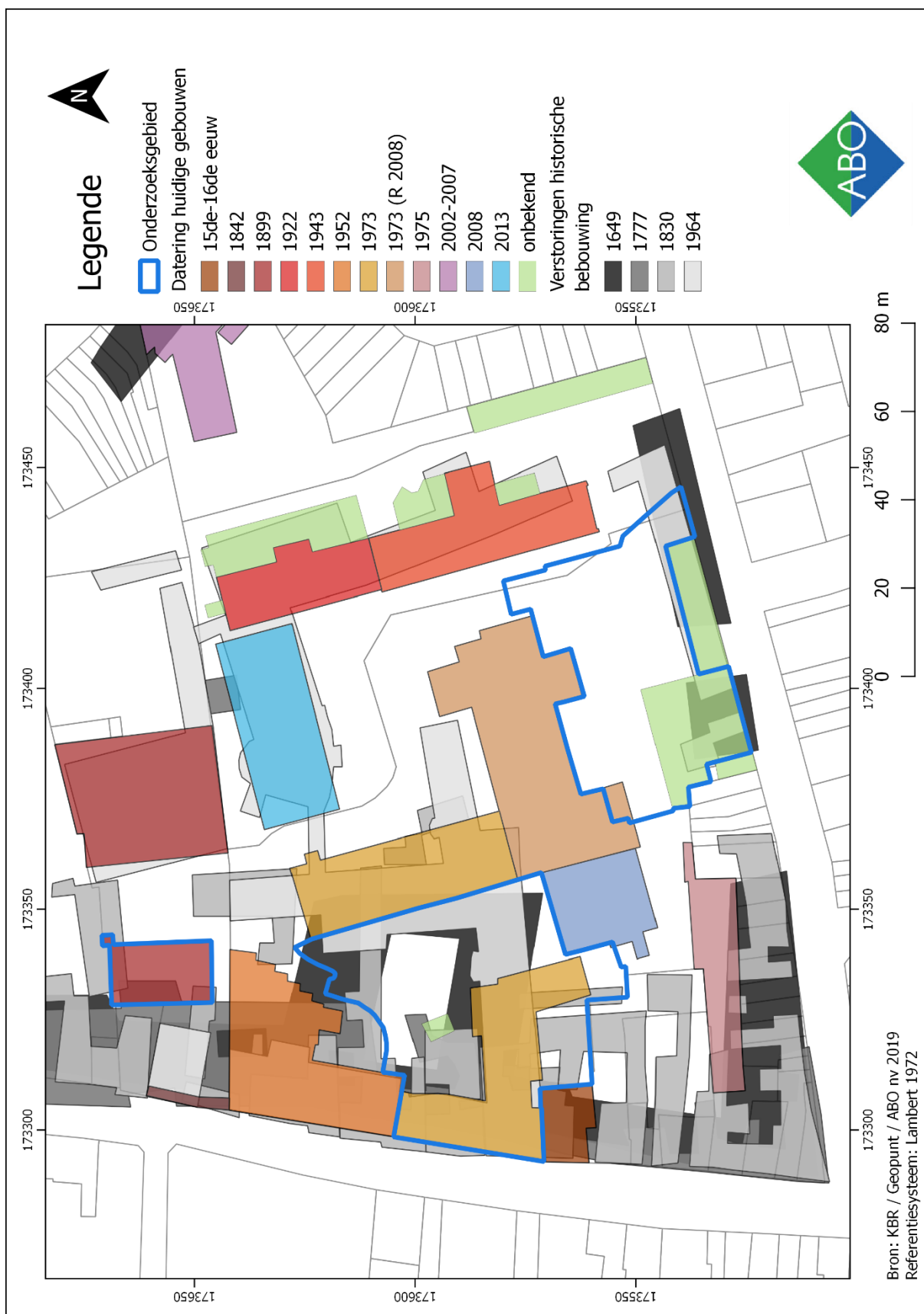
Figuur 54: Synthese van de historische bebouwing op het onderzoeksgebied: 16de tot 18de eeuw. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)

Figuur 55: Synthese van de historische bebouwing op het onderzoeksgebied: eind 18de en 19de eeuw. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)

Figuur 56: Synthese van de historische bebouwing op het onderzoeksgebied: begin 19de, 20ste en 21ste eeuw. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)

Figuur 57: Synthese van de historische bebouwing en de huidige bebouwing op het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2019)

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van de archeologische en historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van het archeologische potentieel ter hoogte van het onderzoeksgebied.

Het onderzoeksgebied bevindt zich buiten een voorlopig of tijdelijk beschermde archeologische site, maar binnen een vastgestelde archeologische zone in het stedelijk gebied van Leuven. Dit gebied wordt doorsneden door de Dijle en omgeven door de 'Zandleem- en leemstreek' en de 'Brabantse Leemstreek'. De ondergrond ter hoogte en in de wijdere omgeving van het onderzoeksgebied wordt gekarteerd als uitsluitend OB. Dit is een voornamelijk kunstmatig bodemtype waar antropogene ingrepen de originele bodemsequentie drastisch verstoord hebben.

Archeologische vondsten in de omgeving indiceren menselijke aanwezigheid tijdens de Romeinse Tijd, de middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd. Op het onderzoeksgebied zelf bevindt zich geen vermelding uit de Centrale Archeologische Inventaris. In een straal van 250m werden meerdere sites aangetroffen: daterend van de late middeleeuwen zijn er verschillende pottenbakkersovens, een waterput, een 13de -eeuwse infirmerie en onderdelen van de eerste stenen stadsomwalling aangetroffen. Verder werd er nog een 18de -eeuwse kazerne gelokaliseerd. In een bredere straal van 500m zijn er in totaal 42 CAI-meldingen, de grootste hoeveelheid geconcentreerd in de historische stadskern van Leuven. In de directe omgeving werden sinds het Onroerend Erfgoeddecreet uit 2016 19 archeologische ingrepen in de bodem uitgevoerd. Volgens het historisch kaartmateriaal en recentere topografische kaarten en luchtfoto's (tussen 1550 en 2013) kende het onderzoeksgebied meerdere fases van heropbouw en uitbreiding wat resulteerde in een complexe geschiedenis van het onderzoeksgebied. Bij een samenvoeging van de huidige bebouwing en de historische bebouwing, zoals de locatie van de verschillende kloostergebouwen, is op te merken dat ondanks de vele bouwfases en de grote ziekenhuisgebouwen, er toch archeologisch potentieel mogelijk is in de onbebouwde gedeelten op het terrein (met focus aan de Naamsestraat). De huidige bebouwing in zone B heeft lokaal een verstoring van maximaal 4 meter onder het maaiveld veroorzaakt. In zones A en C is de huidige verstoring minimaal doordat de huidige bebouwing geen kelderverdieping heeft.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het archeologische potentieel van het onderzoeksgebied wordt als hoog beschouwd vanwege het feit dat het terrein geleidelijk bebouwd werd tussen 1550 en 2013 en er op sommige plaatsen geringe verstoring veroorzaakt werd door de fundaties (zone C). Hierdoor bestaan mogelijke resten uit perceelsafbakeningen en/of grachten, maar is er een grotere kans dat oudere archeologische resten of sporen bewaard intact bewaard zijn gebleven (gebouwfundaties).

De werken beperken zich in de **eerste fase** tot de sloop van de bestaande gebouwen in zones A, B en C (beschreven in hfst 2 toekomstige werken) inclusief funderingen en in het geval van de onderkelderde delen van het voormalige ziekenhuis tot juist onder het funderingsniveau. Voor de sloop van de bestaande gebouwen is de kans op wetenschappelijke kennisvermeerdering aldus matig.

In de **tweede fase** worden de gebouwen en verhardingen gezet in zones B en C. In Zone B wordt na de sloop een nieuwbouw gezet met een -1 kelderdiepte die de diepte van de huidige bebouwing overschrijdt. In de zuidoostelijke en zuidwestelijke hoeken van Zone B zullen infiltratiekratten op een diepte van 180 tot 300cm geïnstalleerd worden. In Zone C wordt na de sloop een nieuwbouw zonder

onderkeldering gebouwd. De directe omgeving van de nieuwbouwgebouwen in zones B en C worden voorzien van asfaltering en lokale groene zones.

Het terrein bevindt zich op een locatie met een hoog potentieel voor het aantreffen van archeologisch erfgoedwaarden. De verstoringsdiepte van de toekomstige ingrepen overschrijdt lokaal de diepte van de huidige constructies. Wegens het potentieel tot kennisvermeerdering voor verschillende archeologisch periodes en de bedreiging ervan door de toekomstige werken wordt verder onderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd. De te hanteren maatregelen worden in de programma van maatregelen besproken.

5.3 SAMENVATTING

Deze werken opgenomen in deze archeologienota omvatten de sloop van bestaande gebouwen en het zetten van verschillende nieuwe gebouwen. Het onderzoeksgebied zelf is gelegen ten zuiden van het stadscentrum van Leuven ingesloten door de Naamsestraat en Henri Consciencestraat. De bodem wordt gekenmerkt door een OB-bodemtype.

Het archeologische potentieel van het onderzoeksgebied wordt als hoog beschouwd vanwege het feit dat het terrein geleidelijk bebouwd werd tussen 1550 en 2013 en een geringe verstoring veroorzaakt werd door de fundaties. Hierdoor is er een grotere kans dat oudere archeologische resten of sporen bewaard intact bewaard zijn gebleven. In de ruimere omgeving rondom het onderzoeksgebied (ca. 500m) kent 42 CAI meldingen. Het overgrote deel kan verbonden worden aan het stedelijk weefsel van Leuven vanaf de middeleeuwen tot het einde van de 19de eeuw. Enkel de Romeinse vondsten ten noordoosten van het onderzoeksgebied zijn hier een uitzondering op en tonen reeds oudere bewoningsvormen aan.

De werken beperken zich in de **eerste fase** tot de sloop van de bestaande gebouwen in zones A, B en C (beschreven in hfst 2 toekomstige werken) inclusief funderingen en in het geval van de onderkelderde delen van het voormalige ziekenhuis tot juist onder het funderingsniveau. Voor de sloop van de bestaande gebouwen is de kans op wetenschappelijke kennisvermeerdering aldus matig.

In de **tweede fase** worden de gebouwen en verhardingen gezet in zones B en C. In Zone B wordt na de sloop een nieuwbouw gezet met een -1 kelderdiepte die de diepte van de huidige bebouwing overschrijdt. In de zuidoostelijke en zuidwestelijke hoeken van Zone B zullen infiltratiekratten op een diepte van 180 tot 300cm geïnstalleerd worden. In Zone C wordt na de sloop een nieuwbouw zonder onderkeldering gebouwd. De directe omgeving van de nieuwbouwgebouwen in zones B en C worden voorzien van asfaltering en lokale groene zones.

Het terrein bevindt zich op een locatie met een hoog potentieel voor het aantreffen van archeologisch erfgoedwaarden. De verstoringsdiepte van de toekomstige ingrepen overschrijdt lokaal de diepte van de huidige constructies. Wegens de potentieel tot kennisvermeerdering voor verschillende archeologisch periodes en de bedreiging ervan door de toekomstige werken wordt verder onderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd. De te hanteren maatregelen worden in de programma van maatregelen besproken.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		23 april 2019
Toon Moeskops	Business Unit Manager		23 april 2019
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		23 april 2019

7 BIBLIOGRAFIE

Cartografische bronnen

[Leuven] Rouselberch, ter Banck, Hever, Parck', Jacob van Deventer Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1550-1565, schaal 1:8.000.

Lovanium, Brabanticarum urbium caput, unica Musarum ac praestantissimarum artium sedes, optatissimumque domicilium . - [Coloniae : impressit Johannis Sinniger, impensis auctoris Francisci Hogenbergij ..., 1583]. - 1 carte : en coul., ill. ; 35 x 49 cm. - Au v°: "Lovvain ...", f. II. - Bibliografie = Bibliographie : Skelton, Civitates Orbis Terrarum, I, p. XXVI-XXVII, XXXII. , uitgegeven in 1583, schaal 1:8036.

Lovanium : And. Pauli fecit, aqua forti. - Perticae Lovans. 20. pedium, 100 = [3,6 cm]. - [S.l. : s.n., 1635-]. - 1 carte : ill., arm., légende ; 39,5 x 41 cm. - Carte dédiée au cardinal-infant Ferdinand d'Autriche (1609-1641) par Gerard van Gutschoven. - III 7.867, Pauli Andries, uitgegeven in 1635, schaal 1:15746.

Lovanium vulgo Loven. - [Amsterdam : Joannes Blaeu, 1649]. - 1 plan : ill., arm., légende (1-74) ; 37,5 x 49 cm. - Bibliografie : KAN, IV-2/1, p. 1085 [2320], [43:111]. - Au v°: "Lovanium ...", Sig. A1. - III 7.880, uitgegeven in 1648, schaal 1:8702.

Kaart van Villaret, Institut National de l'Information Géographique et Forestière, Sint-Mande (France), CH 292, uitgegeven in 1745, schaal 1:14.400.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique de Louvain, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.

Geopunt Vlaanderen, Orthofoto's 197-1990, 2002-2003 en 2018, *Naamsestraat 105-107, Leuven* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 26 februari 2019).

Cartesius, Topografische kaarten van 1891, 1911, 1939, 1969, 1981 en 1989, *Naamsestraat 105-107, Leuven* [online], <http://www.cartesius.be> (geraadpleegd op 26 februari 2019).

Publicaties

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2009a). Refugiehuis van Florival. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/42422>. Geraadpleegd 28 februari 2019

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2009b). Klokkengietershuis en Stadsschool n° 6. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/200125>. Geraadpleegd 28 februari 2019

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2019). Historische stadskern van Leuven. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040>. Geraadpleegd 28 februari 2019

Agentschap Onroerend Erfgoed. (z.d.). Parochiekerk Sint-Pieter met belfort: buffer. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/15021>. Geraadpleegd 28 februari 2019

Antrop, M., Van Eetvelde, V., Janssens, J., Martens, I., & Van Damme, S. (2002). *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest* (No. versie 6.1.). Gent: Universiteit Gent - Vakgroep Geografie.

Baeyens, L., & Tavernier, R. (1959). *Verklarende tekst bij het kaartblad Leuven 89 E*. Gent: Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw.

Crauwels, L. (2003). *Bodemattest Heilig-Hart Ziekenhuis* (bodemattest No. OA-96375/3). Mechelen: Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest (OVAM).

Dirix, E. (2017). *Archeologienota Leuven-Cossmo* (Archeologienota No. 2016/056). Kortenaken: ARCHEBO bvba. <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2188>. Geraadpleegd 27 februari 2019

Dupont, Laurane, & De Raymaeker, A. (2017). *Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek op de hoek van de Frans Vermeylenstraat en de Hendrik Consciencestraat te Leuven*. Tienen: Studiebureau Archeologie bvba.

Dupont, Laurane, & Vander Ginst, V. (2017). *Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Frans Nensstraat te Leuven* (Archeologienota). Tienen: Studiebureau Archeologie bvba.

Eijt, J. (2014). *In dienst van de zieken: Broeders van Barmhartigheid van St. Joannes de Deo 1875-2013*. Uitgeverij Verloren.

Even, E. Van (1860). *Louvain monumental ou Description historique et artistique de tous les édifices civils et religieux de la dite ville*. Louvain: Fonteyn.

Even, E. Van (1895). *Louvain monumental ou Description historique et artistique de tous les édifices civils et religieux de la dite ville*. Louvain: Fonteyn.

Gysseling, M. (1960). *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226*. Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek.

Laga, P., Louwye, S., & Geets, S. (2002). Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium). *Geologica Belgica*, 4(1/2), 135–152.

Mondelaers, L. (1998). *Beschermingsdossier Naamsestraat nr. 99-101. Toegangspoort en voormalig klassengebouw van School nr. 6* (beschermingsdossier No. B 2.090). Leuven: Administratie Ruimtelijke ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen.

Smeets, Maarten. (2013). *Het archeologisch vooronderzoek aan de Naamsestraat-Verkortingstraat te Leuven* (opgravingsverslag No. 163). Kessel-Lo: Studiebureau Archeologie bvba. <http://www.studiebureau-archeologie.be/projects/Archeo%20Rapport%20163%20Bundel.pdf#zoom=100>. Geraadpleegd 28 februari 2019

Van Ransbeeck, L., & Bartholomieux, B. (2017). *Archeologienota Leuven Hoornplein (prov. Vlaams-Brabant)* (Archeologienota met beperkte samenstelling). Ingelmunster: Monument Vandekerckhove nv.

Van Ransbeeck, L., & Hendriks, V. (2014). *Archeologische prospectie Leuven Constantin Meunierstraat (prov. Vlaams-Brabant) (basisrapport)* (Basisrapport archeologische prospectie No. 2014/14). Ingelmunster: Monument Vandekerckhove nv.
<https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/ROEV/2997/ROEV2997-001.pdf>. Geraadpleegd 1 maart 2019